

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Π.Μ.Σ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Aida Tabaku (Α.Μ. 1116Μ018)

**Το ‘Δημοκρατικό Κόμμα της Αλβανίας’
(Partia Demokratike e Shqipërisë) 1990-2013.**

*Η ίδρυση, η ιδεολογία, οι πολιτικοί στόχοι
και η εκλογική επιρροή.*

Επιβλέπων: Καθηγητής Στέφανος Παπαγεωργίου

Αθήνα, Οκτώβριος 2018.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ : σελ.3-6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ίδρυση του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας

1.1 Η ίδρυση του Δημοκρατικού κόμματος, σελ.6-15

1.2 Χαρακτηριστικά του κόμματος σελ.16-19

1.3 Η διαίρεση του Δημοκρατικού Κόμματος 19-22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Ιδεολογία,σελ.22-29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Το οργανωτικό μοντέλο του Δημοκρατικού Κόμματος και η εσωτερική δημοκρατία, σελ.29-31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Οι πολιτικοί στόχοι και τα πολιτικά προγράμματα

4.1 Τα πολιτικά προγράμματα και η εσωτερική πολιτική, σελ. 32-40

4.2 Το Δ.Κ και η εξωτερική πολιτική, σελ.40-43

4.3 Το Δ.Κ και το θέμα του Κοσσυφοπεδίου, σελ.43-47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Το Δημοκρατικό Κόμμα και η εκλογική του επιρροή

5.1 Γενικά χαρακτηριστικά για το πολιτικό και εκλογικό σύστημα της Αλβανίας, σελ.47-49

5.2 Χαρακτηριστικά του εκλογικού κώδικας και των εκλογών στην Αλβανία, σελ.49-51

5.3 Η εκλογική επιρροή του Δ.Κ, σελ.51-66

5.3.1 Η αλβανική ψήφος χωρισμένη σε δύο μεγάλες περιοχές, σελ.61-64

5.3.2 Η θρησκευτική ταυτότητα και η εκλογική επιρροή, σελ.64-66

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ σελ.66-69

Εισαγωγή.

Το πολιτικό σύστημα της Αλβανίας αποτελείται από δύο μπλοκ κομμάτων: από τη μια πλευρά είναι τα αριστερά κόμματα, στα οποία κυριαρχεί το Σοσιαλιστικό Κόμμα, ενώ στην άλλη τα δεξιά κόμματα, στα οποία έχει την κυριαρχία το Δημοκρατικό Κόμμα. Όλο το πολιτικό σύστημα κινείται μεταξύ αυτών των δύο μεγάλων κομμάτων καθώς είναι τα μοναδικά που έχουν κυβερνήσει τη χώρα, από μόνα τους ή σε συνασπισμό με κάποιο άλλο κόμμα.

Η ιστορία του πολιτικού πλουραλισμού και ο δημοκρατικός τρόπος διακυβέρνησης μετά τη πτώση του κομμουνισμού αρχίζει τη δεκαετία του 1990.

Το 1990 είναι μια σημαντική χρονιά για την Αλβανία, καθώς σχετίζεται με μεγάλες αλλαγές στη πολιτική και πολιτισμική ζωή της χώρας και ήταν η αφετηρία μιας τελείως διαφορετικής περιόδου.

Η ιστορία και τα πολιτικά γεγονότα στην Αλβανία μέχρι το 1990 είναι στενά συνδεδεμένα με το Κομμουνιστικό Κόμμα που κράτησε την πολιτική εξουσία της χώρας για σχεδόν πέντε δεκαετίες.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Αλβανίας είχε έρθει στην εξουσία το 1945 με ιστορικό ηγέτη τον Ενβέρ Χότζα και καθόρισε τις βασικές πτυχές των γεγονότων που χαρακτήρισαν την πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση της χώρας. Την ίδια πολιτική ακολούθησε και ο επόμενος ηγέτης του κόμματος μετά το θάνατο του Χότζα, ο Ραμίζ Αλία.

Σε γενικές γραμμές, όσον αφορά την πολιτική κατεύθυνση της χώρας το Κομμουνιστικό Κόμμα καθόρισε τον τελικό προσανατολισμό προς το ανατολικό μπλοκ και είχε θέσει κεντρική ιδεολογία την Μαρξιστική- Λενινιστική ιδεολογία, η οποία έγινε και ιδεολογικός κώδικας στη χώρα. «Ο ιδεολογικός κώδικας» ανακηρύχθηκε ως ανώτατος εθνικός στόχος και με το Σύνταγμα του 1976 αρθρώθηκε

ως η μόνη και κυρίαρχη ιδεολογία του καθεστώτος μαζί με το σύνθημα: «και χορτάρι θα φάμε και δεν παραβιάζουμε τις αρχές»¹.

Οι πολιτικές αλλαγές στην Αλβανία όπως και σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έγιναν το 1990.

Είναι η χρονιά στην οποία η κομμουνιστική ηγεσία ακολουθεί το δρόμο των μεγάλων μεταρρυθμίσεων που έδωσαν τέλος στον μονοκρατικό τρόπο κυβέρνησης και εγκαθίσταται ο πλουραλισμός των κομμάτων.

Με τις αλλαγές στην Αλβανία έχουμε μια νέα δημοκρατία που έρχεται μετά από σχεδόν οκτώ δεκαετίες αυταρχισμού ενός δικτατορικού καθεστώτος, χωρίς μια άλλη περίοδο αναφοράς στην ιστορία της και σε ένα πολύ διαφορετικό πεδίο από τα πρότυπα των άλλων χωρών με νέες δημοκρατίες στην Ευρώπη.

Όμως η Αλβανία το 1990 δεν ήταν η Ουγγαρία ή η Πολωνία, όπου στα τέλη της δεκαετίας του '70 είχαν επιτραπεί κάποιες φιλελεύθερες οργανώσεις διαφωνούντων. Η Αλβανία του '90 δεν ήταν ούτε η Τσεχοσλοβακία, η οποία ήταν η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που απέδειξε με επιτυχία ανταγωνιστική λειτουργία της δημοκρατίας μεταξύ των δύο παγκοσμίων πολέμων. Δεν ήταν ούτε η Γιουγκοσλαβία, ένα μονοκομματικό κράτος με φιλελεύθερη στάση στην ελεύθερη κυκλοφορία, στην οικονομία της αγοράς, αυτο-οργάνωση των θρησκευτικών ιδρυμάτων, με σχετικά φιλελεύθερες δημοσιεύσεις και με σχετικά υψηλό βιοτικό επίπεδο.

Η Αλβανία ήταν μια μοναδική χώρα, με ένα κομμουνιστικό μοντέλο μοναδικό στον τρόπο δημιουργίας, λειτουργίας και κληρονομιάς του.²

Σ' αυτή την εύθραυστη, καινούργια δημοκρατία, άρχισαν να συγκροτούνται πολιτικά κόμματα. Το πρώτο πολιτικό κόμμα της Αλβανίας της αντιπολίτευσης είναι το

---

¹ αυτός ο κώδικας είχε κυρίαρχο στόχο την απομόνωση της χώρας από τον υπόλοιπο κόσμο και για την πολιτική της εποχής όλες οι χώρες που δεν σέβονταν τη Μαρξιστική-Λενινιστική ιδεολογία ήταν εχθροί και οι Αλβανοί θα έτρωγαν και χορτάρι αν δεν είχαν τι να φάνε αλλά δεν θα παραβιάζον τις αρχές. A.Fuga . “Majtas jo djathtas”, Tiranë: Dudaj, 2003, σ.72 (Φούγκα,Α. “Αριστερά όχι Δεξιά”, Τίρανα: Ντούνταϊ, 2003, σ.72)

² Krasniqi Afrim. “Sjellja zgjedhore dhe identifikimi i votës në Shqipëri”, (Η εκλογική συμπεριφορά και η ταυτοποίηση της ψήφου στην Αλβανία)
https://www.academia.edu/4420863/Sjellja_zgjedhore_dhe_identifikimi_i_vot%C3%ABs_n%C3%AB_Shqip%C3%ABri

Δημοκρατικό Κόμμα ενώ μετά συνεχίζουν και δημιουργούνται άλλα καινούργια κόμματα.

Η εργασία μου έχει ως κεντρικό θέμα το Δημοκρατικό Κόμμα με σκοπό την ανάλυση όλων των χαρακτηριστών αυτού του κόμματος από τη στιγμή της ίδρυσής του μέχρι το 2013. Επέλεξα το συγκεκριμένο κόμμα διότι αντίθετα με το άλλο μεγάλο κόμμα, το Σοσιαλιστικό Κόμμα, που ήταν βασικά ένας μετασχηματισμός του Κομμουνιστικού Κόμματος, το Δ.Κ είναι το πρώτο κόμμα που δημιουργήθηκε όταν επετράπη ο πολιτικός πλουραλισμός στην Αλβανία. Ήταν ένα κόμμα που δημιουργήθηκε εκ νέου, χωρίς μια προηγούμενη πολιτική παράδοση. Το Δημοκρατικό Κόμμα αποτελεί σταθμό για τις πολιτικές εξελίξεις που πέρασε η Αλβανία μετά τη πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Επέλεξα την συγκεκριμένη περίοδο διότι σχετίζεται με τη πρώτη στιγμή της συγκρότησής του ως πολιτικό κόμμα τον Δεκέμβριο του 1990. Θα αναλύσω τη πορεία του μέχρι το 2013, χρονιά που σημαδεύτηκε από την παραίτηση του ιστορικού ηγέτη του Δ.Κ, του Σαλί Μπερίσα. Ο Μπερίσα ήταν ηγέτης του κόμματος από την αρχή και με τον έναν τρόπο ή τον άλλο τρόπο είχε καθορίσει την ιδεολογία, τις πολιτικές και τις αποφάσεις του κόμματος, κάνοντάς το ένα κόμμα πολύ συνδεδεμένο με το πρόσωπο του ηγέτη. Το Δημοκρατικό Κόμμα άλλαξε ηγεσία το 2013 όταν ο Μπερίσα παραιτήθηκε μετά την ήττα του στις γενικές εκλογές του Ιουνίου 2013.

Η εργασία μου αποτελείται από πέντε κεφάλαια στα οποία γίνεται μια ανάλυση του κάθε χαρακτηριστού αυτού του πολιτικού κόμματος, σε σχέση με την ίδρυση, την ιδεολογία του κόμματος, τους πολιτικούς στόχους και την εκλογική επιρροή.

Στο πρώτο κεφάλαιο προσπαθώ να φέρω στο φώς την κατάσταση, τα αίτια και τον τρόπο που δημιουργήθηκε το πρώτο κόμμα της πλουραλιστικής Αλβανίας, το Δημοκρατικό Κόμμα. Θα γίνει μια ανάλυση των μελών του κόμματος, πως βρέθηκαν στο κόμμα αυτό και αν ήταν ή όχι καινούργια πρόσωπα την περίοδο εκείνη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφω τα χαρακτηριστικά της ιδεολογίας του Δημοκρατικού Κόμματος. Εξετάζω συγκεκριμένα αν η ιδεολογία του κόμματος αυτού ήταν ιδεολογία ενός κόμματος κέντρο-δεξιάς όπως ισχυρίζεται ότι είναι και αν

έχει αλλάξει στοιχεία της ιδεολογίας του από τη πρώτη στιγμή που εμφανίστηκε στη πολιτική σκηνή ως πολιτικό κόμμα.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση του οργανωτικού μοντέλου του Δ.Κ και της εσωτερικής του δημοκρατίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά βοηθάνε στο να καταλάβουμε πως λειτουργεί το κόμμα αυτό και τι σχέση έχουν τα στελέχη του κόμματος με την εξουσία του ηγέτη εντός του κόμματος αλλά και στα γενικότερα πολιτικά πράγματα της χώρας.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στις πολιτικές του Δημοκρατικού Κόμματος.

Συγκεκριμένα αναφέρεται στα προγράμματα του και στις πολιτικές προτεραιότητές του . Εξετάζει επίσης τους στόχους του στο εξωτερικό πλαίσιο όπως η συμμετοχή του σε διεθνούς πολιτικούς οργανισμούς. Σ' αυτό το κεφάλαιο έχω συμπεριλάβει και το θέμα του Κόσοβου. Αυτό έγινε επειδή ήταν ένα θέμα που το Δημοκρατικό Κόμμα το χρησιμοποίησε στο πολιτικό του λόγο από τις πρώτες του εκδηλώσεις, ως φοιτητικό κίνημα αρχικά και ως κόμμα στη συνέχεια.

Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας θα κάνω μια ανάλυση της πολιτικής επιρροής του Δημοκρατικού Κόμματος και της εκλογικής του επιρροής. Θα αναφερθώ γενικά στα χαρακτηριστικά του εκλογικού συστήματος και του εκλογικού κώδικα στην Αλβανία επειδή είναι γεγονότα που έχουν ενδιαφέρον και επειδή επηρεάζουν και το κόμμα που εξετάζω. Στο κεφάλαιο αυτό με βάση στοιχεία από δημοσκοπήσεις και μελέτες που έχουν γίνει για την Αλβανία θα δούμε ποιός με τη ψήφο του στηρίζει το Δ.Κ.

Και θα τελειώσω με κάποια συμπεράσματα για τη σημασία που είχε η δημιουργία του Δημοκρατικού Κόμματος και στο τι έχει προσφέρει στο πολιτικό γίνεσθαι της Αλβανίας, του αλβανικού κράτους και της κοινωνίας.

I. Η ίδρυση του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας.

1.1 Η ίδρυση του Δημοκρατικού Κόμματος

Η δεκαετία του 1990 είναι γεμάτη σημαντικά γεγονότα όχι μόνο για την Αλβανία αλλά και για όλη την Ανατολική Ευρώπη. Ήταν η περίοδος της πτώσης των κομμουνιστικών καθεστώτων σ'αυτές τις χώρες. Η ίδρυση του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας ήταν στη γραμμή αυτών των γεγονότων.

Η Αλβανία του 1990 ήταν μια κομμουνιστική χώρα, βυθισμένη σε μια μεγάλη πολιτική και οικονομική κρίση, απομονωμένη από τον υπόλοιπο κόσμο.

Η πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης επηρέασε και τις εξελίξεις στην Αλβανία. Μπορεί να μην έφερε μεγάλες αλλαγές στην πολιτική κατάσταση της χώρας αλλά έγινε αισθητή σε διάφορες μορφές.

Μεγαλύτερη επίδραση είχε στους πολίτες της χώρας, οι οποίοι άρχισαν να αντιτάσσονται ανοιχτά στο καθεστώς χωρίς όμως να φέρουν σημαντικές αλλαγές στη πολιτική ζωή της Αλβανίας. Αν και είχαν φανεί τα πρώτα σημάδια ότι είχε έρθει ο καιρός για εκδημοκρατισμό της χώρας, ο Αλία επέμενε στη πολιτική της απομόνωσης από τον υπόλοιπο κόσμο και δεν ήθελε να κάνει ούτε ένα βήμα προς την δημοκρατικοποίηση της Αλβανίας.

Ενώ εκείνη τη στιγμή στη Ρουμανία οι αντικομμουνιστές διαδηλωτές πετύχαιναν την πτώση το καθεστώτος του Τσαουσέσκου που είχε σαν αποτέλεσμα και την εκτέλεση τον δικτάτορα, στην Αλβανία, το τελευταίο προπύργιο του κομμουνισμού στην Ευρώπη, ο Αλία δήλωνε ότι «η Αλβανία δεν είναι ούτε Ανατολή ούτε Δύση».³

Ο ίδιος επέμενε όπως πάντα ότι η Αλβανία ήταν δημοκρατική χώρα και ότι ο πολιτικός πλουραλισμός ήταν επιθυμία των εχθρών της. «Αυτός ορκίστηκε ότι ποτέ δεν θα επιτρέψει την δημιουργία άλλων πολιτικών κομμάτων ή τη προσέγγιση της Αλβανίας με τους καπιταλιστές ή με τους ιμπεριαλιστές.»⁴

---

³Alia Ramiz, «Ομιλία του Αλία στην 8^η σύνοδο Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας»,(Fjala në Pleniumin e 8-te të PPSH),Τίρανα 1989.

⁴ Krasniqi Afrim, «Partite politike në Shqipëri (1920-2006) Tirane 2006. Αφρίμ Κρασνίκι, «Τα πολιτικά κόμματα στην Αλβανία 1920-2006, Τίρανα 2006. Σελ.197

Όμως η κακή κοινωνική και οικονομική κατάσταση, η αποτυχία των μεταρρυθμίσεων, η αυξανόμενη φτώχεια, η αδυναμία για υιοθέτηση νέων τεχνολογιών ή η προσφορά πρώτων υλών στις μονάδες παραγωγής προκάλεσαν μεγάλες διαμαρτυρίες και τη μεγάλη κρίση που οδήγησε τους πολίτες να μπαίνουν στις ξένες πρεσβείες.⁵

Στην προσπάθεια να κρατήσει την εξουσία του και για να μην επαναληφθεί η περίπτωση της Ρουμανίας και του Τσαουσέσκου, προχώρησε σε αρκετές φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις την άνοιξη και το φθινόπωρο του 1990 οι οποίες όμως δεν έφεραν αποτελέσματα και θεωρήθηκαν ανεπαρκείς από πολλούς διανοούμενους.

Υπό τέτοιες συνθήκες βαριάς οικονομικής κρίσης και πολλών άλλων προβλημάτων στα Τίρανα άρχισαν να οργανώνουν μεγάλες διαδηλώσεις, οι μεγαλύτερες και οι πιο αποτελεσματικότερες από τις οποίες θα ήταν οι φοιτητικές διαδηλώσεις στο τέλος της δεκαετίας του 1990.

Οι διαδηλώσεις των φοιτητών του Δεκεμβρίου 1990 ήταν αυτές που έφεραν τη συγκρότηση του Δημοκρατικού Κόμματος (Δ.Κ).

Το Δ.Κ ιδρύθηκε με έναν απρόβλεπτο τρόπο και πολύ γρήγορα. Όλα ξεκίνησαν με το «Φοιτητικό Κίνημα».

Η νεολαία αν και κρυφά από το καθεστώς έπαιρνε πληροφορίες για το τι γινόταν στον εξωτερικό κόσμο από τα τηλεοπτικά κανάλια των γειτονικών κρατών. Οι φοιτητές κυρίως αλλά και το υπόλοιπο του πληθυσμού ήταν ενημερωμένοι με τα γεγονότα της Ανατολικής Ευρώπης.⁶

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, η ανατροπή και ο θάνατος του Ν.Τσαουσέσκου

---

⁵ Στις 2 Ιουλίου του 1990 άνοιξαν πρεσβείες ξένων χωρών στα Τίρανα και χιλιάδες αλβανοί πολίτες εισήλθαν μέσα τους και ζήτησαν καταφύγιο και προστασία από το σκληρό κομμουνιστικό καθεστώς. Αυτό ήταν ένα μεγάλο βήμα προς τη πτώση του κομμουνισμού στη χώρα.

⁶ Cabanes Pierre, "Albanie - Le pays des aigles", (Αλβανία, η χώρα των αετών.) C.Y. Chaudoreille, Edisud, Aix-En-Provence, France 1994, σελ. 80.

στο εξωτερικό και τα πολιτικά γεγονότα στο εσωτερικό της χώρας, αύξησαν την ψυχολογική πίεση στον πληθυσμό και προκάλεσαν μεγάλες δυσαρέσκεις και οργή κυρίως στους φοιτητές.

Αυτοί οργάνωσαν τις μεγαλύτερες κινητοποιήσεις στη χώρα. Και οι πρώτοι που κοινητοποιήθηκαν ήταν οι φοιτητές της Πανεπιστημιούπολης⁷.

Αρχικά, η διαμαρτυρία ξεκίνησε με οικονομικά αιτήματα, τα οποία είχαν σχέση με την κατάσταση στις φοιτητικές εστίες και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στο πανεπιστήμιο, με την εξασφάλιση της θέρμανσης και της ηλεκτρικής ενέργειας συνεχώς χωρίς διακοπές, με την βελτίωση της κατάστασης των εστιατορίων των φοιτητικών εστιών και την εξασφάλιση της καλύτερης διατροφής με ανώτερη ποιότητα, καθώς και με την ασφάλιση εντός της Πανεπιστημιούπολης.

Το βράδυ της 8ης Δεκεμβρίου 1990, κάηκε⁸ ο μετασχηματιστής που τροφοδοτούσε την πόλη με ηλεκτρική ενέργεια. Αυτή ήταν η πρώτη αιτία που έκανε τους φοιτητές να βγουν έξω από τις εστίες και να μαζευτούν αρχικά στη πλατεία της Πανεπιστημιούπολης και μετά να συνεχίσουν τη διαμαρτυρία τους στο κέντρο της πρωτεύουσας. Όταν βγήκαν από τη περιοχή των εστιών και βρέθηκαν κοντά στο κέντρο των Τιράνων η ομάδα των φοιτητών που ήταν πάνω από 2000 βρέθηκαν αντιμέτωποι με την αστυνομία και τον υπουργό Εσωτερικών τον Χεκουράν Ισαί, ο οποίος προσπάθησε να διαπραγματευτεί με τους φοιτητές. Άλλα οι φοιτητές ήταν αποφασισμένοι και ήθελαν να συναντηθούν μόνο με το κυρίαρχο πρόσωπο του καθεστώτος, τον Ραμίζ Αλία.⁹

Κατά τα μεσάνυχτα ο Υπουργός Εσωτερικών ενημέρωσε τον Αλία για τα γεγονότα και αυτός αποδέχτηκε να συναντήσει τους φοιτητές και τους ζήτησε να διαλέξουν

---

⁷ η περιοχή των Τιράνων που έχει μόνο φοιτητικές εστίες και ονομάζεται «Qyteti Studenti».

⁸ Υπάρχει μια συζήτηση πάνω σ' αυτό το θέμα εάν ο μετασχηματιστής κάηκε από μόνος του ή το έκαναν οι φοιτητές για να έχουν την αιτία για να βγαίνουν στου δρόμους σε διαμαρτυρία.

⁹ βλ. Η συνέντευξη με τίτλο “Une Ramiz Alia, dëshmoj historinë time” (Εγώ, ο Ραμίζ Αλία μαρτυρώ για την ιστορία μου). Στο Sokol Balla, “33, Tranzicioni në Intervistë”, UET Press,

Tiranë, 2010, σελ.153

μια ομάδα εκπροσώπων για να πάει στη συνάντηση στο όνομα όλων των φοιτητών. Οι φοιτητές που επιλέχθηκαν δεν είχαν κανένα ειδικό χαρακτηριστικό, ήταν απλά φοιτητές που βρισκόταν στη πρώτη γραμμή της διαμαρτυρίας. Η συνάντηση έγινε γύρω στη 1:30 ώρα μετά τα μεσάνυχτα.

Οι φοιτητές που πήγαν να μιλήσουν με τον Αλία δεν είχαν τίποτα προετοιμασμένο, ούτε μια λίστα αιτημάτων για να του παρουσιάσουν και δεν είχαν εντολή να εκπροσωπήσουν όλη την φοιτητική νεολαία και τα ζητήματά τους. Το μόνο αίτημα που είχαν εκείνη τη στιγμή ήταν να ζητήσουν από τον Ραμίζ Αλία μια συνάντηση με τους φοιτητές το επόμενο πρωί, στις εννέα Δεκεμβρίου στη Πανεπιστημιούπολη¹⁰ για να ακούσει απ' ευθείας τα αιτήματα των φοιτητών.

Στην ομάδα αυτή των εκπροσώπων συμμετείχε και ο Αζέμ Χαϊντάρι, φοιτητής της Νομικής από τη Τροπόγια¹¹, που ήταν πολύ θαρραλέος και θα γινόταν στη συνέχεια ο ηγέτης του “Φοιτητικού Κινήματος”.

Η συνάντηση ήταν σύντομη, ο Αλία αποδέχτηκε να συναντήσει τους φοιτητές τη Δευτέρα, 10 Δεκεμβρίου αλλά υπό τον όρο, ότι αυτοί θα επέστρεφαν στην κανονική ζωή των μαθημάτων, στις αίθουσες διδασκαλίας και θα έδιναν τέλος στις διαδηλώσεις. *Επίσης* τους διαβεβαίωσε ότι όλοι θα ήταν ασφαλείς να γυρίσουν στις εστίες τους και η αστυνομία δεν θα τους πείραζε.

Τη στιγμή που οι εκπρόσωποι των φοιτητών γύρισαν από την συνάντηση ένα περιστατικό άλλαξε όλη την πορεία των γεγονότων.

Ένας αστυνομικός είπε ότι του πήραν το όπλο του και ο υπουργός Εσωτερικών Χεκουράν Ισαί διέταξε την διακοπή της διαμαρτυρίας, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα τη βίαια διάλυση της συγκέντρωσης των φοιτητών. Αυτό έκανε την

---

¹⁰ Από της συνεντεύξεις στο ντοκιμαντέρ του δημοσιογράφου Μπλέντι Φευζίου «Dhjetor 1990» (Δεκέμβριο 1990) 12 Δεκεμβρίου 2011. Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=kn8wVBuuHW8&t=2452s>

¹¹ Πόλη στη Βόρεια Αλβανία. Είναι η πόλη της καταγωγής του Σαλί Μπερίσα, που έγινε μετά το πιο σπουδαίο πρόσωπο του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας.

κατάσταση να χειροτερεύει και οι φοιτητές την ίδια νύχτα αποφάσισαν να μην επιστρέψουν στις αίθουσες διδασκαλίας και να συνεχίζουν τη διαμαρτυρία το πρωί της 9η Δεκεμβρίου.

Κατά την ίδια νύχτα, οι φοιτητές συνέταξαν μια λίστα αιτημάτων στην οποία εκτός από οικονομικές διεκδικήσεις προστέθηκαν πολιτικές διεκδικήσεις και ζητούσαν να επιτραπεί ο πολιτικός πλουραλισμός και η ίδρυση μιας ανεξάρτητης φοιτητικής οργάνωσης .

Αποφασισμένοι δήλωσαν ότι δεν θα αποσυρθούν από τις διαδηλώσεις σε περίπτωση που δεν θα ικανοποιούνταν τα αιτήματά τους, που τώρα πια δεν ήταν μόνο τα οικονομικά των δύο πρώτων ημερών, αλλά και αιτήματα καθαρά πολιτικά.

Όπως είχαν αποφασίσει οι φοιτητές βγήκαν πάλι στους δρόμους της πρωτεύουσας σε διαμαρτυρία και για πρώτη φορά χρησιμοποιούσαν πολιτικά συνθήματα και αντικυβερνητικές εγκλήσεις όπως “Κάτω η δικτατορία”, “Και εμείς όπως όλη η Ευρώπη”, “Λευτεριά, δημοκρατία”. Στο πλευρό των φοιτητών που διαδήλωναν εκδηλώθηκε για πρώτη φορά μια ευρύτερη αλληλεγγύη. Ενώθηκαν μαζί τους και άλλες ομάδες πληθυσμού, όπως εργάτες και διανοούμενοι.

Η διαδήλωση ήρθε αντιμέτωπη πάλι με τις δυνάμεις της αστυνομίας, οι οποίες είχαν εντολή να μην αφήσουν τους φοιτητές να προχωρήσουν προς το κέντρο των Τιράνων. Προσπάθησαν να διαλύσουν τη διαμαρτυρία με τη βία χτυπώντας τους φοιτητές, οι οποίοι αναγκάστηκαν να γυρίσουν πίσω στις εστίες τους.

Εκείνη την ημέρα μπαίνει στη σκηνή του Φοιτητικού Κινήματος και ο Σαλί Μπερίσα, ο οποίος πηγαίνει στους φοιτητές μετά τη διάλυση της συγκέντρωσης.

Παρά τους ισχυρισμούς ότι ο Μπερίσα ήταν από την αρχή μεσολαβητής του Αλία, αυτός ισχυρίζεται¹² ότι στην αρχή δεν πήγε κοντά στους φοιτητές με εντολή από κανέναν, αλλά μόνος του για να τους βοηθήσει πρώτα ως γιατρός επειδή υπήρχαν

---

¹² συνέντευξη του Σαλί Μπερίσα με τον δημοσιογράφο Blendi Fevziu (Μπλέντι Φευζίου). «Viti 1990 dhe Levizja e Dhjetorit» «το 1990 και το Κίνημα του Δεκεμβρίου», 9 Δεκεμβρίου 2010, <https://www.youtube.com/watch?v=qjMgiW3b3Gw>

τραυματισμένοι φοιτητές από τη διαμαρτυρία αλλά και για να τους συμβουλέψει σχετικά με τα αιτήματά τους.

Στη συνέχεια ήταν ο Αλία που ήθελε να συναντήσει τον Μπερίσα για να μεταφέρει τα μηνύματά του για μια άλλη συνάντηση με τους φοιτητές. Ο Μπερίσα συνάντησε τον Αλία ως μεσολαβητής του τελευταίου και των φοιτητών. Πριν τη συνάντησή τους με τον Αλία οι φοιτητές και οι διανοούμενοι που τους υποστήριζαν εκαναν μια δική τους συνάντηση για να αποφασίσουν πάνω στα αιτήματα. Και ο Μπερίσα από τη πλευρά του υποστηρίζει ότι προσπάθησε να επικεντρώσει τη προσοχή των φοιτητών κυρίως και μόνο στο θέμα του πολιτικού πλουραλισμού¹³.

Στις 11 Δεκεμβρίου 1990, μετά τη συνάντηση των φοιτητών με τον Αλία, ακολούθησε η συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος η οποία αποφάσισε τον πολιτικό πλουραλισμό. Στη συνέλευση της Κεντρικής Επιτροπής, μιλώντας για την ανάγκη εγκατάστασης του πλουραλισμού, ο Ραμίζ Αλία τόνισε:

*« Όλοι οι σύντροφοι πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι αυτή η απόφαση αποτελεί μια ριζική στροφή η οποία θα έχει συνέπειες προς κάθε κατεύθυνση. Από σήμερα και στο εξής δεν μπορούμε να μιλάμε πια για το Κόμμα Εργασίας ως ηγετική δύναμη όλης της αλβανικής κοινωνίας. Δηλαδή δεν θα είναι πια αυτό που θα αποφασίζει για οτιδήποτε, δεν θα έχει πια το μονοπώλιο του διορισμού και διαγραφής των κρατικών υπαλλήλων. Άλλες σχέσεις θα δημιουργούνται με τις λαϊκές μάζες, ενώ άλλα κόμματα με διαφορετικά προγράμματα θα δημιουργηθούν και μάλιστα με αντικομμουνιστικές ιδέες, τα οποία στη λήψη των αποφάσεων θα συνεργαστούν μαζί μας ή θα είναι στην αντιπολίτευση και θα ασκήσουν κριτική εναντίον μας. Όλοι οι οργανισμοί του κόμματος και της εξουσίας, πρέπει να αλλάξουν τον τρόπο δουλειάς, σεβόμενοι τη γνώμη των άλλων κομμάτων, όντας υπομονετικοί και ανεκτικοί με τους πολιτικούς αντιπάλους».*¹⁴

Στην 5η παράγραφο της απόφασης της Κεντρικής Επιτροπής της 11ης Δεκεμβρίου

---

¹³ συνέντευξη του Σαλί Μπερίσα, ο.π, <https://www.youtube.com/watch?v=qjMgiW3b3Gw>

¹⁴ Από το στενογράφημα της συνέλευσης της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΕΑ, 11 Δεκεμβρίου 1990.

1990, αναφέρεται:

*«Η Ολομέλεια εξέφρασε τη γνώμη ότι είναι προς όφελος του περαιτέρω εκδημοκρατισμού της χώρας και του πλουραλισμού, η ίδρυση ανεξάρτητων πολιτικών οργανώσεων σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους».*¹⁵

Αυτή ήταν η απόφαση που έδωσε τέλος στο μονοκομματικό σύστημα και ήταν το πρώτο βήμα προς τον εκδημοκρατισμό της ζωής στην Αλβανία μετά από 45 χρόνια στη δικτατορία του Χότζα.

Σ' αυτά τα γεγονότα, που πήραν μέρος χιλιάδες άνθρωποι, διακρίθηκαν πολλοί φοιτητές και καθηγητές, οι οποίοι οδήγησαν το κίνημα σε μεγάλη επιτυχία, διατηρώντας τη δημοκρατική του φύσιογνωμία. Ο φοιτητής Αζέμ Χαϊντάρι έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο σε όλο αυτό το κίνημα και διακρίθηκε για το δυναμισμό του.

Την ίδια μέρα το βράδυ, όταν γύρισαν από τον Ραμίζ Αλία ο Μπερίσα και οι φοιτητές ενώ πλέον ο πολιτικός πλουραλισμός ήταν πραγματικότητα, αποφασίστηκε να δημιουργηθεί ένα πολιτικό κόμμα.

Ο Μπερίσα σε μια συνέντευξη απάντησε σε σχετικό ερώτημα για εκείνο το ίδιο βράδυ, ότι “..Αποφασίσαμε την συγκρότηση του Δημοκρατικού Κόμματος για να μην χάσουμε ούτε ένα λεπτό από το χρόνο μας, επειδή ήταν γεγονός ότι το καθεστώς θα προσπαθούσε να εμποδίζει αργότερα τη δημιουργία του κόμματος...”¹⁶

Την επόμενη μέρα, 12 Δεκεμβρίου 1990, ανακοινώθηκε ο σχηματισμός του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας, του πρώτου νόμιμου κόμματος της αντιπολίτευσης από τον μεσοπόλεμο.

Ήταν ένα κόμμα χωρίς παρελθόν, που δημιουργήθηκε εκείνη τη στιγμή. Η βάση της δημιουργίας του ήταν το Φοιτητικό κίνημα και οι διανοούμενοι υποστηρικτές των φοιτητών.

Το φοιτητικό κίνημα που ήταν η βάση της συγκρότησης του Δ.Κ και της εγκατίδυσής της δημοκρατίας στην Αλβανία έχει και ένα πολύ ενδιαφέρον χρονικό

---

¹⁵ Alia Ramiz. , ο.π, σελ. 191

¹⁶ συνέντευξη του Σαλί Μπερίσα, ο.π, <https://www.youtube.com/watch?v=qjMgiW3b3Gw>

χαρακτηριστικό. Από τότε που ξεκίνησε μέχρι που πέτυχε τον τελικό σκοπό του, που ήταν η νομιμοποίηση του κομματικού πλουραλισμού στη χώρα, όλα έγιναν σε ένα χρονικό διάστημα μιας εβδομάδας. Όχι μόνο αυτό, αλλά μέσα σ' αυτό το χρονικό όριο της μιας εβδομάδας, παρουσιάζει μερικά θεμελιώδη χαρακτηριστικά, όπως:

- Ξεκίνησε με απλά οικονομικά αιτήματα για τη βελτίωση των υλικών συνθηκών της διαβίωσης στις φοιτητικές εστίες.
- Από το πρώτο βήμα που έκανε, το κίνημα εμφανίζεται αρκετά οργανωμένο, με ένα ηγετικό κέντρο αποφασιστικό και συμπαγές, κάτι το οποίο αποδείχθηκε και στις επόμενες ενέργειες όπου θα αναφερθώ παρακάτω.
- Πολύ γρήγορα και κατά τρόπο αιφνιδιαστικό, από τα οικονομικά αιτήματα, το κίνημα πέρασε αμέσως σε έντονα πολιτικά αιτήματα, μετατοπίζοντας σε τελευταίο πλάνο ή, καλύτερα, εγκαταλείποντας τα αρχικά οικονομικά αιτήματα.
- Το κίνημα, από την πρώτη μέρα που ξεκίνησε, μέχρι την τελευταία, όταν νομιμοποιήθηκε ο πολιτικός πλουραλισμός από το Κ.Ε.Α. (Η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Αλβανίας), έχει πραγματοποιήσει διαδοχικές πράξεις, πάντα σε μια ανοδική πορεία και σε διαρκή επίθεση χωρίς καμία φορά υποχώρηση.
- Το κίνημα, από τα οικονομικά αιτήματα πέρασε σε πολιτικά, από το αίτημα για μια ανεξάρτητη φοιτητική οργάνωση, έγινε βασικός παράγοντας για την ίδρυση του Δημοκρατικού Κόμματος, από την απεργία πείνας που ζητούσε την αλλαγή του ονόματος του Πανεπιστημίου που έφερε το "Ενβέρ Χότζα", έγινε η κύρια δύναμη που ανέλαβε το γκρέμισμα του ανδριάντα του Χότζα στο κέντρο των Τιράνων.¹⁷

Το καινούργιο κόμμα που δημιουργήθηκε είχε στην ηγεσία του μία προσωρινή επιτροπή με 17 μέλη, από τα οποία 6 ήταν φοιτητές όπως ο Αζέμ Χαϊντάρι, Μπλέντι Γκόντζε, Σινασί Ράμα, Αρμπέν Σούλα, Άλμα Μπέντο και ο Αρμπέν Λίκα, ενώ 11

---

¹⁷ Βρ. Νίνα, Διδακτορική Διατριβή « Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και η πορεία του εκδημοκρατισμού στην Αλβανία (1985-1999), Αθήνα 2002. Σελ. 148-149

ήταν καθηγητές από διάφορους κλάδους του Πανεπιστημίου των Τιράνων μεταξύ τους ο Σαλί Μπερίσα, Γραμόζ Πάσκο, Εντουάρτ Σελάμι, Αλεξάντερ Μέξι, Αρμπέν Ιμάμι, Πρέτς Ζόγκαϊ και ο Γκέντς Ρούλι¹⁸. Ο πρόεδρος αυτής της επιτροπής ήταν ο φοιτητής Αζέμ Χαϊντάρι.

Στο θέμα της συγκρότησης του κόμματος υπάρχουν πολλές αντιφατικές θεωρίες και απόψεις. Η μεγαλύτερη απορία ήταν ο τρόπος με τον οποίο δημιουργήθηκε το Δ.Κ, αν αυτό ήταν όντως κάτι ανοργάνωτο και αυθόρμητο ή ήταν κάτι προσχεδιασμένο από συγκεκριμένα πρόσωπα.

Πολλοί μελετητές, μεταξύ των οποίων και η Μιράντα Βίκερς, υποστηρίζουν την άποψη ότι η δημιουργία του Δημοκρατικού Κόμματος ήταν προσχεδιασμένη από την ηγεσία του Κόμματος Εργασίας. Αυτό που φάνηκε να συμβαίνει ήταν ότι το Κόμμα Εργασίας επέτρεψε τη συγκρότηση ενός νέου κόμματος σαν πρώτη παραχώρηση σ'ένα πολυκομματικό σύστημα, πιστεύοντας ότι θα ελεγχόταν από έμπιστους πρώην κομμουνιστές όπως ο Μπερίσα, Γκραμόζ Πάσκο (γιος του Γιόζιφ Πάσκο, στενού συνεργάτη του Χότζα), καθώς και από ανένταχτους διανοούμενους, όπως ο δρ. Σαχίν Κανταρέ, καρκινολόγος και αδερφός του διάσημου συγγραφέα Ισμαίλ Κανταρέ και ο δρ. Νεριτάν Τσέκα, διευθυντής του Εθνικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου. Ο Ραμίζ Αλία φανταζόταν ότι αυτό το κόμμα θα μπορούσε να διατηρήσει την παραδοσιακή θέση του συνυπάρχοντας με μια αντιπολίτευση, οι απόψεις της οποίας θα γνωστοποιούνταν στον ίδιο και στην ηγεσία του Κόμματος Εργασίας από τα έμπιστα πρόσωπα που είχε τοποθετήσει επικεφαλής της.¹⁹ Όμως κάτι τέτοιο δεν το παραδέχεται ο Αλία δηλώνοντας ότι κάτι τέτοιο είναι «...ένας παραλογισμός, μια φαντασία αφελών ανθρώπων...»²⁰

Ο Αλία δικαιολογεί την επιλογή του με το γεγονός ότι ο Σ. Μπερίσα και οι κυριότεροι ηγέτες της φοιτητικής κίνησης ήταν από το Βορρά, από την επαρχία της Τροπόγια απ' όπου ήταν και μπορούσε να παίξει καλά το ρόλο του μεσολαβητή στο

---

¹⁸ Fevziu Blendi, "Piedestale pa statuja, 8 dhjetor 1990-31 mars 1991", ("Άρθρα χωρίς αγάλματα, 8 Δεκεμβρίου 1990- 31 Μαρτίου 1991") UET Press, Tiranë, 2011, σελ. 60-61

¹⁹ Μιράντα Βίκερς, Τζέιμς Πέτιφερ, ο.π, σελ.83

²⁰ Alia Ramiz, "Jeta Ime, Kujtime" ("Η ζωή μου, αναμνήσεις"), Toena, Tiranë, 2010. σελ.373

διάλογο με τους φοιτητές. Αυτός, καλύτερα από κάθε άλλο πρόσωπο, θα μπορούσε να βρει μια κοινή γλώσσα για να συνεννοηθεί με τους φοιτητές.

«Τον Σαλί Μπερίσα εγώ τον γνώριζα λίγο,- έχει γράψει ο Ρ. Αλία. -Είχα διαβάσει κανά δύο άρθρα του δημοσιευμένα στην εφημερίδα “Zeri i popullit” (Η φωνή του λαού), είχα ακούσει τις σκέψεις που εξέφρασε στη συνάντηση που είχα με τους διανοουμένους των Τιράνων τον Αύγουστο του 1990. Γι’ αυτό σκέφτηκα ότι μπορούσε να είναι ένα από τα κατάλληλα πρόσωπα για να διατηρήσει ζωντανό το διάλογο με τους φοιτητές κατά τρόπο που να επιλυθούν τα αιτήματά τους ήρεμα. Γι’ αυτό το λόγο είπα στον Τζελίλ (Τζελίλ Γκιόνη πρώην γραμματέας της Επιτροπής του Κόμματος για τα Τίρανα - σημείωσή μου Β.Ν.), να συνομιλήσει με τον γιατρό Μπερίσα, ώστε αυτός να έρθει στο σπίτι μου για να μιλήσει με λεπτομέρειες μ’ εμένα για τα γεγονότα στην πόλη των φοιτητών και το πώς έπρεπε να χειριστούμε αυτή την κατάσταση. Είπα στον Μπερίσα ότι θα ήταν καλά να πήγαινε στους φοιτητές, να μιλήσει μαζί τους, να τους πει ότι τη συνάντηση που ζήτησαν μ’ εμένα τη χάλασαν μόνοι τους, γιατί δεν επέστρεψαν στα μαθήματά τους, όπς μου είχαν υποσχεθεί. Παρ’ όλ’ αυτά αυτός θα μπορούσε να πει στους φοιτητές ότι εγώ ήμουν έτοιμος για να συνομιλήσω μαζί τους.»²¹

Μια τέτοια στάση κρατάει επίσης ο Μπερίσα, ότι δεν είχε εντολή από τον Ραμίζ Αλία για να πάει στους φοιτητές αλλά είχε πάει μόνος του για να τους βοηθήσει στο σκοπό τους. Και στο ερώτημα αν το χρησιμοποίησε το φοιτητικό κίνημα για τη δημιουργία μιας πολιτικής κίνησης, ο Μπερίσα απαντά: “Χωρίς αμφιβολία. Αρχίσαμε να σκεφτόμαστε τη δημιουργία ενός πολιτικού κόμματος. Το Φοιτητικό Κίνημα ήταν ο μοναδικός μοχλός που μπορούσε να φέρει τον πλουραλισμό στην Αλβανία”.²²

1.2. Χαρακτηριστικά του κόμματος.

Τα μέλη της προσωρινής επιτροπής, το περιβάλλον από τον οποίο προέρχονται και αυτό που εκπροσωπούν έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Όχι μόνο το γεγονός ότι το Δ.Κ ιδρύθηκε με βάση το Φοιτητικό Κίνημα και μόνο έξι από τα 17 μέλη της ηγεσίας

---

²¹Alia Ramiz, "Une Ramiz Alia deshmoj per historine" (Εγώ ο Ρ. Αλία, μαρτυρώ για την ιστορία), Πρίστινα, 1992, σελ. 189.

²² Από τη συνέντευξη του Σαλί Μπερίσα με τον δημοσιογράφο Μπλέντι Φευζίου, ο.π., <https://www.youtube.com/watch?v=qjMgiW3b3Gw>

ήταν φοιτητές, αλλά και ότι όλοι οι διανοούμενοι ήταν σημαντικά στελέχη του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Αυτό διαπιστώνεται εύκολα με μια απλή ματιά στα βιογραφικά τους στοιχεία. Όλοι είχαν σχέση με τον ένα τρόπο ή τον άλλο με τον καθεστώς. Ήταν άνθρωποι που δεν είχαν υποφέρει από τον κομμουνισμό, αλλά αντίθετα ήταν όλοι προνομιούχοι του καθεστώτος.

Ο Σαλί Μπερίσα, μάλλον το πιο γνωστό πρόσωπο του Δημοκρατικού Κόμματος ήταν καθηγητής της Ιατρικής, καρδιολόγος, από τα Βόρεια της χώρας. Καταγόταν από την Τροπόγια και ήταν μέλος του Κόμματος Εργασίας για δώδεκα χρόνια. Είχε τη φήμη σοβαρού, μάλλον σκληροπυρηνικού κομμουνιστή που πίστευε στην ιδεολογία του Χότζα.²³ Επίσης είχε τη φήμη ως προσωπικός γιατρός του ηγέτη Χότζα.

Ο Γκραμόζ Πάσκο, ήταν καθηγητής οικονομικής, καταγόταν από το Νότο της Αλβανίας, το νομό Κορυτσάς. Ο πατέρας του ήταν υψηλός λειτουργός της κομμουνιστικής ηγεσίας. Ο Πάσκο πρόσφερε πολλά στην ίδρυση του Δ.Κ, και οι πρώτες συνεδριάσεις του κόμματος γίνονταν στο σπίτι του. Ένα πολύ ενδιαφέρον γεγονός είναι ότι ήταν παντρεμένος με την αδερφή του Γκέντς Ρούλι, που ήταν επίσης μέλος της προσωρινής επιτροπής του Δ.Κ.

Ο Εντουάρτ Σελάμι, ήταν καθηγητής στο πανεπιστήμιο Τιράνων και έμενε στη Πανεπιστημιούπολη, σε μια από τις εστίες που ξεκίνησε το κίνημα.

Ο Αλεξάντερ Μέξι ήταν ένας αρχιτέκτονας που καταγόταν από ένα χωριό του Αργυροκάστρου. Την περίοδο που έγιναν τα γεγονότα δούλευε στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Θα γίνει ένα πολύ σημαντικό πρόσωπο του Δ.Κ όταν θα γίνει ο πρώτος πρωθυπουργός της Αλβανίας μετά τη πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Ο Αρμπέν Ιμάμι ήταν καθηγητής στο Ινστιτούτο Τέχνης στα Τίρανα και ένας από τους συμμετέχοντες στην εκπροσώπηση των φοιτητών με τον Ρ.Αλία στις 11 Δεκεμβρίου όπου αποφασίστηκε και το τέλος του μονοκομματισμού.

---

²³ Μιράντα Βίκερς, Τζέιμς Πέτιφερ “Αλβανία: από την αναρχία σε μια Βαλκανική ταυτότητα”, Αθήνα: Καστανιώτης, 1998, σελ.80

Ο Πρέτς Ζόγκαϊ, είναι συγγραφέας από τη Λέζα. Την περίοδο που συμμετείχε στην ίδρυση και ηγεσία του κόμματος ήταν καθηγητής δημοσιογραφίας.

Ο Γκεντς Ρούλι ήταν από τα Τίρανα, είχε τελειώσει τις σπουδές στο Πανεπιστήμιο Τιράνων στο τμήμα Οικονομίας και παράλληλα και στο τμήμα της Νομικής το 1981 . Εκείνη τη περίοδο ήταν μεγάλο προνόμιο να έχεις δεύτερο πτυχίο από τη Νομική σχολή. Το 1982 άρχισε ως καθηγητής στη σχολή Οικονομικών και μετά διορίστηκε διευθυντής της Διεύθυνσης της Εισαγωγής στο υπουργείο Οικονομικών, θέση που κράτησε μέχρι το 1990 όταν έγινε μέλος του Δ.Κ. Από τα βιογραφικά στοιχεία του, φαίνεται να ήταν έναν στέλεχος του Κομμουνιστικού Κόμματος που είχε μεγάλη εξουσία στην ιεραρχία του καθεστώτος.

Από τους φοιτητές που έγιναν μέλη της προσωρινής επιτροπής, ο σημαντικότερος και αυτός που συνέχισε στη πολιτική ήταν ο Αζέμ Χαϊντάρι. Την περίοδο που έγιναν οι εκδηλώσεις και δημιουργήθηκε το Δ.Κ ήταν φοιτητής στη σχολή Νομικής. Ο Χαϊντάρι καταγόταν από την Τροπόγια. Ήταν ηγέτης του το Φοιτητικού Κινήματος και πρόεδρας ηγεσίας του Δ.Κ μέχρι τον Φλεβάρη του 1991 όταν και καθαιρέθηκε ερήμην του . Ο Χαϊντάρι συνέχισε να είναι βουλευτής του Δημοκρατικού Κόμματος στο κοινοβούλιο της Αλβανίας μέχρι το θάνατό του το 1998.

Τον Φλεβάρη του 1991 μετά την καθαίρεση του Αζέμ Χαϊντάρι, πρόεδρος της προσωρινής επιτροπής του Δημοκρατικού Κόμματος ορίστηκε ο Αλεξάντερ Μέξι. Αυτό δεν έγινε δεκτό από όλα τα μέλη του κόμματος και προκάλεσε εντάσεις και διαφωνίες. Στις 14 Φεβρουαρίου έγιναν εκλογές μέσα στο Δημοκρατικό Κόμμα για την εκλογή του ηγέτη του κόμματος. Το δικαίωμα να εκλέξει τον ηγέτη του ΔΚ το είχε το πολιτικό γραφείο του κόμματος το οποίο το αποτελούσαν 19 άτομα. Οι υποψήφιοι για την ηγεσία ήταν ο Γκραμόζ Πάσκο, ο Αζέμ Χαϊντάρι, ο Αλεξάντερ Μέξι και ο Σαλί Μπερίσα.

Οι εκλογές έγιναν με δύο γύρους επειδή κανείς δεν πήρε με την πρώτη τους δέκα ψήφους που χρειαζόταν για να εκλεγεί ο ηγέτης του Δ.Κ. Τον πρώτο γύρο ο Μπερίσα πήρε 9 ψήφους, ο Πάσκο πήρε πέντε ψήφους, ο Μέξι πήρε τέσσερις ψήφους

και ο Χαϊντάρι πήρε έναν ψήφο. Στον δεύτερο γύρο προχώρισαν ο Μπερίσα και ο Πάσκο και εκλέχθηκε ως ηγέτης ο Σαλί Μπερίσα²⁴. Το 1992 ο Μπερίσα εκλέχθηκε πρόεδρος της Αλβανίας και άφησε τη θέση του ως ηγέτη του κόμματος. Στη θέση προέδρου υπηρέτησε μέχρι το 1997 όταν κατέρρευσε η κυβέρνησή του κάτω από την πίεση της κρίσης της γνωστής υπόθεσης με τις πυραμίδες.

Από το 1992 μέχρι το 1997 η ηγεσία του ΔΚ άλλαζε συνεχώς²⁵ και το 1997 ηγέτης του κόμματος έγινε πάλι ο Σαλί Μπερίσα, ο οποίος παρέμεινε στην θέση αυτή μέχρι το 2013, όταν και παραιτήθηκε από την ηγεσία του κόμματος. Στη θέση τότε του εκλέχθηκε ο Λουλζίμ Μπάσα ο οποίος συνεχίζει να κρατά τη θέση αυτή.

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο είναι η καταγωγή των μελών του Δ.Κ. Ενώ στο προηγούμενο καθεστώς κυριαρχούσαν οι στελέχοι από το νότο της χώρας, όπως παραδείγματος χάρι ο Χότζα που ήταν από το Αργυρόκαστρο, φαίνεται ότι το Δ.Κ θέλει να είναι στο αντίθετο άκρο, με τα περισσότερα πρόσωπα της ηγεσίας του να κατάγονται από τη Βόρεια Αλβανία. Όχι μόνο αυτό αλλά και ο Μπερίσα όπως και ο Χαϊντάρι, δύο πιο σημαντικά πρόσωπα στην ιστορία του Δ.Κ ήταν από την ίδια πόλη, από την Τροπόγια. Πολλοί συνδυάζουν αυτό το γεγονός και με τη κατάσταση των δύο περιοχών της χώρας κατά τη διάρκεια του κομμουνιστικού καθεστώτος, όταν ο νότος ήταν μια περιοχή που είχε περισσότερα προνόμια από το καθεστώς και ήταν πολύ πιο αναπτυγμένη σε σύγκριση με τη Βορά.

Για άλλες χώρες ένα γεγονός που θα είχε ενδιαφέρον θα ήταν και η θρησκεία των στελεχών του Δ.Κ σε σύγκριση με τα στελέχη του προηγούμενου καθεστώτος. Όμως για την Αλβανία δεν μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο αφού από το 1967 στην Αλβανία απαγορεύτηκε με νόμο η θρησκεία, πράγμα που συνέχισε μέχρι την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1990.

Ακριβώς επειδή η θρησκεία είχε απαγορευτεί για 23 χρόνια, οι άνθρωποι είχαν

---

²⁴ Fevziu Blendi, *“Piedestale pa statuja, 8 dhjetor 1990-31 mars 1991”*, UET Press, Tiranë, 2011, σελ.143.

²⁵ 1992-1995 ηγέτης ήταν ο Eduart Selami, 1995-1997 ο Tritan Shehu, 1995-1997-1997 ο Genc Pollo, 1997-2013 ο Sali Berisha και από το 2013 έως τώρα ηγέτης του κόμματος είναι ο Lulzim Basha.

αποσυνδεθεί από τη πίστη τους και κατά αυτή την περίοδο γεννήθηκαν γενιές που δεν είχαν ιδέα για το τι είναι η θρησκεία. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο στην Αλβανία δεν υπήρχε μια διαίρεση του πληθυσμού με βάση τη θρησκεία. Το ίδιο ίσχυε και για την πολιτική αφού και σε αυτήν δεν υπήρχε διαίρεση στη βάση τη θρησκείας των πολιτικών η οποία δεν είχε σημασία για τις πολιτικές εξελίξεις.

1.3. Η διαίρεση του Δημοκρατικού Κόμματος.

Μετά τις εκλογές του 1992, όταν το κόμμα πήρε την εξουσία, άρχισαν να εμφανίζονται οι διαφορές μεταξύ των διαφόρων ομάδων συμφερόντων που είχαν γίνει μέλη του ΔΚ.

Τα μέλη του κόμματος χωρίστηκαν σε υποστηρικτές του ηγέτη Μπερίσα και σε υποστηρικτές του Γκραμόζ Πάσκο που ήταν επικεφαλής της αριστερής πτέρυγας του Δημοκρατικού Κόμματος. Οι διαφωνίες μεταξύ τους άρχισαν σε σχέση με το βαθμό που έπρεπε η κυβέρνηση να ξεκαθαρίσει την διοίκηση από τους κομμουνιστές και τους υποστηρικτές τους και να τιμωρήσει τους πρώην κορυφαίους κομμουνιστές ηγέτες που είχαν την ευθύνη για φρικτές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Άλλα πολιτικά ζητήματα στα οποία οι δύο ομάδες είχαν διαφωνίες αφορούσαν τον χειρισμό των αρχείων μυστικής αστυνομίας, την αυξανόμενη οικονομική ισχύ της πρώην νομενκλατούρας και θέματα αποζημίωσης για τις ομάδες της κοινωνίας που είχαν υποφέρει περισσότερο από το παλαιό καθεστώς.

Όμως, εκτός από αυτές τις διαφορές ήταν οι προσωπικές εχθρότητες μεταξύ Μπερίσα και Πάσκο που έπαιξαν τον κυρίαρχο ρόλο στη διεύρυνση του συγκρούσεων εντός του κόμματος. Η σύγκρουση αυτή είχε τη ρίζα της στη διαφωνία τον Μπερίσα και Πάσκο πάνω στο θέμα της αποχώρησης του Δημοκρατικού Κόμματος από την κυβέρνηση συνασπισμού το 1991²⁶. Η άμεση πηγή σύγκρουσης ήταν η παράλειψη κυρίων μελών της αριστερής πτέρυγας του κόμματος μεταξύ τους

---

²⁶ Τον Ιούνιο του 1991 τα δύο μεγάλα κόμματα της Αλβανίας, το Δ.Κ και το Κομμουνιστικό Κόμμα που μετά άλλαξε το όνομα σε Σοσιαλιστικό Κόμμα συμφώνησαν στη δημιουργία μιας κυβέρνησης συνασπισμού. Έξι μήνες μετά, το Δ.Κ αποφάσισε να μην συνεχίσει στη κυβέρνηση συνασπισμού και ζήτησε πρόωρες εκλογές. Αυτό έγινε όταν ο Πάσκο απουσίαζε στις ΗΠΑ και διαφώνησε με την απόφαση του Μπερίσα να αποχωρήσει από τον συνασπισμό.

ο Γκραμόζ Πάσκο, ο Αζέμ Χαϊντάρι και ο Αρμπέν Ιμάμι από τη κυβέρνηση. Βασίζοντας στη πορεία που έλαβαν τα γεγονότα είναι πιθανό ότι, εάν αυτοί είχαν συμπεριληφθεί στο υπουργικό συμβούλιο, οι συγκρούσεις θα είχαν αποφευχθεί ή τουλάχιστον θα είχαν αναβληθεί.²⁷

Υπό τέτοιες συνθήκες ο Πάσκο, ο Ιμάμι, ο Χαϊντάρι και οι υποστηρικτές τους στην κομματική ηγεσία βρέθηκαν μπροστά σε μια σημαντική επιλογή ανάμεσα την αναζήτηση ενός επίσημου διαχωρισμού από το Δ.Κ ή της παραμονής σε ένα κόμμα στο οποίο ήταν βαθμιαία περιθωριοποιημένοι.

Η σύγκρουση μεταξύ των δύο ομάδων του κόμματος ξέσπασε ανοιχτά τον Ιούνιο του 1992 όταν ο Χαϊντάρι έφυγε ξαφνικά από την Αλβανία ανακοινώνοντας ότι θα πήγαινε στις ΗΠΑ. Η δήλωση αυτή συνοδεύτηκε από μια έντονη κριτική κατά του εθνικού καναλιού TVSH²⁸, το οποίο αρνήθηκε να μεταδώσει μια συνέντευξη του Χαϊντάρι στην οποία κατήγγειλε τις εν εξελίξει μεταρρυθμίσεις στις ένοπλες δυνάμεις. Τι σκόπευε ο Χαϊντάρι με τις κριτικές του στη κυβέρνηση; Ο πολιτολόγος και δημοσιογράφος Μπιμπέραϊ στις αναλύσεις του υποστηρίζει ότι οι δηλώσεις αυτές είχαν ως στόχο τη ανάκτηση της δόξας που ο Χαϊντάρι είχε ως ηγέτης του Φοιτητικού Κινήματος τον Δεκέμβριο του 1990, αλλά η απότομη αναχώρησή του αντιπροσώπευε μια πράξη απελπισίας, ή οποία αντί να τον βοηθήσει, μείωσε περαιτέρω τη δημοτικότητά του. Ο Πάσκο από την άλλη πλευρά έκανε μια δήλωση στο κοινοβούλιο που συνέκρινε την αναχώρηση του Χαϊντάρι με την αποστασιοποίηση του Ισμαΐλ Κανταρέ το 1990.²⁹ Η δήλωση αυτή που έγινε σε μια στιγμή όπου οι βουλευτές προσπαθούσαν να βρουν μια λύση σχετικά με την επιδείνωση της κατάστασης στο Κόσοβο προκάλεσε άμεση και έντονη αντίδραση από τους άλλους βουλευτές του Δημοκρατικού Κόμματος και στις 25 Ιουνίου του 1992 ο Πάσκο αποπέμφθηκε από την κοινοβουλευτική ομάδα. Ο Χαϊντάρι από την άλλη χαρακτήρισε τη δήλωση του Πάσκο ως «παράλογη». Έτσι οι σχέσεις μεταξύ των δύο ομάδων στο εσωτερικό του κόμματος γίνονταν ολό και πιο τεταμένες.

---

²⁷ Biberaj Elez, ο.π σελ.171

²⁸ TVSH (Televizioni Shqiptar), είναι το δημόσιο τηλεοπτικό κανάλι στην Αλβανία. Ήταν το μοναδικό κανάλι κατά τη περίοδο του κομμουνισμού και μετά συνέχισε να είναι το δημόσιο τηλεοπτικό κανάλι της χώρας.

²⁹ Η δήλωση του Πάσκο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα “Zeri I Popullit”, 24 Ιουνίου 1992, σελ.1

Η διαίρεση στο Δ.Κ εντάθηκε μετά την άσχημη εμφάνιση του κόμματος στις τοπικές εκλογές, τον Ιούλιο του 1992 όπου το κόμμα έχασε περισσότερο από 20% της υποστήριξής του. Με αφετηρία αυτή τη πτώση στις ψήφους, τα μέλη της αριστερής πτέρυγας επιτέθηκαν στον Μπερίσα θεωρώντας τον ως ένοχος και συνέχισε με την κριτική κατά της νέας κυβέρνησης, και ειδικότερα του πρωθυπουργού Μέξι και των πολιτικών του που συνοδεύτηκαν από δημόσια αμφισβήτηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των μελών του υπουργικού συμβουλίου. Τον Αύγουστο του 1992 το Εθνικό Συμβούλιο του Δ.Κ οργάνωσε ένα έκτακτο συνέδριο στο οποίο διαγράφηκε από το κόμμα ο Γκραμόζ Πάσκο, ο Αρμπέν Ιμάμι, ο Πρέτς Ζόγαϊ και ο Αρμπέν Ντέμετι, όλοι μέλη της προεδρίας του κόμματος. Μέλη του Εθνικού Συμβουλίου, ο Ριντβάν Πεσκεπία, ο Περικλί Τέτα και ο Εντμόντ Τράκο επίσης διαγράφηκαν . Ο Αζέμ Χαϊντάρι, αν και ήταν από τα πιο σημαντικά πρόσωπα της αριστερής πτέρυγας στο κόμμα, γλίτωσε την διαγραφή αφού έκανε μια ένα πίσω γύρισμα καταγγέλλοντας τους αριστερούς και υποσχόμενος απόλυτη αφοσίωση στο Δημοκρατικό Κόμμα.³⁰

Μέσα σε λίγους μήνες από την διαγραφή, οι υποστηρικτές της αριστερής πτέρυγας ίδρυσαν ένα δικό τους κόμμα το οποίο ονόμασαν «Δημοκρατική Συμμαχία». Πρόεδρος του κόμματος εκλέχθηκε ο Νεριτάν Τσέκα, ο οποίος ήταν πρώην αντιπρόεδρος του Δ.Κ και είχε παραιτηθεί από το κόμμα τον Δεκέμβριο του 1991 λόγω διαφωνιών με τον Μπερίσα σχετικά με την απόσυρση από την κυβέρνηση συνασπισμού.

Για να ενισχύσει τη θέση του μπροστά στο καινούργιο κόμμα που δημιουργήθηκε, το Δ.Κ κάλεσε να γίνουν μέλη πρώην πολιτικοί κρατούμενοι και οπαδοί του «Εθνικού Μετώπου» και του «Κόμμα Νομιμότητας (Legaliteti)» που υπήρχε πριν το 1945.

Οι υποστηρικτές του Μπερίσα μέσα στο Δ.Κ που ήταν και οι πιο συντηρητικοί κατηγορούσαν τον Πάσκο και τους υποστηρικτές του ως πολύ πρόθυμους να συμβιβαστούν με τους κομμουνιστές και ως ανεπαρκώς πιστους στους λόγους ίδρυσης του Δ.Κ. Αυτοί επέμεναν ότι δεν θα μπορούσε ποτέ να υπάρξει εθνική συμφιλίωση χωρίς δικαιοσύνη, πνευματική κάθαρση και δημόσια μετάνοια από την πρώην κομμουνιστική ελίτ.

---

³⁰ Biberaj Elez, ο.π, σελ. 183. Κάποια στελέχη του κόμματος, ειδικά ο Σελάμι, ζήτησαν έντονα την διατήρηση των κοινοβουλευτικών εδρών των βουλευτών που εκδιώχθηκαν από το κόμμα, αφού είχαν εκλεγεί στο όνομα του Δημοκρατικού Κόμματος.(Reese Erlich, “ Albania’s troubled democracy”, Christian Science Monitor, 21 Αυγούστου 1992, σελ.6)

Ο Μπερίσα που εκείνη τη περίοδο ήταν πρόεδρος της χώρας προσπάθησε να κρατήσει μια ουδέτερη θέση στο θέμα των κομμουνιστών και επεδίωξε ανθεκτικότητα και επιμονή στην αποτελεσματική διακυβέρνηση και εξισορροποίηση των δυνάμεων που συμμετείχαν στο κόμμα του. Αυτός δεν ήταν υπέρ ενός σκληρού πολέμου εναντίον των πρώην κομμουνιστών. Ο Μπερίσα επέμενε ότι η δημοκρατική Αλβανία πρέπει να είναι ικανός επιεικής και να μην επιτρέπει στο μίσος και στην εκδίκηση να κυριαρχήσουν. Για να ηρεμήσει την οργή των υποστηρικτών του μέσα στο κόμμα συμφώνησε να γίνουν μόνο συμβολικές δίκες εναντίον των κομμουνιστών που ήταν πρώην υπάλληλοι υψηλού βαθμού. Όταν αρνήθηκε να διατάξει την σύλληψη του Ραμίζ Αλία πολλά στελέχη μέσα στο κόμμα και ιδιαίτερα οι πρώην πολιτικοί κρατούμενοι τον κατηγόρησαν ότι είχε κάνει συμφωνία μαζί του.

Η διαίρεση μέσα στο κόμμα δεν είχε ένα σημαντικό αντίκτυπο στην πορεία του Δ.Κ. Παρά τις διαφορές σχετικά με την τιμωρία των υπαλλήλων του προηγούμενου καθεστώτος, το Δημοκρατικό Κόμμα συνέχισε να είναι κυβερνητική δύναμη αν και χρειαζόταν την υποστήριξη του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος και του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος.

Το άλλο κόμμα που δημιουργήθηκε από τον Πάσκο και τους υποστηρικτές του δεν κέρδισε την εκλογική δύναμη που ανέμενε και δεν κατάφερε να γίνει σημαντικό κόμμα στην πολιτική ζωή της χώρας.

***

Ένα σημαντικό εργαλείο του κόμματος ήταν και η εφημερίδα του Δ.Κ, η οποία δημιουργήθηκε από τις πρώτες μέρες της ζωής του κόμματος. Η εφημερίδα ονομάστηκε «*Rilindja Demokratike*» (Δημοκρατική Αναγέννηση) και είναι η πρώτη εφημερίδα της αντιπολίτευσης που κυκλοφόρησε υιοθετώντας σκληρή αντικομμουνιστική γραμμή. Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε στις 5 Ιανουαρίου του 1991 με το σλόγκαν: «η ελευθερία του καθένα να γίνει η εγγύηση της ελευθερίας όλων".» Το πρώτο άρθρο της εφημερίδας ξεκινούσε υπογραμμίζοντας ότι « σήμερα, η «*Rilindja Demokratike*» λέει τα πρώτα της λόγια: αυτή αναγέννηση έχει

ως κύριο καθήκον και πολύ σημαντικό, να λέει τα σωστά πράγματα»³¹. Την πρώτη μέρα κυκλοφορίας (50.000 φύλλα) εξαντλήθηκε μέσα σε λίγες ώρες, αντικατοπτρίζοντας έτσι την ανάγκη του κοινού για πολιτικό διάλογο.

II. Ιδεολογία.

Στις χώρες όπου κατέρρευσε ο κομμουνισμός, τα νέα κόμματα που δημιουργήθηκαν χαρακτηρίζονται από σωρεία προβλημάτων όπως η χαμηλή συμμετοχή, η ασταθής ηγεσία, οι αδύναμες οργανωτικές δομές και η έλλειψη ιδεολογικού προσανατολισμού. Ωστόσο, σε κάθε μια από αυτές τις χώρες παρατηρήθηκαν διάφορες εξελίξεις όσον αφορά τις πολιτικές και θεσμικές μεταμορφώσεις λόγω των χαρακτηριστικών και των παραδόσεων κάθε χώρας.

Στην Αλβανία, ιδιαίτερα το 1990, ήταν ιδιαίτερα δύσκολο για τα κόμματα να προσδιορίζονται στη βάση ενός σύγχρονου μοντέλου κόμματος και να έχουν μια συγκεκριμένη και καλά προσανατολισμένη προς δεξιά ή αριστερά ιδεολογία. Το πολιτικό μοντέλο στις αρχές της μεταπολίτευσης στην Αλβανία είχε κρατήσει πολλά χαρακτηριστικά από το προηγούμενο καθεστώς.

Ο Κανταρέ συνδέει την έλλειψη ενός πολιτικού μοντέλου διαφορετικού και σύγχρονου, σε σύγκριση με το παλιό κομμουνιστικό μοντέλο, με το άμεσο πέρασμα από δικτατορία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Αυτός υποστηρίζει ότι «η αλβανική μετάβαση είναι πολύ δύσκολη και γι'αυτό δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Ο λόγος έγκειται στη μεγάλη αντίθεση μεταξύ της κλασικής σταλινικής δικτατορίας της Αλβανίας και της απελευθέρωσης που ήρθε τόσο ξαφνικά. Στην Αλβανία έλειψε ένα ενδιάμεσο χρονικό διάστημα. Οι άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είχαν αυτή τη

---

³¹ το πρώτο άρθρο της εφημερίδας «RD»
<http://27.al/kur-niste-udhe-rilindja-e-demokrateve-numri-dhe-shkrimi-i-pare-i-rd-se-dhe-nje-urim-nga-driteroi/>

δυνατότητα για 20-25 χρόνια. Η Αλβανία όχι μόνο που δεν το είχε, αλλά ήταν και η πιο ξεχασμένη και εγκαταλειμμένη χώρα στον κόσμο.»³²

Τα κόμματα που ιδρύθηκαν στην Αλβανία μετά την ανακοίνωση του πολιτικού πλουραλισμού, περιλαμβανομένου και το Δ.Κ δεν είχαν καμμία προηγούμενη πολιτική παράδοση, δεδομένου ότι δεν αποτελούσαν συνέχεια προϋπαρχόντων της ίδρυσης τους άτομα ή ομάδες με οριοθετημένες πολιτικές θέσεις και απόψεις, όπως αντίθετα συνέβη σε αρκετές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Μετά την πτώση του κομμουνισμού στην Αλβανία δεν υπήρξαν θεωρίες ή πρότυπα μετάβασης από τον σοσιαλισμό σε μια δημοκρατική κοινωνία. Οι μελετητές, οι οικονομολόγοι, οι φιλόσοφοι, οι νομικοί, οι πολιτικοί επιστήμονες ήταν όλοι προεπιμασμένοι σε μια κομμουνιστική εκπαίδευση και ούτε γνώριζαν, ούτε είχαν εμπειρία στο δημοκρατικό σύστημα. Τα κόμματα χωρίστηκαν κατ'επίφασιν με ένα σε αριστερά, δεξιά και κόμματα του κέντρου.

Με αυτή τη βάση το Δ.Κ χαρακτηρίζει τον εαυτό του ως κόμμα της κέντρο-δεξιάς απλά επειδή ήταν αντικομμουνιστικό κόμμα και είχε ως αντίπαλο το Σοσιαλιστικό Κόμμα το οποίο στην ουσία ήταν μετασχηματισμός του Κομμουνιστικού Κόμματος. Το Δ.Κ ήταν αποφασισμένο να ξεριζώσει τον κομμουνισμό, αλλά οι πολιτικές που έχει ακολουθήσει δεν είχαν πάντα στη βάση τους αρχές των κομμάτων της δεξιάς της Δυτικής Ευρώπης.

Τα μοναδικά κόμματα που είχαν μια ιδεολογία των δεξιών κομμάτων ήταν το “Εθνικό Μέτωπο” (Balli Kombetar) και η “Μοναρχική Νομιμοποίηση» (Legaliteti Monarkist). Οι οπαδοί τους ήταν οι πρώην γαιοκτήμονες και οι πρώην πολιτικοί κρατούμενοι, αλλά δεν είχαν μεγάλη υποστήριξη σε σύγκριση με το Δ.Κ που έγινε το μεγαλύτερο κόμμα της πρώτης αντιπολίτευσης.

Από την αρχή και μέχρι τις πιο πρόσφατες περιόδους, το Δημοκρατικό Κόμμα δεν είχε κρατήσει την ίδια γραμμή στον ορισμό της κομματικής ιδεολογίας. Όμως αυτό που δεν άλλαξε από τις πρώτες στιγμές του πλουραλισμού και μέχρι τώρα μετά από

---

³² Isamil Kadare, σε μια συνέντευξη στο περιοδικό «Albania», 29 Ιουνίου 1997.

σχεδόν 30 χρόνια μετάβαση, είναι η ιδεολογική αντιπαλότητα που παίζει σημαντικό ρόλο στο πολιτικό σύστημα της χώρας.

Στην αρχή το Δημοκρατικό Κόμμα χαρακτηριζόταν από μια φιλοσοφία “all inclusive”. Όταν συγκροτήθηκε το Δημοκρατικό Κόμμα ήταν η πολιτική ενσάρκωση του νέου ορίζοντα της «Δημοκρατίας» και της «Ευρώπης» μέσα στην οποία η αλβανική κοινωνία επαναπροσδιορίστηκε. Ως εκ τούτου, το Δημοκρατικό Κόμμα έδωσε την εντύπωση ότι «θα εκπροσωπήσει τα συμφέροντα ολόκληρης της κοινωνίας».³³ Περισσότερο από ένα κόμμα με σαφή ιδεολογική ατζέντα ή κρυστάλλινη κοινωνική βάση, το Δημοκρατικό Κόμμα ήταν, με τα λόγια ενός από τους ιδρυτές του «Ένα αντιδικτατορικό μέτωπο που συγκέντρωσε διάφορες δυνάμεις της αντιπολίτευσης ενάντια στον κομμουνισμό»³⁴.

Αυτό αντικατοπτρίζεται και στο γεγονός ότι το αρχικό όνομα που προτάθηκε γι 'αυτό ήταν «το Κόμμα των Νέων και των Διανοούμενων».³⁵ Αυτοί που υποστήριζαν την άνοδο στην εξουσία του Δημοκρατικού Κόμματος είχαν πολύ λίγα πράγματα κοινά μεταξύ τους και σε πολλές περιπτώσεις είχαν και αντίθετες σκέψεις για το κράτος.

Οι διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις των μελών του Δ.Κ οδήγησαν συχνά σε διαφωνία μεταξύ τους. Οι ομάδες μέσα του Δ.Κ χωρίστηκαν³⁶ σε δύο μεγάλα μέτωπα: οι ριζοσπαστικοί, που ήταν οι φοιτητές του Φοιτητικού Κινήματος του 1990 με επικεφαλής τον Χαϊντάρι και οι πιο μέτριοι που ήταν οι διανοούμενοι, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν πρώην μέλη του Εργατικού Κόμματος³⁷.

---

³³ Lubonja Fatos, “The Introduction of Political Pluralism in Albania,” in *Albania’s Democratic Elections: Analysis, Documents and Data*, ed. Kosta Barjaba (Berlin: Edition Sigma, 2004),σελ. 42

³⁴ Ceka Neritan , “Shqipëria mes Lindjes dhe Perendimit—demokraci e shitur” [Η Αλβανία μεταξύ Δύσης και Ανατολής- μια πουλημένη δημοκρατία.] Η εφημερίδα “*Koha Jone*”, 8 Αυγούστου 1992, σελ.1

³⁵ Miranda Vickers and James Pettifer, *Albania: From Anarchy to a Balkan Identity* (London:

Hurst, 1997),σελ.36.□

³⁶ Η διαίρεση του Δ.Κ περιγράφεται στο πρώτο κεφάλαιο, σελ.16-20

³⁷ αυτό εξηγείται στο πρώτο κεφάλαιο, η «Η διαίρεση του Δ.Κ» σελ.17-20

Αυτή η περίοδος αντιστοιχεί με τα πρώτα χρόνια της συγκρότησης του κόμματος (1990-1992).³⁸ Το Δ.Κ έκτισε ένα πρόγραμμα που είχε σχεδιαστεί για να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα των διαφόρων ομάδων και στρωμάτων.³⁹ Μέλη του κόμματος ήταν αντι-κομμουνιστές, εθνικιστές, πρώην κομμουνιστές, φιλελεύθεροι, φοιτητές, εκπρόσωποι των εργαζομένων, οι Ρεπουμπλικάνοι μοναρχικοί και οποιοσδήποτε άλλος που ήταν αντίθετος στο Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας.»⁴⁰

Χρησιμοποίησε συνθήματα όπως « Θέλουμε την Αλβανία όπως όλοι η Ευρώπη»,⁴¹ « Όλοι μας υποφέρουμε, όλοι συνένοχοι», « Αντιπολιτευόμενοι αλλά αδέρφια»⁴²

Οι περισσότεροι πολίτες της χώρας πέρασαν στο μόνο αντιπολιτευτικό κόμμα, το Δ.Κ., ανεξαρτήτως αν το πρόγραμμά του εξέφραζε τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά αιτήματά τους. Ως συνέπεια τα κόμματα που δημιουργήθηκαν λίγο αργότερα, όπως το Ρεμπουμπλικάνικο Κόμμα, το Οικολογικό Κόμμα, το Αγροτικό Κόμμα έμειναν πολύ μικρά, με λίγα μέλη σαν κόμματα «φαντάσματα», όπως λεγόταν, χωρίς να παίζουν κανένα ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας.

Μέσω του πολιτικού του λόγου, το Δημοκρατικό Κόμμα ήθελε να εκπροσωπήσει όλο τον λαό, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές διαφορές και από τις κατηγορίες που το

---

³⁸ Xhaferaj Anjeza, “Struktura dhe Organizimi i Partisë n Shqipërinë post-komuniste: □Një studim mbi Partinë Demokratike të Shqipërisë”, (“Η δομή και η διοργάνωση του κόμματος στην μετακομμουνιστική Αλβανία: μια μελέτη για το Δημοκρατικό Κόμμα της Αλβανίας)Το επιστημονικό περιοδικό «Polis», αρ.11, 2011. Σελ.50-51

³⁹ Lubonja Fatos, “The Introduction of Political Pluralism in Albania” (Η εισαγωγή του πολιτικού πλουραλισμού στην Αλβανία),2004, in Barjaba, K. (ed.) Albania’s Democratic Elections: Analysis, Documents and Data, (Berlin: Edition Sigma), σελ.42.A

⁴⁰ Meksi Aleksander, “Dhjetor 90: Dokumente dhe materiale,” (Δεκέμβριο 90: Έγγραφα και υλικά”)Τίρανα: UET PRESS, σελ.42

⁴¹ Rilindja Demokratike “E duam Shqipërinë si Gjithë Europa”,(Θέλουμε την Αλβανία όπως όλη η Ευρώπη) αρ.2, σελ.4, 1991.

⁴² Rilindja Demokratike , ο.π, σελ.8

συγκρότησαν.

Από αυτή την άποψη το Δημοκρατικό Κόμμα αν και είχε σκοπό την εγκαθίδρυση μιας δημοκρατίας, δυτικού τύπου, είχε μια ιδεολογία διαφορετική από την υποστήριξη της δημοκρατίας από την ίδια της την ύπαρξη και έλαβε την στήριξη ενός μαζικού κινήματος που περιλαμβάνει ομάδες και άτομα που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα ήταν σε πολιτική συμμαχία μεταξύ τους.⁴³

Μετά το 1992 το κόμμα άλλαξε πολλά στον ιδεολογικό του λόγο. Η περίοδος από το 1992 μέχρι στις εκλογές του 2005 ήταν μια δύσκολη περίοδος που χαρακτηρίστηκε από έναν αντικομμουνιστικό λόγο διχτομικής φύσης που συνοδευόταν από έναν βίαιο ιδεολογικό πόλεμο.

Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, η κεντρική στρατηγική του Δ.Κ αλλά και του γενικότερου πολιτικού συστήματος στη χώρα χαρακτηριζόταν από έναν ιδεολογικό πόλεμο και όχι από πολιτικές που είχαν ως στόχο την ανάπτυξη της δημοκρατίας και όλων των δημοκρατικών θεσμών στην Αλβανία.

Χρησιμοποίησε μια πολιτική η οποία δεν χαρακτηρίστηκε από προσπάθεια εκπροσώπησης των διάφορων κοινωνικών ομάδων της χώρας αλλά θεώρησε ως δεδομένο τον λαό ως αντίπαλο του κομμουνισμού.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα, το οποίο ήταν το μεγαλύτερο κόμμα της αντιπολίτευσης χαρακτηρίστηκε ως ο μεγαλύτερος εχθρός, κάτι που ήταν αμοιβαίο και από τη πλευρά του Σ.Κ.

Ο αντικομμουνισμός χρησίμευσε ως κεντρικό χαρακτηριστικό του Δ.Κ που σύμφωνα με τη θέση του ήταν ο εκφραστής του λαού. Άλλα συνθήματα όπως η «Ευρώπη», μπήκαν σε δεύτερη θέση αφού η σκληρή πραγματικότητα της μεταρρύθμισης απείχε πολύ σε ουσία από τις μεγάλες ελπίδες της πλειοψηφίας των Αλβανών.

---

⁴³ Biberaj Elez, "Albania in transition. The rocky road to democracy", (Η Αλβανία στη μετάβαση. Ο βραχώδης δρόμος στη δημοκρατία) Westview Press, 1998, σελ.66

Υπό αυτή την ιδεολογία η κοινωνία χωρίστηκε σε δύο μεγάλες “πολιτικές” ομάδες με βάση όχι τα προγράμματα των κομμάτων αλλά τα ιδεολογικά τους δόγματα σε κομμουνιστές και αντικομμουνιστές.

Το 1993, το Δ.Κ που ήταν στην εξουσία εκείνη τη περίοδο ξεκίνησε μια εκστρατεία συλλήψεων πρώην ηγετικών στελεχών του Κομμουνιστικού Κόμματος. Έτσι είχαμε τη σύλληψη του Ραμίζ Αλία, του πρώην προέδρου στην κομμουνιστική κυβέρνηση Χατζί Λέσι, και των πολλών υψηλών λειτουργών του κομμουνιστικού καθεστώτος, ενώ το 1996 ακολούθησε η εκ νέου σύλληψη του Αλία με την ίδια κατηγορία: εγκλήματα εναντίων της ανθρωπότητας και οικονομικές καταχρήσεις.

Τουλάχιστον μέχρι το 2005, το Δ.Κ όταν ήταν το κυβερνητικό κόμμα κατηγορούσε τους κομμουνιστές για κάθε κυβερνητικό σκάνδαλο, εγκληματική πράξη ή αντι-κυβερνητική διαμαρτυρία. Οι σοσιαλιστές ακολούθησαν την ίδια στρατηγική όταν είχαν την εξουσία, όπου για κάθε απεργία, ή εγκληματικές πράξεις ή για οποιαδήποτε αποτυχία κατηγορούσε το Δ.Κ ως υπεύθυνο.

Εκτός από αυτή τη μεγάλη διαίρεση της κοινωνίας για πολιτικά οφέλη, μια άλλη στρατηγική των κομμάτων της Αλβανίας που εξυπηρετεί την ιδεολογία “ο αντίπαλος είναι εχθρός”, είναι και η άρνηση των επιτευγμάτων του πολιτικού αντιπάλου⁴⁴.

“Το σύνθημα αυτής της πολιτικής ήταν «να κάνουμε το αντίθετο του αντιπάλου». Αν το Δ.Κ υποσχέθηκε να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ και να περάσει τον εναέριο χώρο στη διάθεσή του, το Σ.Κ αντιστάσσαν και έλεγε ότι αυτό αποτελούσε παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας...

Έαν το Δ.Κ είχε να αντιμετωπίσει μια κοινωνική κρίση ή κάποιο τοπικό ατύχημα, δεν έψαχνε τη λύση στην αντιμετώπιση του προβλήματος, αλλά στις προσπάθειες να κατηγορήσουν και να συλλάβουν τον σοσιαλιστή βουλευτή της περιοχής αυτής. Για το Δ.Κ κάθε πολιτικός της Δεξιάς που επέκρινε τη κυβέρνηση ήταν «υπηρέτης της Αριστεράς».”⁴⁵

---

⁴⁴ Krasniqi Afrim, ο.π, σελ.277

⁴⁵ Krasniqi Afrim, ο.π

Όλη αυτή η περίοδος με τις αμοιβαίες κατηγορίες από τα κόμματα είχε δημιουργηθεί μια σοβαρή κατάσταση που έδινε την εντύπωση ότι είχαμε να κάνουμε με έναν πόλεμο μεταξύ δύο μεγάλων διεφθαρμένων και εγκληματικών ομάδων και όχι με δυο πολιτικές ομάδες που ήθελαν να ανταγωνιστούν για να κυβερνήσουν τη χώρα.

Εκτός από το ιδεολογικό πόλεμο, αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται και από πολιτικές οι οποίες κάνουν ασαφή τον ιδεολογικό προσανατολισμό του κόμματος, κυρίως στις περιόδους όταν το κόμμα ήταν στην εξουσία. Το Δ.Κ ενώ ανέλαβε την υποχρέωση να πραγματοποιήσει τυποποιημένες μεταρρυθμίσεις της οικονομίας της αγοράς και της πλουραλιστικής δημοκρατίας, πραγματοποίησε και κοινωνικές πολιτικές για την άμβλυνση των επιπτώσεων αυτών των μεταρρυθμίσεων, κάτι που δεν είναι στη φύση των δεξιών κομμάτων αλλά των κομμάτων της αριστεράς.⁴⁶

Την περίοδο αυτή τα προγράμματα του Δ.Κ χαρακτηρίζονται από τυπικές νεοφιλελεύθερες και σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές συμπεριφορές. Το κόμμα στη προσπάθειά να αυξήσει τους υποστηρικτές του και να ανέβει στην εξουσία δεν ακολουθεί μια συγκεκριμένη ιδεολογία αλλά έχει μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση. Και αυτή η προσέγγιση, κατά τον Meny “αντιτίθεται σε κάθε είδους ιδεολογικής ακαμψίας και προστατεύει μια πληθώρα ιδεολογιών και απόψεων μέσα στο ίδιο κόμμα.”⁴⁷

Στο πλαίσιο αυτό, το Δ.Κ προσέφερε σχεδόν τις ίδιες πολιτικές και την ίδια λύση, μειώνοντας σημαντικά τις δογματικές διαφορές με τα αντίπαλα κόμματα της αριστεράς. Εξέφρασε σχεδόν ταυτόσημες θέσεις με τα άλλα κόμματα, για την οικονομία της αγοράς, την κοινωνική δικαιοσύνη και την πλουραλιστική πολιτική δημοκρατία, τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις κ.λπ. Κατά συνέπεια, το πολιτικό σύστημα στην Αλβανία όπως όπως είπε εκφραστικά και ο γνωστός δημοσιογράφος και πολιτικός Servet Pellumbi μοιάζει με ένα «πολιτικό κοκτέιλ στο οποίο τα

---

⁴⁶ Lami Roland , “Paqartesia e strukturimeve te raporteve parti politike-ideologji”, Διατριβή , Πανεπιστήμιο Τιράνων, Tiranë, 18 Νοεμβρίου 2013, σελ.36.

⁴⁷ Meny, Y. Surel. Y. “Democracies and Populist Challenges” London: Palgrave, 2002,σελ.68

διαφορετικά στοιχεία διακρίνονται μόνο από τις αποχρώσεις τους ,οι οποίες δεν είναι έντονα διακριτές και ξεχωριστές»⁴⁸ .

Από το 2005, το Δημοκρατικό Κόμμα έκανε μεγάλες αλλαγές στον τρόπο σχεδιασμού των προγραμμάτων του. Ανέπτυξε μια ευρεία πολιτική πλατφόρμα βασισμένη σε μια πιο ενσωματωτική ιδεολογία.

Δεν βασίστηκε πια στον ιδεολογικό πόλεμο μεταξύ κομμουνιστών και αντικομμουνιστών αλλά προσπάθησε να αφήσει πίσω την πολιτική παράδοση του κομμουνιστικού καθεστώτος και άρχισε να χτίζει μια ιδεολογία βασισμένη σε αρχές δεξιών κομμάτων της Δυτικής Ευρώπης με φιλελεύθερες έννοιες όπως “ιδιωτικοποίηση”, “απελευθέρωση των τιμών”, “διευθέτηση των ζητημάτων ιδιοκτησίας”, “απελευθέρωση της αγοράς εργασίας”, “μείωση της κρατικής διοίκησης” κλπ.

Στις εκλογές του 2005, το Δημοκρατικό Κόμμα σχεδίασε για πρώτη φορά ένα πρόγραμμα προσανατολισμένο προς το μέλλον και τον εκσυγχρονισμό και όχι σε σχέση προς τον “εχθρό”. Δηλαδή άφησε πίσω την ακραία εχθρότητα προς τα κόμματα του άλλου πολιτικού άξονα.

Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι παύει να έχει ολοκληρωμένη προσέγγιση στις πολιτικές και στην ιδεολογία του. Σε αυτή την λογική, υπήρξε μια μεγάλη κριτική για την αδιαφορία των πολιτικών δυνάμεων σε ζητήματα ιδεολογικού χαρακτήρα. Αξίζει να επισημανθεί η δήλωση του πρώην δημοκρατικού υπουργού Besnik Mustafaraj για το Δ.Κ, ο οποίος σε συνέντευξη στην εφημερίδα “ Shqip” αναφέρει: “Στην ανάλυση που κάνω για την κυβέρνηση υπάρχει συχνά ένας φιλοσοφικός εκλεκτικισμός της ταυτότητάς της. Τι αντιπροσωπεύει αυτή η κυβέρνηση, οι πρώην διωκόμενοι, οι ιδιοκτήτες και ούτω καθεξής. Η πολιτική ταυτότητα είναι η πολιτική δύναμη της φιλοσοφίας της κυβέρνησης. Μετά από 17 χρόνια, η ταυτότητα των κομμάτων στην Αλβανία πρέπει να γίνει με τα ίδια κριτήρια που αυτό γίνεται σε πολιτισμένες χώρες. Η κυβέρνηση σε διάφορες περιπτώσεις με τις πολιτικές της ακολουθεί την αριστερή γραμμή ενώ υπάρχουν άλλες περιπτώσεις που πάει στα δεξιά . Υπάρχουν επίσης

---

⁴⁸ Pëllumbi, S. “Pluralizmi politik”, Tίρανα, IS, 2007, σελ. 71

αποφάσεις του Συμβουλίου Υπουργών που είναι τελείως ταυτόσημες με πολιτικές των κομμάτων της αριστεράς".⁴⁹

III. Το οργανωτικό μοντέλο του Δημοκρατικού Κόμματος και η εσωτερική δημοκρατία.

Το οργανωτικό μοντέλο του Δ.Κ διαφοροποιείται από το άλλο μεγαλύτερο κόμμα του αλβανικού πολιτικού συστήματος. Στον τρόπο λειτουργίας του το Δ.Κ δεν βασίστηκε στον τρόπο της παραπομπής σε έγγραφα και την αρχειοθέτηση της τεκμηρίωσης, δεν ακολουθεί δηλαδή το γραφειοκρατικό μοντέλο διοίκησης όπως στο Σ.Κ που είχε κληρονομήσει το οργανωτικό μοντέλο του κομμουνιστικού κόμματος. Στον τρόπο λειτουργίας του Δ.Κ έχει επικρατήσει η ταύτιση του κόμματος με το πνεύμα της αλλαγής, με το κεντρικό ή τοπικό ηγέτη και με το κλίμα που δημιουργείται από τον ηγέτη.

Το Δ.Κ παραμένει πιστό στη μινιμαλιστική κλασική μορφή της κομματικής οργάνωσης, εστιάζοντας μόνο στην παρουσίαση ενός βασικού προγράμματος όπου συμπεριλαμβάνεται το εκλογικό πρόγραμμα και το καταστατικό της οργάνωσης και λειτουργίας του κόμματος.

Στο θέμα της εσωτερικής οργάνωσης, στη πρακτική του το Δ.Κ παρέμεινε πιστό στα λόγια, στην τυπική ύπαρξη του εγγράφου του καταστατικού και των υποστηρικτικών δομών του όπως είναι για παράδειγμα η Πειθαρχική Επιτροπή. Στην πραγματικότητα όμως το κόμμα ακολουθεί τις οδηγίες του πολιτικού γραφείου και του επικεφαλής του κόμματος.

Το πρώτο πρόγραμμα και καταστατικό του κόμματος δημιουργήθηκε τον Δεκέμβριο του 1990. Μετά έγιναν πολλές αλλαγές στα βασικά στοιχεία του ορισμού και της λειτουργίας της εσωτερικής δημοκρατίας του κόμματος αυτού.

Έτσι η θητεία του ηγέτη του κόμματος στην αρχή ήταν για δύο χρόνια αλλά με τις αλλαγές, η θητεία έγινε απεριόριστη. Αλλαγές έγιναν και στον τρόπο εκλογής του

---

⁴⁹ Mustafaj, B. "Qeveria ka humbur lidhjet me PD- në", 2008, Shqip, 21 Φεβρουαρίου, σελ.3

ηγέτη και των μελών της ηγεσίας του κόμματος, στις εσωτερικές εκλογές.

Αν και το καταστατικό του Δ.Κ είναι σαφές αναφερόμενο σε ένα θεσμικό κόμμα και στην ύπαρξη μιας εσωτερικής δημοκρατίας, στην πραγματικότητα δεν εφαρμόζει επαρκώς τις εντολές του καταστατικού αυτού.

Σχετικά με το θέμα της εσωτερικής δημοκρατίας, τα κυριότερα πολιτικά κόμματα στην Αλβανία έχουν δημιουργήσει ένα μοντέλο που βασίζεται τη λατρεία του ατόμου και βάζει εμπόδια στην εξέλιξη ενός στελέχους με βάση την αξιοκρατία.

Ένα τέτοιο μοντέλο της εσωτερικής δημοκρατίας χαρακτηρίζει και το Δ.Κ. Από το 1990 έως το 1994, στα καταστατικά του Δημοκρατικού Κόμματος οριζόταν το δικαίωμα εκλογής του προέδρου του κόμματος μόνο για δύο θητείες. Στο άρθρο 34 του καταστατικού του Δ.Κ αναφέρεται συγκεκριμένα ότι «Ο ηγέτης του κόμματος παραμένει στη θέση του για δύο χρόνια και δεν μπορεί να εκλεγθεί για περισσότερες από δύο διαδοχικές θητείες.»⁵⁰ Το 1994-1995, όλα τα κόμματα, μεταξύ τους και το Δ.Κ άλλαξαν το καταστατικό τους και "έδωσαν το δικαίωμα στους ηγέτες να συμμετέχουν απεριόριστα σε εκλογές για τη θέση του αρχηγού του κόμματος".⁵¹ Η απόφαση αυτή περιόρισε την ανακύκλωση των ελίτ, μείωσε σημαντικά τον ανταγωνισμό και την αξιοκρατία⁵². Κατά συνέπεια, σε μια περίοδο πάνω από 20 χρόνων πλουραλισμού η αντικατάσταση των ηγετών ήταν πολύ σπάνια.

Ο Μπερίσα, ο παραδοσιακός ηγέτης του κόμματος ποτέ δεν δέχτηκε να βάλει σε συζήτηση την απεριόριστη θητεία του ως ηγέτης, παρά τα αποτελέσματα των εκλογών.

Ξεκινώντας από στατιστική άποψη, είναι προφανής η τάση να επιλέγεται η επίσημη ηγεσία του κόμματος για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, ενώ την πραγματική εξουσία την έχουν οι παραδοσιακοί ηγέτες. Έτσι, το Δημοκρατικό Κόμμα μετά την

---

⁵⁰ το καταστατικό του Δημοκρατικού Κόμματος 17.12.1990. Άρθρο 34, σελ.14.

⁵¹ Krasniqi, A. "Partitë politike në Shqipëri (1920 – 2006)" Τίρανα: ISHSP, σελ. 258

⁵² Roland Lami,ο.π, σελ. 99

ανάληψη της εξουσίας το 1992 και μετά την εκλογή του Σαλί Μπερίσα ως Προέδρου της Δημοκρατίας, εξέλεξε δύο επίσημους ηγέτες, τον Eduart Selami (1992-1995) και Tritan Shehu (1995-1997)⁵³. Στην πραγματικότητα, όλοι αναγνωρίζουν ότι ο πραγματικός ηγέτης του κόμματος ήταν πάντα ο Μπερίσα.⁵⁴ Μόνο το 2013 μετά από 23 χρόνια στην κορυφή του Δ.Κ, ο Μπερίσα παραιτήθηκε μετά την ήττα στις γενικές εκλογές του 2013 και στη θέση του ανέβηκε ο Λουλζίμ Μπάσα.

Στην ιστορία του Δ.Κ υπήρξε μόνο μια περίπτωση του πραγματικού και ρεαλιστικού ανταγωνισμού για την ηγεσία του κόμματος. Αυτή σημειώθηκε τον Αύγουστο του 1991, όταν ο Μπερίσα κέρδισε με αντιπάλους τον Αζέμ Χαϊντάρι και τον Νεριτάν Τσέκα.⁵⁵

IV. Οι πολιτικοί στόχοι και τα προγράμματα του Δ.Κ

IV.1 Τα πολιτικά προγράμματα και η εσωτερική πολιτική.

Όπως και η ιδεολογία, οι πολιτικές του Δ.Κ δεν ακολουθούσαν πάντα την ίδια γραμμή. Ανάλογα με τις περιόδους και τις εξελίξεις που χαρακτηρίζουν τη χώρα διαφοροποιούνται και οι πολιτικές και οι προτεραιότητες των πολιτικών τους προγραμμάτων.

Για να διευκόλυνση της ανάλυσης θα χωρίσω σε περιόδους τα προγράμματα και τις πολιτικές του Δ.Κ από το 1990 μέχρι τις πιο σύγχρονες περιόδους.

Η πρώτη περίοδος είναι αυτή του 1990-1997. Είναι η περίοδος που το Δ.Κ πήρε την εξουσία ως κυβερνητική δύναμη και κατά την οποία έθεσε ως καθήκον τη αποκατάσταση της χώρας και την οικοδόμησης ενός δημοκρατικού κράτους. Το

---

⁵³ Biberaj, E “Shqipëria në tranzicion: Rruga e vështirë drejt demokracisë”, Tίρανα, 2001

⁵⁴ Zogaj, P. “Finalja”, Tίρανα, εκδόσεις Ora, Tίρανα, σελ.68

⁵⁵ Biberaj, E. “Shqipëria në tranzicion: Rruga e vështirë drejt demokracisë” Tίρανα, Ora, 2001, σελ.

πρόγραμμα του Δ.Κ αλλά και τον άλλων κομμάτων αυτή την περίοδο χαρακτηρίζεται από την προτεραιότητα που δίνει στις οικονομικές πολιτικές έναντι των άλλων επίσης σημαντικών θεμάτων.

Στο πρόγραμμα του 1996 του Δημοκρατικού Κόμματος γραφόταν: «...Το Δημοκρατικό Κόμμα είναι το κόμμα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, των αγροτών και των μικρών επιχειρηματιών».⁵⁶

Το Δ.Κ ανέλαβε να κάνει νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις οι οποίες θεωρήθηκαν ως πολύ μεγάλης σημασίας για την κατάσταση στην οποία βρισκόταν η Αλβανία μετά την πτώση του κομμουνισμού στη διάρκεια του καθεστώτος του οποίου όλες οι οικονομικές και κοινωνικές πτυχές ήταν υπό τον έλεγχο του κράτους. Το Δ.Κ εφάρμοσε την πολιτική γνωστή ως “ η θεραπεία του σοκ” η οποία είχε σαν αποτέλεσμα το κλείσιμο ή την ιδιωτικοποίηση πολλών κρατικών επιχειρήσεων. Αυτό έγινε μεταξύ άλλων και επειδή μερικές από τις επιχειρήσεις αυτές ήταν πολύ ζημιογόνες και δεν ήταν αποτελεσματικές. Κάτω υπό συνθήκες όπου η κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να επενδύσει ή να τις διαχειριστεί, λόγω της οικονομικής αδυναμίας ζήτησε βοήθεια από τους ξένους εταίρους για την ιδιωτικοποίηση τους. Σύμφωνα με επίσημες πηγές⁵⁷ της εποχής το 70% του πλούτου της χώρας μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα ιδιωτικοποιήθηκε.

Η αύξηση των ιδιωτικοποιήσεων ήταν τέτοια που «στα μέσα του 1996 η Αλβανία θεωρήθηκε μία από τις χώρες με την υψηλότερη παραγωγή του ιδιωτικού τομέα»⁵⁸.

Κατά την περίοδο 1991-1996, το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων που εφάρμοσε η κυβέρνηση του Δ.Κ επηρέασε την επέκταση της οικονομικής βάσης ενισχύοντας τη μεσαία τάξη. Το 1996 είχαν σχεδόν πλήρως ιδιωτικοποιηθεί η γεωργία, οι μεταφορές, το λιανικό εμπόριο και η στέγαση. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι από όσους συμμετείχαν στις τάξεις των νέων επιχειρηματιών ήταν άνθρωποι που είχαν σημαντικές θέσεις στο κομμουνιστικό καθεστώς. « Οι πρώην κομμουνιστικοί

---

⁵⁶ Το πολιτικό πρόγραμμα του Δ.Κ 1996

⁵⁷ “Human Development Report: Albania”, (1995) σελ.38

⁵⁸ European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) , Transition Report London, σελ.

λειτουργοί αγόρασαν τις επιχειρήσεις και τα πιο κερδοφόρα καταστήματα δημιουργώντας έτσι μεγάλη εντύπωση ότι, ενώ έχασαν την πολιτική εξουσία ήδη διαθέτουν την οικονομική εξουσία.»⁵⁹ Κατά τον Λάμι αυτή η κατηγορία των ανθρώπων ήταν πιο έτοιμοι από ό, τι άλλοι να επωφεληθούν από το σύστημα της οικονομίας της αγοράς επειδή είχαν ελέγξει την οικονομία και τις επιχειρήσεις στην δικτατορική περίοδο και ήξεραν πως να τις χειριστούν σε αντίθεση με τους υπολοίπους.⁶⁰

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα που έπρεπε να διαχειριστεί το Δ.Κ ως κυβέρνηση ήταν και η αποκατάσταση της ιδιοκτησίας. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 1992, αυτή η πολιτική δύναμη υποσχέθηκε ότι θα αποζημιώσει τους πρώην ιδιοκτήτες ή θα τους επιστρέψει τις περιουσίες. “Όταν ο Μπερίσα ήρθε στην εξουσία, απέρριψε αυτούς τους ισχυρισμούς, υποστηρίζοντας ότι η αποζημίωση των πρώην ιδιοκτητών ή η επιστροφή περιουσίας θα δημιουργούσε μεγάλα κοινωνικά προβλήματα. Διατήρησε αυτή την άποψη με την αιτιολόγηση ότι η δημοκρατική κυβέρνηση δεν ήταν υπεύθυνη για τις πράξεις του κομμουνιστικού καθεστώτος και δεν μπορούσε να κάνει άλλες αδικίες με την εκτόπιση χιλιάδων πολιτών που κατείχαν ακίνητα που δεν τους ανήκαν”⁶¹ “Η κυβέρνηση του Δ.Κ ανάμεσα σε μια θεμελιώδη αρχή για τα κόμματα της δεξιάς, όπως το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και της εκλογικής στήριξης, προτίμησε την τελευταία.”⁶²

Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από νεοφιλελεύθερες πολιτικές συμπεριφορές με ορισμένες σοσιαλδημοκρατικές αποχρώσεις.

Η κυβέρνηση έλαβε γρήγορα μέτρα για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων της εποχής, ανεξάρτητα από το πολιτικό κόστος. Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, στις επιπτώσεις της μεγάλης αύξησης των τιμών, η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των ανθρώπων που δεν ήταν σε θέση να αντέξουν οικονομικά τις υψηλές τιμές. “Τα μέτρα αυτά εκφράζουν την στρατηγική

---

⁵⁹ Ovalioglu, A. (1991) “Albania and the World Bank: Building the Future”, σελ. 68

⁶⁰ Roland Lami, ο.π σελ.37

⁶¹ Biberaj, E. (2001) Shqipëria në tranzicion: rruga e vështirë drejt demokracisë, Tiranë: Ora, σελ.294

⁶² Roland Lami, ο.π, σελ.38

του Μπερίσα που προσπάθησε να ισορροπήσει την επιθυμία να συνεχίσει τις ριζικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις με την ανάγκη να εξασφαλιστεί η συνεργασία της ευρείας μάζας των ανθρώπων που επλήγησαν σοβαρά από τις μεταρρυθμίσεις αυτές.”

63

Παρά το γεγονός ότι το Δ.Κ ανέλαβε να προβεί σε τυπικές μεταρρυθμίσεις της οικονομίας της αγοράς και της πλουραλιστικής δημοκρατίας, από την άλλη πλευρά, οι κοινωνικές πολιτικές δεν έλειπαν με στόχο να μετριάσουν τις επιπτώσεις αυτών των μεταρρυθμίσεων.

Αλλά οι προσπάθειες του Δ.Κ να ιδρύσει ένα φιλελεύθερο κράτος με μεταρρυθμίσεις σοσιαλδημοκρατικού τύπου δεν βοήθησαν στην καλύτερευση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών της χώρας.

Η εφαρμογή της πολιτικής “θεραπεία του σοκ” οδήγησε τον πληθυσμό σε «μαζική ανεργία, ανεξέλεγκτες δημογραφικές κινήσεις και μαζική δυσαρέσκεια κατά της δημοκρατικής κυβέρνησης”⁶⁴

Ένα από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη του Δ.Κ, ο πρώην πρωθυπουργός Αλεξάντερ Μέξι, θεωρεί τις πολιτικές της περιόδου 1991-1996 ως πολύ σημαντικές για τη χώρα επειδή «χάρη των ριζικών μεταρρυθμίσεων επιτεύχθηκε η πραγματική αντιστροφή στην ανάπτυξη της παραγωγής, στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, στη μείωση του πληθωρισμού από 250% έως 20-30%. Αλλά, από την άλλη πλευρά, δεν μπορούμε να πούμε ότι αυτές οι μεταρρυθμίσεις δεν είχαν σαν αποτέλεσμα τη δυσαρέσκεια των ανθρώπων. ”⁶⁵

Την περίοδο 1991-1996, η κυβέρνηση στο πλαίσιο των φιλελεύθερων πολιτικών για την ανάκτηση της χώρας απελευθέρωσε τον τραπεζικό και οικονομικό τομέα επιτρέποντας την ανάδυση “πυραμίδων” που προσέφεραν νόμιμα μηνιαίους τόκους

---

⁶³ Economist Intelligence Unit (1994) “ Country Raport: Romania, Bulgaria, Albania”, London: 2nd quarter,σελ. 63

⁶⁴ Tarifa.F & Krisafi, K & Tarifa, E. (2009) Paradigma e tranzicionit demokratik, Tiranë: Ombra GVG, σελ.69.

⁶⁵ Meksi, A. (2009) “Vitet e mia në timonin e qeverisë”, MAPO, Tiranë:UET PRESS, σελ.3

μέχρι και 100%. Το Σχέδιο Πυραμίδων είχε αρχίσει από το 1991 αλλά έφτασε στην κορύφωση της δραστηριότητάς του το 1996 με περίπου τα δύο τρίτα των Αλβανών να επενδύσουν χρήματα και τις αποταμιεύσεις τους στο ιδιωτικό επενδυτικό σχέδιο προκειμένου να κερδίσουν πλούτο. Όταν κατέρρευσε το σχέδιο αυτό οι Αλβανοί έχασαν συνολικά 1,2 δισεκατομμύρια δολάρια.⁶⁶ Οι άνθρωποι αντέδρασαν με βίαιες εξεγέρσεις και συγκρούσεις εναντίον του κράτους, για το οποίο πίστευαν ότι είχε σχέση με την απάτη. Περίπου 2.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της σύγκρουσης.⁶⁷

Καθώς το κράτος γρήγορα κατέρρευσε και οι συμμορίες κατέλαβαν τις πόλεις, ο Μπερίσα κήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Το Δ.Κ έχασε στις πρόωρες εκλογές που έγιναν και στην εξουσία πέρασε το Σ.Κ.

Οι πολιτικές του Δ.Κ στη περίοδο 2005-2009. Το 2005 το Δ.Κ κέρδισε τις εκλογές και ανέβηκε πάλι στην εξουσία με πρωθυπουργό τον Μπερίσα. Οι συνέπειες των πυραμίδων ήταν πολύ μεγάλες και το Δ.Κ δεν ανέλαβε καμία ευθύνη για όσα έγιναν με την οικονομική και κοινωνική καταστροφή του 1997 στη χώρα. Αντίθετα, την εξέγερση των ανθρώπων που είχαν χάσει τα πάντα την ονόμασαν «σταλινική ένοπλη εξέγερση προκειμένου να πάρει την εξουσία η αντιπολίτευση εκείνης της εποχής.»⁶⁸

Ορισμένοι αναλυτές πιστεύουν ότι τα αποτελέσματα των εκλογών του 2005 αντανάκλουν περισσότερο την επιθυμία του λαού για αλλαγή από την αντιληπτή

---

⁶⁶ Christopher Jarvis, "The Rise and Fall of Albania's Pyramid Schemes," *International Monetary Fund, Finance and Development* 37.1 (2000). Accessed January 4, 2014, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/03/jarvis.htm>.

⁶⁷ ο.π

⁶⁸ "1997...pas 20 vitesh cfare mund te shohim ndryshe"(1997...μετά από 20 χρόνια τι μπορούμε να δούμε διαφορετικά) άρθρο από τον Perparim Kabo στην εφημερίδα "Gazeta Shqiptare" <http://www.gsh.al/2017/08/20/1997pas-20-vjetesh-cfare-mund-te-shohim-ndryshe/>

διαφθορά και την ανικανότητα της κυβέρνησης Νάνο, παρά τη ρητή στήριξη προς τον Μπερίσα και το Δημοκρατικό Κόμμα.

Η πολιτικές του Δ.Κ στα θέματα οικονομίας δεν είχαν αλλάξει στις επόμενες εκλογές της χώρας και στο πρόγραμμα του 2005 δεν είχε μεγάλες αλλαγές στην κατεύθυνση της οικονομικής ανάπτυξης, αλλά απλά μια επέκταση της προηγούμενης οικονομικής πολιτικής. Στις αρχές του Δ.Κ βρίσκονταν ακόμη η ιδιωτικοποίηση, η οικονομία της αγοράς, μια οικονομία εκτός κρατικού ελέγχου, μείωση του ΦΠΑ, μείωση όλων των φόρων και η εξασφάλιση ενός δικαίου ανταγωνισμού και ενθάρρυνση της ελεύθερης επιχειρηματικότητας.

Μετά την ανάληψη της θέσης του πρωθυπουργού ο Μπερίσα υποσχέθηκε να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις, να φέρει την Αλβανία πιο κοντά στην ΕΕ, να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη και να καταπολεμήσει τη διαφθορά.

Το πολιτικό πρόγραμμα για τις εκλογές του 2005 είχε επικεντρωθεί στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος..

Μια επίδειξη της φιλελεύθερης προσέγγισής του για την ανοικτή οικονομία επισημάνθηκε στην συνέντευξή του προς τον Steven Horbes⁶⁹. Εδώ ξεδιπλώθηκε ανοιχτά ο ρόλος του οικονομικού μοντέλου που είχε ακολουθήσει από την αρχή της πολιτικής του σταδιοδρομίας. Μοντέλο του ίδιου ήταν ο Ronald Reagan, πρόεδρος των ΗΠΑ, πολύ γνωστός για την πολιτική των χαμηλών φόρων. Όπως δήλωνε στην συνέντευξη "...Αλλά επίσης επηρεάστηκα πολύ από τον Ρόναλντ Ρέιγκαν. Ήταν ιδανικός για μένα ως ηγέτης που πάλεψε με επιτυχία εναντίον των εταιρειών. Και γι 'αυτό έχω μια βαθιά πίστη σ' αυτόν. Ήταν πρόεδρος χαμηλού φόρου. Και πίστευε ότι οι χαμηλοί φόροι, χρήματα στους λογαριασμούς των επενδυτών, των ιδιωτών, είναι πολύ πιο αποδοτικοί από ό, τι σε δημόσιες περιπτώσεις. Και αυτό ήταν απολύτως αληθές για την Αλβανία, επειδή η ικανότητα του δημόσιου τομέα ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο άρχισα την καριέρα ως άνθρωπος με

---

⁶⁹ συνέντευξη του Μπερίσα για τον Steven Horbes, Νοέμβριος 2010
<http://www.forbes.com/2010/10/08/flat-tax-albania-intelligent-investing-berisha.html>

χαμηλό φόρο. Έβαλα, εκείνη τη στιγμή, τη χαμηλότερη δημοσιονομική επιβάρυνση για την Ευρώπη ... "⁷⁰

Μια άλλη πολιτική, χαρακτηριστική του Δ.Κ είναι αυτή που αφορά την εκπαίδευση, και ιδιαίτερα την τριτοβάθμια εκπαίδευση, δίνοντας με μεγάλη ταχύτητα άδεια σε μεγάλο αριθμό ιδιωτικών πανεπιστημίων. Αυτή η πολιτική της απελευθέρωσης των πανεπιστημίων εφαρμόστηκε στη γραμμή της εξασφάλισης του δικαιώματος για ίσες ευκαιρίες σε όποιον ήθελε να παρακολουθήσει ακαδημαϊκές σπουδές.

Κατά τη διάρκεια των οκτώ ετών της διακυβέρνησης του Μπερίσα από το 2005 έως το 2013, στην Αλβανία υπήρχαν συνολικά 59 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκ των οποίων τα 15 ήταν δημόσια και τα 44 ιδιωτικά.⁷¹

Στο πρόγραμμα του 2005 βλέπουμε σαφώς αυτό που προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο της ιδεολογίας, όπου τα αλβανικά κόμματα εφαρμοζουν πολιτικές που είναι παρόμοιες ανεξάρτητα αν είναι ενός κόμματος της δεξιάς ή της αριστεράς. Έτσι το Δ.Κ είχε αναφέρει στο πρόγραμμά τις πολιτικές που ήταν ίδιες με αυτές του Σοσιαλιστικού Κόμματος και που δεν ανήκαν στην ιδεολογία ενός κόμματος της δεξιάς.

Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα του Δ.Κ αντιμετωπίζει με την ανάληψη της διακυβέρνησης δύο προβλήματα που ήταν κεντρικές πολιτικές του κυβερνητικού προγράμματος του Σ.Κ: τη συνέχιση των πολιτικών που σχετίζονται με τις διαδικασίες εξευρωπαϊσμού και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Έτσι, το πρόγραμμα ανέφερε:

“Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η κοινωνική φύση του κράτους δεν είναι μόνο υποχρέωση, αλλά και μια αποτελεσματική παρέμβαση στην υπηρεσία της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας. Μια τέτοια προσέγγιση απαιτεί από τις κοινωνικές πολιτικές να μεταμορφώσουν ριζικά τη φύση τους από παθητικές

---

⁷⁰ συνέντευξη του Μπερίσα για τον Steven Horbes, Νοέμβριο 2010, ο.π

⁷¹ Final Report for Reform of Higher Education and Research, 2014 (Τελική έκθεση για την μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της έρευνας)

σε ενεργητικές πολιτικές και να γίνει επίσης μια επένδυση για την ανάπτυξη και την ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου.”⁷²

"Η αύξηση των μισθών και των συντάξεων αποτελεί προτεραιότητα των δημοσιονομικών πολιτικών της νέας κυβέρνησης της πλειοψηφίας. Οι συντάξεις θα διπλασιαστούν μέσα σε διάστημα 4 ετών και θα συνεχίσουν να στοχεύουν στη μείωση του χάσματος συντάξεως των πόλεων με εκείνες των χωριών. Με αυτό τον τρόπο οι συντάξεις θα υπερβούν σημαντικά το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης στο οποίο παραμένουν στα χρόνια της σοσιαλιστικής διακυβέρνησης ».⁷³

Σε μια εντελώς αριστερή και μάλιστα κάπως ουτοπιστική αριστερά, στο πρόγραμμα βρίσκουμε εκφράσεις όπως «Οι κοινωνικές πολιτικές και τα μέσα θα μεταρρυθμιστούν με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε φτωχός να μπορέσει να βγει από τη φτώχεια» ή «Δεν θα υπάρξει παιδί που θα εγκαταλειφθεί, κάθε παιδί θα έχει τη φροντίδα που του αξίζει »⁷⁴. Στην ίδια φιλοσοφία, ο πρωθυπουργός Σαλί Μπερίσα αναφέρει ότι τα συμφέροντα των πολιτών είναι μια από τις προτεραιότητες του. "Για την επίτευξη αυτών των στόχων, η κυβέρνηση έχει παράσχει κοινωνικές υπηρεσίες, αυξήσεις των συντάξεων και τη συμφιλίωση των συντάξεων χωριού με την πόλη, την αύξηση των μισθών κλπ."⁷⁵

Η εκλογική εκστρατεία του 2009 δεν παρουσίασε καινούργιες και συγκεκριμένες πολιτικές. Συνέχισε στην ίδια γραμμή των πολιτικών, με τις ίδιες αριστερές αποχρώσεις.

Το πολιτικό πρόγραμμα του 2009 του Δ.Κ αναφέρει ότι “η κυβέρνηση εκτιμά ότι η καταπολέμηση της φτώχειας αποτελεί έναν από τους ιερούς στόχους των ενεργητικών πολιτικών στήριξης μέσω της απασχόλησης που θα είναι ο άξονας του προγράμματος της κυβέρνησης για τη μείωση της φτώχειας, η οποία θα προσθέσει επίσης το ταμείο οικονομικής βοήθειας προκειμένου να αυξηθεί το κατά κεφαλήν εισόδημα από αυτό το ταμείο. Η καταπολέμηση της φτώχειας στις βορειοανατολικές και νοτιοανατολικές περιοχές της χώρας, θα αποτελέσει μείζονα προτεραιότητα για

---

⁷² το πολιτικό πρόγραμμα του Δ.Κ για την διακυβέρνηση 2005 – 2009, σελ. 4 - 14

⁷³ ο.π

⁷⁴ ο.π

⁷⁵ ο.π

την κυβέρνησή μας. Μέχρι το 2013 στοχεύουμε να δώσουμε σε κάθε πολίτη οικονομική ενίσχυση πάνω από δύο δολάρια την ημέρα και την εξίσωση των συντάξεων των χωριών με τις συντάξεις των πόλεων.”⁷⁶

Το ίδιο πρόγραμμα αναφέρει:

“... ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στην τρίτη ηλικία. Η ταχεία κοινωνική, οικονομική και πολιτική μετάβαση της χώρας αφήνει τους ηλικιωμένους σε μια ευάλωτη θέση. Οι ίδιοι επίσης, αισθάνονται διακρίσεις όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική θέση, στην πρόσβασή τους σε υπηρεσίες όπως η υγειονομική περίθαλψη και η μεταφορά. Μέρος των ηλικιωμένων μένει χωρίς τη φροντίδα των παιδιών λόγω της μετανάστευσης. Η κυβέρνηση που αναγνωρίζει τη συμβολή που παρέχεται από τους ηλικιωμένους στην ανάπτυξη της χώρας είναι αποφασισμένη να επηρεάσει και την ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών για την καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των ηλικιωμένων, και για ένα ασφαλές μέλλον με νέες προοπτικές και την αξιοπρέπεια των ατόμων κάθε ηλικίας.”⁷⁷

Αυτές οι φιλελεύθερες πολιτικές με σοσιαλδημοκρατικές αποχρώσεις μπορεί να είναι και μια από τις αιτίες που οδήγησαν στο σπάνιο συνασπισμό που δημιουργήθηκε μετά της εκλογές του 2009 ανάμεσα στο Δ.Κ, ένα κεντροδεξιό κόμμα και το ΣΚΕ⁷⁸, ένα πολύ σταθερό κεντροαριστερό κόμμα.

Το 2013 που έγιναν οι επόμενες γενικές εκλογές στην Αλβανία, για πρώτη φορά τα πολιτικά κόμματα εισήγαγαν μια ιδεολογική συζήτηση για ορισμένα σημαντικά ζητήματα δηλώνοντας πια καθαρά τις θέσεις τους. Για πρώτη φορά στα πολιτικά προγράμματα το αλβανικό εκλογικό σώμα θα μπορούσε να δει τις ιδεολογικές διαφορές στις πολιτικές πλατφόρμες με βάση ένα σύνολο αξιών με τις οποίες κάθε πολιτικό κόμμα στοχεύει να ταυτιστεί.

Έτσι στο πρόγραμμα του 2013 για το Δ.Κ τα κεντρικά θέματα ήταν ο καθορισμός του ενιαίου φόρου, η μεταρρύθμιση της υγειονομικής περίθαλψης υποστηρίζοντας

---

⁷⁶ Το πολιτικό πρόγραμμα του Δ.Κ 2009 - 2013

⁷⁷ ο.π

⁷⁸ Σοσιαλιστικό Κίνημα για Ένταξη (ΣΚΕ), Levizja Socialiste per Integrim (LSI)

μια συνδυασμένη μέθοδο χρηματοδότησης για τον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και απελευθέρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα. Το κόμμα έχασε σ' αυτές τις εκλογές αφήνοντας τη κυβέρνηση μετά από οκτώ χρόνια στο Σ.Κ.

IV.2 Το Δ.Κ και η εξωτερική του πολιτική.

Στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής το κόμμα έχει ως κυριότερους σκοπούς, την ενσωμάτωση της Αλβανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τις καλές σχέσεις με τις άλλες χώρες και την ένταξη του κόμματος σε διεθνείς κομματικές οργανώσεις. «Ο Ευρω-Ατλαντικός προσανατολισμός υπήρξε, είναι και θα είναι ένας από τους βασικούς πυλώνες της εξωτερικής πολιτικής του Δημοκρατικού Κόμματος από τη γένεσή του. Σήμερα, η Αλβανία είναι πλήρες μέλος του ΝΑΤΟ. Οι στενές διπλωματικές σχέσεις με τον στρατηγικό μας εταίρο, τους Αμερικανούς και άλλους ευρωπαϊούς εταίρους είναι καθοριστικής σημασίας για την περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της ζωής των Αλβανών.

Το Δημοκρατικό Κόμμα έχει αποφασίσει ότι η Αλβανία θα ενισχύσει τη θέση της στο ΝΑΤΟ, την ΕΕ, τα Βαλκάνια και διεθνείς οργανισμούς ασφάλειας, θα προχωρήσει στην ανάπτυξη των σχέσεων καλής γειτονίας και την εδραίωση του Κοσσυφοπεδίου ως ανεξάρτητου κράτους, την διασφάλιση των συνταγματικών δικαιωμάτων των Αλβανών στη Μακεδονία, την ενίσχυση των σχέσεων με την Ελλάδα και την ταυτόχρονη επίλυση των εκκρεμών ζητημάτων για να επιτύχουμε τον υψηλότερο βαθμό εθνικής ενότητας βήμα-βήμα προς την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Αλβανίας, του Κοσσυφοπεδίου, της ΠΓΔΜ, του Μαυροβούνιο και της Σερβίας.»⁷⁹

Το Δ.Κ και οι ΗΠΑ

Σχετικά με τις σχέσεις με τις ΗΠΑ, το Δ.Κ ακολουθεί μια φίλο-αμερικανική εξωτερική πολιτική που στηρίζεται σε ιδεολογικά πρότυπα αλλά και στην υποστήριξη που οι ΗΠΑ έχουν δώσει στην Αλβανία σε ζητήματα όπως η υποψηφιότητα στο

---

⁷⁹ Η εξωτερική πολιτική του Δ.Κ <https://pd.al/politika-e-jashtme/>

NATO και η ανεξαρτησία του Κοσόβου. Οι ΗΠΑ είναι ένας δυνατός σύμμαχος που μπορεί να προσφέρει οικονομική βοήθεια και πολιτική υποστήριξη και καθοδήγηση. Οι πρώτες διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και ΗΠΑ μετά την πτώση του κομμουνισμού έχουν αποκατασταθεί από το 1992 όταν πρόεδρος της Αλβανίας ήταν ο Σαλί Μπερίσα⁸⁰. Στην εξωτερική πολιτική, ο Μπερίσα ακολούθησε μια φιλο-δυτική στάση, διακηρύσσοντας την ένταξη στους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς ως βασικό στόχο της χώρας.⁸¹

Μέχρι και το 1995, οι σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και ΗΠΑ ήταν πολύ καλές και χαρακτηρίζονταν από συνεργασία των δύο χωρών. Στα τέλη του 1995 η στάση των ΗΠΑ άρχισε να αλλάζει απέναντι της Αλβανίας, λόγω της λανθασμένης κατεύθυνσης που είχε πάρει η πορεία των μεταρρυθμίσεων στην Αλβανία, όπως σημειώθηκε από το State Department των ΗΠΑ.

Μετά της εκλογές του Μαρτίου 1996, η στάση αυτή έγινε πιο σκληρή και οι επίσημες δηλώσεις της Ουάσιγκτον χαρακτήριζαν το συμβάν σαν «ένα βήμα πίσω στη δημοκρατική πορεία της Αλβανίας» και ζήτησαν από την κυβέρνηση του Δ.Κ διεξαγωγή νέων εκλογών.⁸² Από την άλλη πλευρά ο Αλβανός Πρόεδρος αρνήθηκε την επίσκεψη του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών στα Τίρανα.

Με την αλλαγή της κυβέρνησης το 1997 οι σχέσεις με τις ΗΠΑ βελτιώθηκαν. Στη συνέχεια οι καλές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών ενισχύθηκαν με διάφορες διμερείς συμφωνίες ειδικά στον τομέα της άμυνας και της πολιτικής υποστήριξης. Οι ΗΠΑ έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ένταξη της Αλβανίας στο NATO το 2009.

Η Αλβανία είναι ίσως η πιο φιλο-αμερικανική χώρα στον κόσμο⁸³, και οι σχέσεις μεταξύ τους φαίνεται ότι θα συνεχίσουν να βρίσκονται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο.

---

⁸⁰ το 1992 ο ηγέτης του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας εκλέχτηκε πρόεδρος της Δημοκρατίας της Αλβανίας, πρωθυπουργός της κυβέρνησης που φτιάχτηκε το 1992 από το Δ.Κ που είχε κερδίσει τις εκλογές του Μαρτίου 1992, έγινε ο Αλεξάντερ Μέξι.

⁸¹ Νίνα Β., “Η Κατάρρευση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού και η πορεία του Εκδημοκρατισμού στην Αλβανία (1985-1999)”, Παπαζήσης, Αθήνα, 2007,σ.221-223.

⁸² U.S House Committee on International Relations, Subcommittee on International Operations and Human Rights, Bring on Human Rights and Democracy in Albania (Washington, DC:July 25.1996) επίσης U.S. Congressional Human Rights Caucus, Hearing on Human Rights in Albania (Washington DC:June 19.1996)

⁸³ The New York Times. “For one visit, Bush will feel pro-US.Glow. 9 Ιουνίου 2007

Το Δ.Κ και η ΕΕ

Ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που το βρίσκουμε σε κάθε πολιτικό πρόγραμμα κάθε κόμματος ως αναμφισβήτητη πολιτική προτεραιότητα είναι η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτό το θέμα είναι ο μεγαλύτερος πολιτικός στόχος του Δ.Κ και το χρησιμοποιεί απόλυτα σε κάθε εκλογική εκστρατεία και ως κυρίαρχο στόχο της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής.

Οι δύο πιο σημαντικές υποσχέσεις των πολιτικών εκστρατειών είναι: η υπόσχεση για απελευθέρωση των θεωρήσεων με τον χώρο Σένγκεν, και η υπόσχεση για την επίτευξη του καθεστώτος υποψήφιας χώρας για ένταξη στην ΕΕ.

Για την εκπλήρωση των στόχων αυτών ο Μπερίσα συμφώνησε για να λάβει υποστήριξη από τον Πρωθυπουργό της Ιταλίας, Σίλβιο Μπερλουσκόνι, και τον τότε Πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή. Η υποστήριξη αυτών των πρωθυπουργών ήταν πολύ σημαντική για το Δημοκρατικό Κόμμα δεδομένου ότι η Ιταλία ήταν ο σημαντικότερος παράγοντας διευκόλυνσης της διαδικασίας ενσωμάτωσης της Αλβανίας στην ΕΕ, ενώ η Ελλάδα αμφισβήτησε αυτή τη διαδικασία. Έχοντας αυτό κατά νου, ο Μπερίσα έκανε μια συμφωνία με τον κ. Καραμανλή: ο τελευταίος θα οριοθετήσει τα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας, ενώ ο Μπερίσα θα λάβει την υποστήριξη του κ. Καραμανλή για την διαδικασία ένταξης της Αλβανίας στην ΕΕ.⁸⁴

---

⁸⁴Korenica Fisnik, "Election briefing no.56. Europe and the Albanian parliamentary election of June 2009." EPERN (European Parties Elections and Referendums Network)3 Σεπτεμβρίου 2010, σελ.11

Βάση των πολιτικών προγραμμάτων του κόμματος αποτελούν οι προτεραιότητες που έχουν καθοριστεί από το Σύμφωνο της Σταθεροποίησης και Σύνδεσης⁸⁵ όπως η διαφθορά, η καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων ή ενίσχυση των συνόρων.

Το Δημοκρατικό Κόμμα είτε ως κυβέρνηση είτε ως αντιπολίτευση διαμορφώνει τη δράση του ώστε να υλοποιήσει τις οδηγίες που εξέδωσαν διάφοροι διεθνείς παράγοντες ώστε να κερδίσει οικονομικό κεφάλαιο και πολιτική υποστήριξη.⁸⁶

Τα θέματα που έχουν να κάνουν με την Ευρώπη καθορίζουν την πολιτική ατζέντα του Δ.Κ. Στην αλβανική πολιτική σκηνή, οι εκθέσεις, οι επικρίσεις και οι εκτιμήσεις της ΕΕ "γίνονται το επίκεντρο των συζητήσεων για τα επιτεύγματα, τις προκλήσεις και τις αποφάσεις του παρόντος και του μέλλοντος".⁸⁷

Άλλο σημαντικό θέμα της εξωτερικής πολιτικής των κομμάτων γενικά αλλά και του Δ.Κ είναι και η ένταξη του κόμματος σε διεθνείς πολιτικούς οργανισμούς. Το Δ.Κ είχε ως σκοπό να είναι μέλος των δεξιών διεθνών κομμάτων όπως το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα⁸⁸ (ΕΛΚ) και η Διεθνής Δημοκρατική Ένωση⁸⁹ (ΔΔΕ) που είναι μια συμμαχία κεντρο-δεξιών κομμάτων της Ευρώπης.

Στις 25 Ιουνίου του 2008 το Δ.Κ έγινε μέλος της Διεθνούς Δημοκρατικής Ένωσης⁹⁰ και το 2015 έγινε μέλος με πλήρη δικαιώματα στο ΕΛΚ.

---

⁸⁵ το 2000, η ΕΕ συνέταξε ένα σχέδιο που ονομάζεται η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, όπου καθορίστηκαν οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις που έπρεπε να εκπληρώσει η Αλβανία για να εισέλθει στην ΕΕ.

⁸⁶ Lami Roland, "Paqartesia e strukturimit te raporteve parti politike-ideologji" διδακτορική, Πανεπιστήμιο Τιράνων, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Τίρανα, 18 Νοεμβρίου 2013, σελ. 250.

⁸⁷ Elbasani, A. (2004) "Albania in Transition: Manipulation or Appropriation of International Norms", South east European Politics, 5:1,σελ.41

⁸⁸ European Popular Party (EPP), είναι ένα συντηρητικό και χριστιανοδημοκρατικό ευρωπαϊκό πολιτικό κόμμα. Είναι διακρατικός οργανισμός και αποτελείται από πολιτικά κόμματα της Ευρώπης.

⁸⁹ International Democratic Union (IDU), είναι μια συμμαχία των κεντροδεξιών κομμάτων της Ευρώπης. Δεσμεύεται να τηρήσει τις αρχές ότι οι δημοκρατικές κοινωνίες προσφέρουν στους πολίτες σε ολόκληρο τον κόσμο τις καλύτερες συνθήκες για πολιτική ελευθερία, προσωπική ελευθερία, ισότητα ευκαιριών και οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, και ως εκ τούτου δεσμεύονται να προωθήσουν τις κοινωνικές και πολιτικές αξίες στην οποία βασίζονται οι δημοκρατικές κοινωνίες.

⁹⁰ Η συνέντευξη Τύπου του Πρωθυπουργού Μπερίσα, 29 Ιουνίου 2008
<http://arkiva.km.gov.al/print.php?id=8615>

IV.3 Το θέμα του Κοσσυφοπεδίου και το ΔΚ.

Το Δημοκρατικό Κόμμα είναι πιο εθνικιστικό κόμμα σε σχέση με τον αντίπαλό του, το Σ.Κ και οι δηλώσεις του στο θέμα αυτό ήταν πάντα πιο δυνατές αλλά όχι στα όρια του ριζοσπαστισμού. Στην Αλβανία δεν υπάρχουν ριζοσπαστικά κόμματα, είτε δεξιά είτε αριστερά. Το μόνο κόμμα που χαρακτήρισε το εαυτό του ως εθνικιστικό « Η κόκκινο-μαύρη συμμαχία» πήρε μόνο 0.59% των ψήφων στις εκλογές του 2013.

Στο μοναδικό θέμα που έχει σχέση και με τον εθνικισμό αλλά και με την εξωτερική πολιτική και διεθνείς σχέσεις του κόμματος ήταν το θέμα του Κοσσυφοπεδίου.

Από τη πρώτη στιγμή της συγκρότησης του κόμματος, ο Μπερίσα είχε θέσει ως πολύ σημαντικό και ευαίσθητο θέμα, που είχε αγνοηθεί πλήρως από τους κομμουνιστές πολιτικούς, το θέμα του Κοσσυφοπεδίου.

Καταγγέλλοντας τη σερβική καταστολή στο Κοσσυφοπέδιο, ο Μπερίσα δήλωσε: «Το Δημοκρατικό Κόμμα της Αλβανίας δεν μπορεί να δεχτεί τη διαίρεση του αλβανικού έθνους ως αιώνια και ως εκ τούτου θα αγωνιστεί με ειρηνικά μέσα και μέσα στα πλαίσια των διαδικασιών ολοκλήρωσης στην Ευρώπη να εξασφαλίσει τα δικαιώματά τους για την πρόοδο και την εθνική ενότητα.»⁹¹

Συγκεκριμένα, όμως, ο Μπερίσα δεν έκανε τίποτα για να προωθήσει αυτόν τον σκοπό. Κατά τον Robert Austin υπάρχουν τρεις λόγοι για αυτό⁹². Πρώτον, προειδοποιήθηκε από τους φίλους του στην Αλβανία και στην Ουάσινγκτον και από την Ευρώπη για να αποφύγει από την υποστήριξη των συνοριακών αλλαγών. Δεύτερον, συνειδητοποίησε ότι ο παν-αλβανικός εθνικισμός δεν ήταν κάτι που ενώνει αλβανόφωνους ψηφοφόρους και ήταν ιδιαίτερα άχρηστος σε έναν πληθυσμό που είχε υποστεί πλήγματα και αποκόπηκε από τον έξω κόσμο εδώ και πολλά χρόνια. Τέλος, ο Μπερίσα θυσίασε σχεδόν όλο του το πρόγραμμα υπέρ μιας καταστροφικής μάχης με

---

⁹¹ Rilindja Demokratike, 5 Ιανουαρίου 1991, σελ.5

⁹² Robert C. Austin and Jonathan Ellison, “Post-Communist Transitional Justice in Albania”, *East European Politics and Societies*, Vol 22, Issue 2, σελ. 373 – 401, Μάιο, 2008.
<https://doi.org/10.1177/0888325408315768>

το Σοσιαλιστικό Κόμμα της αντιπολίτευσης η οποία δηλητηρίασε την αλβανική πολιτική ζωή.

Και μόλις βρέθηκε στην εξουσία ο Μπερίσα μαλάκωσε τη γραμμή του για το Κοσσυφοπέδιο. Το 1993, υποστήριξε ότι αυτοί που πίστευαν στην Μεγάλη Αλβανία ήταν αφελείς και πρόσθεσε ότι «η Αλβανία δεν έχει επιδιώξει, δεν επιδιώκει και δεν θα επιδιώξει καμία αλλαγή στα υπάρχοντα σύνορα»⁹³. Ο Μπερίσα σημείωσε επίσης ότι η Αλβανία δεν μπορούσε να μιλήσει για το Κοσσυφοπέδιο.⁹⁴

Μετά το 1999, στο θέμα του Κοσσυφοπεδίου μπαίνει και το ζήτημα του τελικού καθορισμού του καθεστώτος στην περιοχή αυτή.

Το Δημοκρατικό Κόμμα ήταν η πρώτη πολιτική δύναμη που δήλωσε τη θέση της σχετικά με αυτό το θέμα όταν κέρδισε τις εκλογες του 2005 και ανέβηκε στην εξουσία. Ο αλβανός Υπουργός Εξωτερικών στη κυβέρνηση του Μπερίσα, ο Μπεσνίκ Μουσταφάι εκφράζει ξεκάθαρα τη θέση του κόμματός του και της Αλβανίας ως υπουργός στην ομιλία του στην Γενική Συνέλευση του ΟΙΕ τον Σεπτέμβριο του 2005. Και δηλώνει ότι: *«Η αλβανική εξωτερική πολιτική θεωρεί ότι ο καθορισμός του καθεστώτος του Κοσσυφοπέδιου (Κοσόβου) αποτελεί ένα κρίσιμο ζήτημα. Δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο. Το παρόν καθεστώς είναι ανεπαρκές για μια συνεχή ειρήνη στην περιοχή. Είμαστε της άποψης ότι το τελικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου (Κοσόβου) πρέπει να βασιστεί στην ελεύθερη βούληση των κοσοβάρων και να προσφέρει τις απαραίτητες εγγυήσεις για τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Σε αυτό το πλαίσιο μια υπό όρους ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου (Κοσόβου) θα επιτρέψει στη διεθνή κοινότητα να παρατηρήσει για μια ορισμένη χρονική περίοδο την πλήρη ανάπτυξη των θεσμών και της κοινωνίας της, και ταυτόχρονα να χρησιμεύει ως μια εγγύηση για την σερβική και τις άλλες μειονότητες της χώρας. Είμαστε πεπεισμένοι ότι το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου (Κοσόβου) και ολόκληρης της περιοχής είναι η πλήρης ένταξη στις ευρωπαϊκές και ευρω-ατλαντικές δόμες.»*⁹⁵

---

⁹³ Rilindja Demokratike, 3 February 1993

⁹⁴ Biberaj Elez, οπ. σελ.251

⁹⁵ Statement by Mr. Besnik Mustafaj, minister of Foreign Affairs of the Republic of Albania. 60th session of the General Assembly, General Debate. New York, 21 September 2005, σ.3. Διαθέσιμο στο <http://www.un.org/webcast/a60/statements/alb050921eng.pdf/>

Αυτή ήταν η πιο τολμηρή δήλωση σχετικά με το θέμα του Κοσσυφοπεδίου στην πολιτική του κόμματος αλλά και της Αλβανίας ως χώρας. Για πρώτη φορά στην αλβανική πολιτική έγινε μια ανοιχτή δήλωση για την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, έστω και για μια υπό όρους ανεξαρτησία. Αυτή η δήλωση θα καθορίσει για πάντα τη στάση της επίσημης Αλβανίας στο θέμα αυτό.

Αυτή η απάντηση είναι η πιο ριζοσπαστική στα αλβανικά πολιτικά δεδομένα σχετικά με το θέμα του Κοσσυφοπεδίου και του καθεστώτος του, κάτι που θα μπορούσε να μεταφράζεται στα γειτονικά κράτη ως κίνδυνος για μια επεκτατική πολιτική της Αλβανίας για τη δημιουργία της «Μεγάλης Αλβανίας».

Το 2008 όταν ήταν γεγονός ότι το Κοσσυφοπέδιο θα προέβαινε σε μονομερής κήρυξη της ανεξαρτησίας, δεν άλλαξε η πολιτική προς τις σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Κοσσυφοπέδιο. Ο Σαλί Μπερίσα, τότε πρωθυπουργός της χώρας απέρριψε κατηγορηματικά την ύπαρξη ενός σχεδίου για τη «Μεγάλη Αλβανία». Ο Μπερίσα διαβεβαίωσε την Διεθνή Κοινότητα ότι κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί, και ότι οι Αλβανοί της Αλβανίας και του Κοσσυφοπεδίου είναι εναντίον μιας τέτοιας ιδέας. Δήλωσε ότι « η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου είναι ο καλύτερος τρόπος να τεθεί η ιδέα μιας μεγαλύτερης Αλβανίας στα αρχεία. Ένα ανεξάρτητο Κοσσυφοπέδιο θα υποχρεωθεί να σέβεται τα σύνορα των γειτόνων του.»⁹⁶ Σε μια συνέντευξη στο Αυστριακό πρακτορείο ειδήσεων APA ο Μπερίσα αρνήθηκε οποιαδήποτε πρόθεση για να ενωθεί η χώρα με το Κοσσυφοπέδιο.⁹⁷

---

⁹⁶ The Greater Albania not in the offing. The News International. Διαθέσιμο στο <https://www.thenews.com.pk/news.asp?cat>

⁹⁷ Διαθέσιμο στο <http://www.apa.at>

Μετά τις 17 Φεβρουαρίου 2008⁹⁸ οι εκπρόσωποι της εξωτερικής πολιτικής της Αλβανίας προσπάθησαν κάθε φορά που τους δινόταν η ευκαιρία να πείσουν τη Διεθνή κοινότητα και κυρίως τα γειτονικά κράτη ότι δεν υπάρχει στην αλβανική πολιτική σενάριο της «Μεγάλης Αλβανίας».

Σχετικά με το Κοσσυφοπέδιο, η πολιτική που ακολουθεί το ΔΚ δεν είναι σε μια διαφορετική γραμμή με την πολιτική στο γενικό πολιτικό πλαίσιο της Αλβανίας. Μια από τις πιο σημαντικές πολιτικές στο θέμα του Κοσσυφοπεδίου είναι η προώθηση της αναγνώρισης της ανεξαρτησίας του σε χώρες που δεν την έχουν αναγνωρίσει και η υποστήριξη της γενικής ανάπτυξης.

Παρόλο που η πολιτική στην Αλβανία σε γενικό πλαίσιο ήταν γενικά στην ίδια γραμμή, στο Κόσοβο η κοινή γνώμη έβλεπε με συμπάθεια τις δεξιές κυβερνήσεις του Μπερίσα και με καχυποψία όλες τις σοσιαλιστικές κυβερνήσεις των Τιράνων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι κυβερνήσεις Μπερίσα αποτελούνται κυρίως από βόρειους Αλβανούς (γκεγκ), ενώ οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις από νότιους Αλβανούς (τοσκ).⁹⁹

Αυτή η τάση άρχισε να αλλάξει με τις προσπάθειες όλων των αλβανικών κυβερνήσεων (δεξιές και αριστερές) για την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου. Η σχέση των δύο χωρών¹⁰⁰ είναι πολύ στενές σε όλα τα επίπεδα, στο οικονομικό, πολιτικό και στο πολιτιστικό.

---

⁹⁸ Σε έκτακτη συνεδρίαση την Κυριακή 17 Φεβρουαρίου 2008, το Κοινοβούλιο του Κοσσυφοπεδίου επικύρωσε ομόφωνα διακήρυξη ανεξαρτησίας από τη Σερβία. «Εμείς τα δημοκρατικά εκλεγμένοι ηγέτες του λαού μας, με αυτή τη διακήρυξη, ανακηρύσσουμε το Κοσσυφοπέδιο ανεξαρτητο και κυρίαρχο κράτος,» ανέφερε, με τη δέσμευση να τηρήσει το σχέδιο που προτάθηκε το προηγούμενο έτος από τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ Μάρτι Αχτισάρι. « Εκφράζουμε τη βούληση των θεσμών και εκφράζουμε τη δέσμευσή μας να προστατεύουμε και να προάγουμε τα δικαιώματα και τις ελευθερίες όλων των κοινοτήτων στο Κοσσυφοπέδιο και τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων,» αναφέρει το έγγραφο, το οποίο ανέγνωσε ενώπιον του κοινοβουλίου ο Πρωθυπουργός Χασίμ Θάτσι. « Θα τηρήσουμε τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στο σχέδιο Αχτισάρι και θα εκπληρώσουμε τις υποχρεώσεις αυτές στο μέλλον--- ειδικά το Παράρτημα 12 του συγκεκριμένου σχεδίου, το οποίο αφορά στα δικαιώματα των εθνικών κοινοτήτων.» Βλ. Σχετικά Deklarata e Pavaresise se Kosoves. (Η διακήρυξη Ανεξαρτησίας του Κοσόβου). Διαθέσιμο στο https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Dek_Pav_sh.pdf

⁹⁹Vickers Miranda, Tirana's uneasy role in the Kosovo crisis 1998-1999, στο Kosovo: The politics of delusion. Edited by Waller, Michael Drezov, Kyril Gokay, Bulent. Frank Cass Publishers, London N14 5BP, σελ.31

¹⁰⁰ επειδή η πολιτική του ΔΚ στις σχέσεις με το Κοσσυφοπέδιο είναι και η γενική πολιτική όλων των κυβερνήσεων και των πολιτικών κομμάτων της Αλβανίας, συχνά αναφέρομαι με τον όρο οι σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Κοσσυφοπεδίου.

V.Το Δημοκρατικό Κόμμα και η εκλογική του επιρροή.

V.1 Γενικά χαρακτηριστικά για το πολιτικό και εκλογικό σύστημα της Αλβανίας.

Η Αλβανία είναι μια κοινοβουλευτική δημοκρατία¹⁰¹ με μονομερή συνέλευση αποτελούμενη από 140 μέλη εκλεγμένα με αναλογική εκπροσώπηση από 12 περιφερειακούς καταλόγους. Η Αλβανία διαθέτει ένα πολυκομματικό σύστημα¹⁰².

Τόσο οι δημοτικές όσο και οι εθνικές εκλογές διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια. Οι τελευταίες κοινοβουλευτικές εκλογές έγιναν τον Ιούνιο του 2017.

Ο Πρωθυπουργός είναι επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας, ενώ ο Πρόεδρος υπηρετεί ως επίσημος αρχηγός του κράτους και εκλέγεται έμμεσα σε πενταετή θητεία από την Αλβανική Βουλή¹⁰³. Ο σημερινός Πρόεδρος της Αλβανίας είναι ο Ιλίρ Μέτα¹⁰⁴ και ανέλαβε την εξουσία το 2017 αφήνοντας την ηγεσία του κόμματός του στη σύζυγό του, στη Μονίκα Κριεμάδι.

Τα μέλη του Κοινοβουλίου εκλέγονται από έναν κλειστούς καταλόγους που υποβάλλεται από τα πολιτικά κόμματα για κάθε περιφέρεια. Ενώ οι τοπικοί σύμβουλοι εκλέγονται από ένα αναλογικό σύστημα κλειστής λίστας, οι δήμαρχοι εκλέγονται βάση πλειοψηφικού συστήματος.

Ο κατάλογος υποψηφίων των κομμάτων υποχρεωτικά πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον έναν άνδρα και μία γυναίκα μεταξύ των τριών πρώτων θέσεων με ποσοστό τουλάχιστον 30% για κάθε φύλο. Ωστόσο, η ποσοστώση των γυναικών για τους τοπικούς συμβούλους είναι 50%, όπου ένας στους δύο υποψήφιους πρέπει να ανήκει σε διαφορετικό φύλο.

---

¹⁰¹http://www.gjk.gov.al/web/kushtetuta_e_integruar_me_ndryshimet_e_2016_1648.pdf. Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Αλβανίας, Άρθρο 1.

¹⁰² μετά το 1990 και όπου το σημαντικότερο ρόλο το έπαιξε το Φοιτητικό Κίνημα και Δ.Κ

¹⁰³ Ο.π, Άρθρο 86

¹⁰⁴ Μέτα είναι ηγέτης του LSI (Σοσιαλιστικό Κίνημα για Ένταξη), το τρίτο μεγαλύτερο κόμμα της Αλβανίας.

Οι εκλογές στην Αλβανία ρυθμίζονται από ένα νομικό πλαίσιο που αποτελείται από το Σύνταγμα και τον Εκλογικό Κώδικα¹⁰⁵, τα οποία έχουν τροποποιηθεί με βάση τις συστάσεις της Υπηρεσίας Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ / ODIHR) και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Τα πολιτικά κόμματα και τα κόμματα του συνασπισμού απαιτούν τουλάχιστον 3% και 5% των έγκυρων ψήφων σε μια περιοχή, αντίστοιχα, για να συμμετάσχουν στην κατανομή των εδρών.

Οι εκλογές στην Αλβανία διεξάγονται από την Κεντρική Εκλογική Επιτροπή (CEC). Η CEC είναι οργανισμός εκλογικής διαχείρισης ο οποίος αποτελείται από επτά μέλη που προτείνει η κοινοβουλευτική πλειοψηφία και αντιπολίτευση.

Ο πρόεδρος της CEC διορίζεται μέσω μιας ανοιχτής διαδικασίας εκλογής. Οι επιτροπές εκλογικής διοίκησης και ψηφοφορίας σε κάθε ζώνη διορίζονται από την CEC για κάθε εκλογή. Οι λίστες ψηφοφόρων εξάγονται από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Μητρώου Πολιτικής Κατάστασης (NCSR). Μέχρι στιγμής, δεν υπάρχουν διατάξεις για την αποχή από την ψηφοφορία, την ψηφοφορία στο εξωτερικό ή το ταχυδρομείο.

V.2. Χαρακτηριστικά του εκλογικού κώδικα και των εκλογών στην Αλβανία.

Ο Εκλογικός Κώδικας της Αλβανίας στην ουσία έχει σχεδιαστεί για να ωφελήσει τα πιο σημαντικά πολιτικά κόμματα.

Το τρέχον αλβανικό εκλογικό πλαίσιο είναι χτισμένο σε μια βαθιά δυσπιστία μεταξύ των δύο πιο σημαντικών κομμάτων, του Δημοκρατικού και του Σοσιαλιστικού Κόμματος και ως εκ τούτου περιλαμβάνει ένα περίπλοκο σύνολο ελέγχων μεταξύ αυτών των δύο μερών. Ταυτόχρονα, τα δύο αυτά τα κόμματα έχουν μια σχέση "frenemy", με την οποία προστατεύουν την αμοιβαία τους θέση ως τους δύο βασικούς

---

¹⁰⁵ <https://www.osce.org/sq/albania/159511?download=true>

παράγοντες του κομματικού συστήματος. Αυτή η αμφιλεγόμενη δυναμική καθιστά εξαιρετικά δύσκολη - αν όχι αδύνατη – την εμφάνιση νέων πολιτικών κομμάτων να δημιουργήσουν σημαντική εκλογική δύναμη.

Από την πτώση του κομμουνισμού το 1990 και μέχρι τώρα στην Αλβανία έχουν οργανωθεί ενέα γενικές εκλογές.

Το 1991 έγιναν οι πρώτες πλουραλιστικές εκλογές μετά την πτώση του κομμουνισμού. Σ' αυτές τις εκλογές κέρδισε το Κομμουνιστικό Κόμμα, αλλά δεν θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό μέρος της δημοκρατικής διαδικασίας επειδή τότε που οργανώθηκαν η πρώην κομμουνιστική ελίτ παρέμεινε στην εξουσία.

Χρόνος	Το κόμμα που κέρδισε τις εκλογές
1991	ΚΚΑ ¹⁰⁶
1992	ΔΚΑ ¹⁰⁷
1996	ΔΚΑ
1997	ΣΚΑ
2001	ΣΚΑ
2005	ΔΚΑ
2009	ΔΚΑ
2013	ΣΚΑ
2017	ΣΚΑ

(Πίνακας 1).

Το 1991 χαρακτηρίζεται από δύο σημαντικά πολιτικά και πολιτισμικά στοιχεία αποτελεί ένα διπλό πολιτικό σύστημα, μια διπλή πολιτική και πολιτισμική

¹⁰⁶ Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας

¹⁰⁷ από τα εκλογικά data της Κεντρικής Εκλογικής Επιτροπής (CEC) <http://www.cec.org.al/sq-al/>

συμπεριφορά. Αφενός, έχουμε να κάνουμε με νέα πολιτικά κόμματα που αγωνίζονται για την ψηφο ενάντια στο πολιτικό κόμμα που κυβέρνησε τη χώρα για 46 χρόνια και αφετέρου, όλα αυτά τα κόμματα άφησαν έξω από την πολιτική τους συζήτηση τα κύρια στοιχεία μιας εκλογικής πρόκλησης: τις ιδεολογικές διαφορές, ηγετικές διαφορές, την ανάγκη για μια ιστορική δίκη μέσω της ψηφοφορίας, την έννοια του διαχωρισμού του κόμματος από το κράτος ή την ανάγκη της εκλογικής ισότητας.

Η εκστρατεία ήταν μια αντιπαράθεση μεταξύ του φιλελεύθερου αντικομμουνιστικού χώρου(φοιτητές και ένα μεγάλο μέρος των πολιτών στις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας) και του συντηρητικού και κακοποιημένου κομμουνιστικού κόμματος (ολόκληρη η περιφέρεια)¹⁰⁸.

Παρ' όλα αυτά, αυτές οι εκλογές σηματοδότησαν θεμελιώδεις αλλαγές για την αλβανική πολιτική και κοινωνία. Το Δημοκρατικό Κόμμα, κέρδισε στήριξη σε πολλές σημαντικές πόλεις από μια μεγάλη ομάδα πολιτών σε αστικές περιοχές. Η πολιτική ένταση και οι δημόσιες αναταραχές που ακολούθησαν τις εκλογές αυτές, οι οποίες επηρεάστηκαν επίσης από τις αλλαγές σε ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, επέτρεψαν τη διοργάνωση εκλογών τον Μάρτιο του 1992.

Οι εκλογές στις 22 Μαρτίου του 1992 δεν ήταν απλώς εκλογές ανάμεσα σε δύο ανταγωνιστικά προγράμματα των δύο κομμάτων, αλλά ήταν και εκλογές μεταξύ των δύο αντίπαλων συστημάτων, ένα δημοφιλές δημοψήφισμα για την αλλαγή του πολιτικού συστήματος, μια μαζική ψήφος κατά του προηγούμενου συστήματος και κατά του ΣΚ ως πολιτικού εκπροσώπου του κομμουνιστικού καθεστώ. Οι ψηφοφόροι των περισσότερων περιφερειακών περιοχών που στις προηγούμενες εκλογές είχαν ψηφίσει για το Σ.Κ, το 1992 υποστήριξαν το Δ.Κ και ήταν η μοναδική φορά όπου ένα κόμμα κέρδισε κυβερνητική εντολή με περισσότερο από 1.2 εκατομμύρια ψήφους.

---

¹⁰⁸ Krasniqi Afrim, “Zgjedhjet ne Shqiperi 1991-2008”,

Το 1996 το Δ.Κ κέρδισε πάλι τις εκλογές λόγω της καλύτερευσης της οικονομικής κατάστασης και επειδή ήταν και η περίοδο της άνθησης των «πυραμίδων»¹⁰⁹. Και με το σκάνδαλο της απάτης των πυραμίδων, έγιναν το 1997 πρόωρες γενικές εκλογές όπου όπως αναμενόταν το Δ.Κ έχασε τις εκλογές απέναντι στους σοσιαλιστές

Οι σοσιαλιστές κράτησαν την κυβέρνηση μέχρι το 2005, σ' αυτές τις εκλογές το Δ.Κ ευνοήθηκε και από το γεγονός ότι οι ψηφοφόροι του Σ.Κ χωρίστηκαν μεταξύ του Σ.Κ και του καινούργιου κόμματος «Το Σοσιαλιστικό Κίνημα για Ένταξη» το που συγκροτήθηκε από τον πρώην σοσιαλιστή Ιλίρ Μέτα.

Το Δημοκρατικό Κόμμα κράτησε την εξουσία και στις εκλογές του 2009 και στις εκλογές του 2013 έχασε και ο ιστορικός ηγέτης Μπερίσα παραιτήθηκε. Εν τέλη το Δ.Κ έχει κερδίσει σε τέσσερις από τις ενέα εκλογές που έχουν οργανωθεί.

V.3. Η εκλογική επιρροή του Δ.Κ

Η ανάλυση της εκλογικής συμπεριφοράς είναι ένα νέο στοιχείο της πολιτικής ανάλυσης στην Αλβανία, λόγω και της έλλειψης δημοκρατικών παραδόσεων και των μεγάλων προβλημάτων στη δημιουργία του εκλογικού θεσμού.

Η Αλβανία βρίσκεται σε μετάβαση για τρεις δεκαετίες περίπου τώρα, αλλά φαίνεται ότι αυτή η περίοδος είναι ανεπαρκής για τη διαμόρφωση ενός συστήματος αξιολόγησης της εκλογικής συμπεριφοράς του εκλογικού σώματος.

Κατά τον Krasniqi δεν είναι οι ψηφοφόροι που διαμορφώνουν τη συμπεριφορά των πολιτικών κομμάτων, αλλά είναι τα κόμματα που επιβάλλουν την εκλογική συμπεριφορά και σε κάθε περίπτωση έχουν το μονοπώλιο της λήψης των πολιτικών αποφάσεων.

---

¹⁰⁹ Οι πυραμίδες στην Αλβανία ήταν μια μορφή του σχεδίου Πόνζι, δηλαδή μια μορφή απάτης στην οποία ένας υποτιθέμενος επιχειρηματίας προσελκύει τους επενδυτές και καταβάλλει κέρδη σε προηγούμενους επενδυτές χρησιμοποιώντας κεφάλαια που έρχονται από νεότερους επενδυτές.

Ποιός ψηφίζει το Δ.Κ;

Για να απαντήσει κανείς στο ερώτημα αυτό και να αναλύσει την εκλογική συμπεριφορά στην Αλβανία δεν είναι εύκολο. Οι μελέτες που έχουν γίνει στις υποθέσεις για την εκλογική συμπεριφορά για τις Δυτικές κοινωνίες αλλά και για τις κοινωνίες της Ανατολικής Ευρώπης είναι δύσκολα να εφαρμοστούν στην πολιτική πραγματικότητα της Αλβανίας. Αυτό είναι κυρίως λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τοπικού εδάφους, της κοινωνικής δομής, πολιτικής κληρονομιάς και της ίδιας της τοπικής πολιτικής δομής. Παρόλες τις δυσκολίες, θα προσπαθήσω να κάνω μια ανάλυση της εκλογικής συμπεριφοράς και ειδικά της πολιτικής επιρροής του Δ.Κ με βάση τις υποθέσεις των πολιτικών επιστημόνων όπως οι Lipset και Rokkan.¹¹⁰

Αυτοί αναφέρονται σε κάποιους παράγοντες που επηρεάζουν την εκλογική συμπεριφορά και την επιρροή των ψηφοφόρων.

1. Η κοινωνική κατάσταση και η κατανομή των ψήφων.

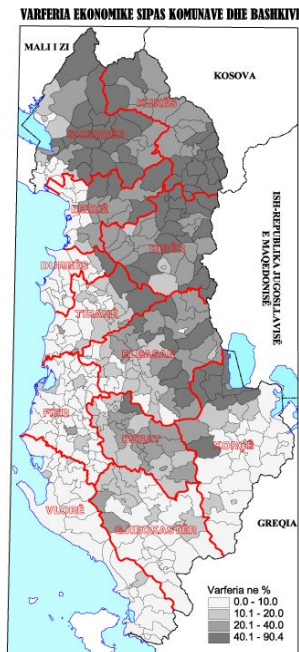
Οι πολιτικοί επιστήμονες Lipset και Rokkan υποστηρίζουν την υπόθεση ότι οι κοινωνικές ταυτότητες είναι η βάση του σχηματισμού της κομματικής ταυτότητας των ψηφοφόρων. Έτσι οι πιο ανεπτυγμένες περιοχές ψηφίζουν για τα κόμματα της Δεξιάς, ενώ οι περιοχές στις οποίες χρειάζεται περισσότερο η κρατική παρέμβαση, οι κοινωνικές πολιτικές και οι κρατικές επενδύσεις ψηφίζουν κατά πλειοψηφία τα κόμματα της Αριστεράς.

Στην Αλβανία όμως αυτή η υπόθεση δεν στέκεται: παραδοσιακά, στην Αλβανία το Δημοκρατικό Κόμμα είναι ισχυρότερο στις απομονωμένες περιοχές που χρειάζονται περισσότερο την κρατική παρέμβαση.

---

¹¹⁰ Lipset, S. M., & Rokkan, S. (1967). Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction. In S. M. Lipset & S. Rokkan (Eds.), Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives. New York: Free Press.

Πιν.2. (η διανομή της φτώχειας στην Αλβανία το 2000)¹¹¹

Στον πίνακα 2 βλέπουμε την διανομή της φτώχειας στην Αλβανία το 2000. Με έντονο γκρι είναι χρωματισμένες οι πόλεις που έχουν το υψηλότερο επίπεδο φτώχειας και όσο το γκρι χρώμα εξαφανίζεται, οι πόλεις έχουν ένα πιο χαμηλό επίπεδο φτώχειας. Από τη μελέτη του ΙΝΣΤΑΤ παρατηρείται ότι οι πιο φτωχές πόλεις είναι οι πόλεις στο Βορρά της χώρας που είναι και οι πιο ορεινές περιοχές της χώρας.

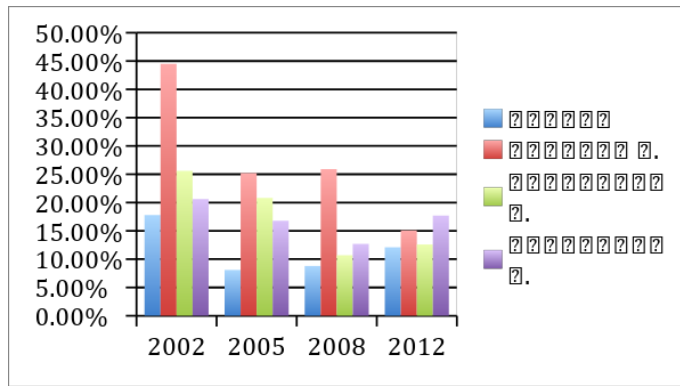
Με βάση τα αποτελέσματα των εκλογών του 2001, βλέπουμε ότι το Δ.Κ έχει τη μεγαλύτερη υποστήριξη¹¹² στις περιοχές όπου σύμφωνα με το ΙΝΣΤΑΤ είναι και οι πιο φτωχές περιοχές.

Πιο αναλυτικά το ΙΝΣΤΑΤ το 2012 κάνει μια άλλη έρευνα όπου αναλύει το επίπεδο της φτώχειας στην Αλβανία το 2002, το 2005, το 2008 και το 2012. Και από το έρευνα αυτό φαίνεται ότι η φτωχότερες περιοχές είναι η ορεινές περιοχές.

¹¹¹ | ν σ τ α τ ,2000

¹¹²

<http://www.cec.org.al/sq-al/Zgjedhjet/Zgjedhjet-p%C3%ABr-Kuvend/Zgjedhjet-2001/Rezultatet/Rezultatet-n%C3%AB-100-Zona> . Τα αποτελέσματα των γενικών εκλογών του 2001 σε κάθε εκλογική περιοχή.

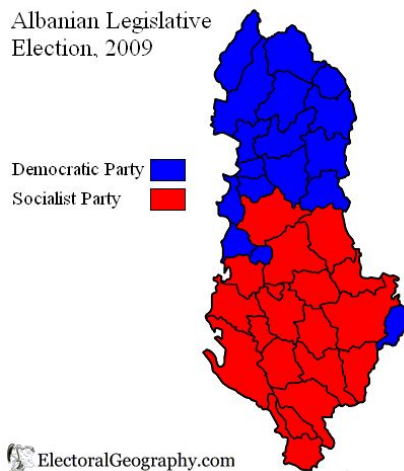
πιν.3 (το επίπεδο της φτώχειας σε διαφορετικές χρονιές)¹¹³

Στους παρακάτω πίνακες βλέπουμε την διανομή των ψήφων στις εκλογές του 2005, 2009 και 2013. Έτσι μπορούμε να δούμε αν ο παράγοντας αυτός συνεχίζει και στις άλλες εκλογές. Ανεξάρτητα αν τις εκλογές σ'αυτά τα χρόνια τις έχει κερδίσει το Δ.Κ ή όχι, οι πιο ανεπτυγμένες περιοχές υποστηρίζουν το κόμμα αυτό.

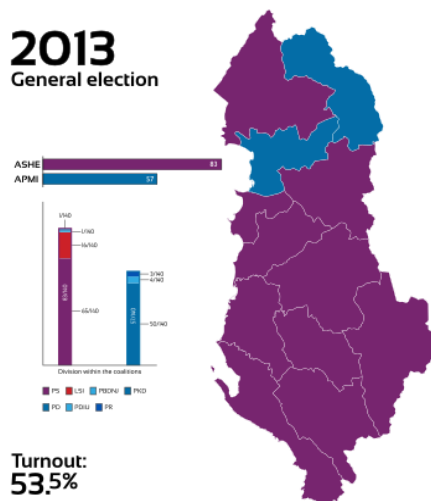

πιν.4 (Οι γενικές εκλογές 2005 στην Αλβανία)

¹¹³ Πηγή ΙΝΣΤΑΤ. Το επίπεδο της φτώχειας 2012.
http://www.instat.gov.al/media/2065/anketa_e_matjes_se_nivelit_te_jeteses_2012_rishikuar.pdf

πιν.5(γενικές εκλογές 2009)

πιν.5(γενικές εκλογές 2013)

Όπως φαίνεται και από τους χάρτες το Δημοκρατικό Κόμμα συνεχίζει να έχει την μεγαλύτερη υποστήριξη σε περιοχές που είναι φτωχότερες.

Και στις τοπικές εκλογές είναι το ίδιο σχήμα, το Δ.Κ κέρδισε τους λιγότερους ανεπτυγμένους και περιφερειακούς δήμους ενώ το Σ.Κ κέρδισε στις πιο αναπτυγμένες και μεγάλες πόλεις.

1.2.Ιδεολογική ταυτότητα και η κατανομή των ψήφων.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, το ιδεολογικό χάσμα ήταν απαραίτητο για τον προσανατολισμό του εκλογικού σώματος. Ο χωρισμός σε δημοκρατικούς και κομμουνιστές ήταν πολύ έντονος, και κάποιες φορές θα έλεγα και επικίνδυνος επειδή αυτός που ανήκε στο αντίπαλο κόμμα αντιμετωπιζόταν ως εχθρός. Οι ψηφοφόροι ήταν πιο πολύ δεμένοι με την ιδεολογία του κόμματος. Αυτοί που πίστευαν στην ιδεολογία που εξέφραζε το Δ.Κ ψήφισαν το κόμμα αυτό και αυτοί που πίστευαν στην κομμουνιστική ιδεολογία θα συνέχιζον να ψηφίζουν το Κομμουνιστικό Κόμμα και μετά το Σοσιαλιστικό Κόμμα.

Όμως στις τέσσερις τελευταίες πολιτικές εκλογές τα κόμματα δεν χρησιμοποιούν την επισήμανση και την ιδεολογική ρητορική μεταξύ τους. Αυτό γίνεται για διαφορετικούς λόγους. Ένας είναι η αναθεώρηση του ιδεολογικού επιχειρήματος. Άλλο είναι ότι στη πορεία δημιουργήθηκε μια νέα γενιά των ψηφοφόρων χωρίς σαφή ιδεολογική αντίληψη του παρελθόντος, και το πιο σημαντικό είναι οι ασταθείς κινήσεις των αριστερών και των δεξιών κομμάτων σε αντίθετες συμμαχίες σε αναζήτηση της εξουσίας.

Για παράδειγμα, ο κυβερνών συνασπισμός του 2011 όπου κέρδισε το Δ.Κ αποτελούνταν από 5-6 κοινοβουλευτικά ή πρώην κοινοβουλευτικά κόμματα, τα μισά από τα οποία ήταν αριστερά κόμματα ή μέρος του Σ.Κ. Ο κύριος εταίρος του Δ.Κ ήταν το “Σοσιαλιστικό Κίνημα για Ένταξη”, ένα κόμμα που δημιουργήθηκε και διευθύνεται από τη δεύτερη κυρίαρχη προσωπικότητα του Σοσιαλιστικού Κόμματος το 1992-2002, τον πρώην Πρωθυπουργό Πιρ Μετα. Τα ίδια τα κόμματα δεν διαμορφώνουν τους συνασπισμούς τους με βάση την ιδεολογία αλλά με τη δύναμη και την εξουσία που μπορεί να κερδίσει από αυτό.

1.3. Η παραδοσιακή κοινωνική διαίρεση ανάμεσα στο ευρύ στρώμα εργαζομένων και την περιορισμένη κατηγορία των ιδιοκτητών.

Η Δυτική εμπειρία παρέχει πολλά παραδείγματα των στενών δεσμών μεταξύ των συνδικάτων και των αριστερών πολιτικών ομάδων (π. χ. τα συνδικάτα του Ηνωμένου

Βασιλείου είναι ζωτικής σημασίας για τις πολιτικές Εργασίας), καθώς τα ίδια μοντέλα δείχνουν μια ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των μεγάλων χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και των δεξιών πολιτικών (π. χ. στις ΗΠΑ οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, των στρατιωτικών, ιατρική, κλπ παραδοσιακά υποστηρίζουν τα συντηρητικά κόμματα).

Απο το 1991 στην Αλβανία λειτουργούν και τα συνδικάτα (αριστερά και δεξιά) των εργαζομένων και στις περισσότερες φορές τα δεξιά συνδικάτα ήταν πιο ενεργά και ισχυρά από τα αριστερά.

Στην Αλβανία δεν υπάρχει καμία διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην υποστήριξη των πλουσίων στρωμάτων προς τα δεξιά και υποστήριξη των φτωχών προς την αριστερά. Αρκεί να αναφέρουμε τα εκλογικά ποσοστά στα Τίρανα¹¹⁴, όπου παραδοσιακά οι πλουσιότερες περιοχές, για παράδειγμα η περιοχή “Μπλόκου” όπου κατά την κομμουνιστική περίοδο έμενε η ελίτ του καθεστώτος, ψηφίζουν το Σοσιαλιστικό Κόμμα, ενώ οι φτωχότερες περιοχές των Τιράνων ψηφίζουν τακτικά το Δημοκρατικό Κόμμα.

Μια άλλη περίπτωση είναι η πόλη Bulqiza που η πλειοψηφία των εργαζομένων είναι μεταλλωρύχοι και που η μόνη πηγή εισόδων είναι τα ορυχεία, έχει ψηφίσει τακτικά για το Δημοκρατικό Κόμμα. Οι πολιτικές πεποιθήσεις και επιλογές των πολιτών της Bulqiza (Μπουλτσίζα) δεν άλλαξαν σε καμία περίπτωση. Ακόμη και όταν μέσα σε περίπου τρία χρόνια με το Δημοκρατικό Κόμμα ως κυβερνητική δύναμη δώδεκα μεταλλωρύχοι έχασαν τη ζωή τους λόγω των εργασιακών συνθηκών. Τα αριστερά κόμματα το χρησιμοποίησαν την περίπτωση της πόλης ως διαφημιστικό μήνυμα για την εκλογική τους εκστρατεία, αλλά οι μεταλλωρύχοι ψήφισαν το Δ.Κ.

Η περίπτωση της Αλβανίας είναι ιδιαίτερη και δεν παραπέμπει στη θεωρία του Norris¹¹⁵, κατά τον οποίο η εκλογική επιρροή βασίζεται στην κοινωνική κατάσταση

---

¹¹⁴ <http://www.cec.org.al/sq-al>

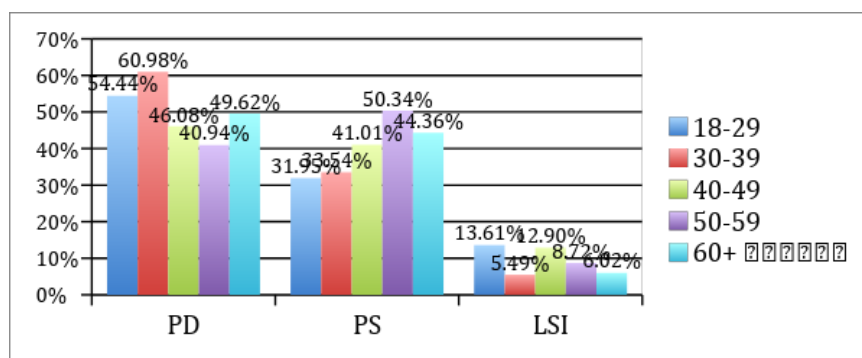
¹¹⁵Pippa Norris and Robert Mattes : “Does ethnicity determine support for the governing party?”, Harvard University, 2/20/2003.

των ψηφοφόρων: αυτοί που έχουν μεγαλύτερα έσοδα ψηφίζουν τα δεξιά κόμματα και αυτοί που έχουν λιγότερα έσοδα ψηφίζουν τα αριστερά κόμματα.

Η εκλογική συμπεριφορά δεν είναι σταθερά προσανατολισμένη, αλλάζει με τις πολιτικές και οικονομικές συνθήκες της χώρας. Καθώς εκτός της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης υπάρχουν και άλλα γεγονότα ή gaps κατά τον Terry Givens¹¹⁶ που επηρεάζουν την ψήφο όπως το επίπεδο εκπαίδευσης των ψηφοφόρων, η ηλικία, η θρησκευτική και εθνική ταυτότητα.

Οι αναλύσεις για τις κατηγορίες ψηφοφόρων που ψηφίζουν κάθε κόμμα στην Αλβανία είναι ελάχιστες. Το 2005 πριν τις εκλογές το (ALPSA)¹¹⁷ έκανε μια επισκόπηση για να αναλύσει την εκλογική συμπεριφορά των αλβανών ψηφοφόρων.

2.1.Generation gap (χάσμα των γενεών)

Πιν.6.(Age and political party affinity)¹¹⁸

Όσον αφορά την ηλικία και τον προσδιορισμό των πολιτικών κομμάτων, περίπου το 70% των υποστηρικτών του Δημοκρατικού Κόμματος είναι στην ηλικιακή ομάδα 18-49 ετών¹¹⁹. Το Δ.Κ είχε την υποστήριξη των 61% των ερωτηθέντων στην κατηγορία 30-39 ετών και του 54% των ερωτηθέντων στην κατηγορία 18-29 ετών.

¹¹⁶ Givens Terry, "Voting radical right in Western Europe", Cambridge University Press, 2005 UK.

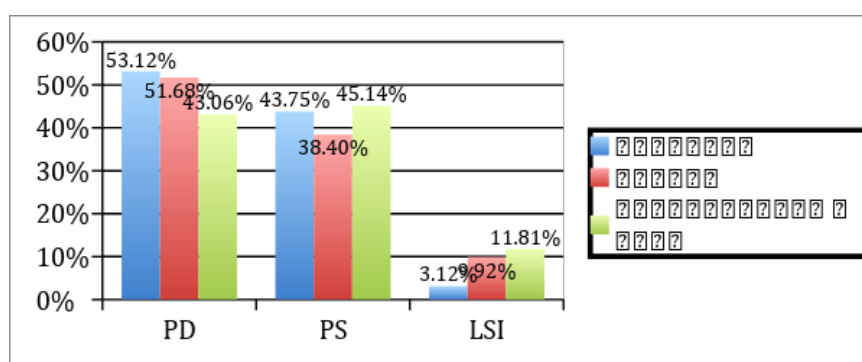
¹¹⁷ Albanian Political Science Association (ALPSA). Είναι μια αλβανική επαγγελματική οργάνωση που κάνει αναλύσεις και επισκοπήσεις για σημαντικά πολιτικά θέματα της χώρας.

¹¹⁸ Πηγή: "Electoral behavior in the 2005 Albanian Parliamentary elections"

¹¹⁹ ο.π σελ.4

Μία εξήγηση θα μπορούσε να είναι ότι η κατηγορία των 30-39 ετών είναι η γενιά της αντι-κομμουνιστικής "επανάστασης", εκείνων που ήταν στα 20 στη δεκαετία του 1990 και έχουν παραμείνει πιστοί στο Δ.Κ. Οι ψηφοφόροι της ηλικίας 18-29 ετών έχουν γίνει ενήλικες στην μετακομμουνιστική περίοδο, όταν το Σ.Κ ήταν στην εξουσία για τα τελευταία οκτώ χρόνια. Φαίνονται να έχουν περισσότερο μια ψήφος « διαμαρτυρίας» εναντίον του Σοσιαλιστικού Κόμματος καθώς και τα άλλα δύο πιο σημαντικά κόμματα της χώρας έχουν σημαντική υποστήριξη από αυτή την ηλικιακή ομάδα. Το κόμμα που έχει τη μεγαλύτερη υποστήριξη από τη νεολαία είναι το LSI.

2.2 Τάξη και εκπαίδευση

πιν.7 (το επίπεδο της εκπαίδευσης και η εκλογική συμπεριφορά)¹²⁰

Όσον αφορά το επίπεδο της εκπαίδευσης, αυτό που παρατηρείται είναι ότι οι υποστηρικτές του Δ.Κ είναι αυτοί που έχουν το χαμηλότερο επίπεδο, όπου 53.12% αυτών που ψηφίζουν το Δ.Κ έχουν τελειώσει μόνο το δημοτικό ή ούτε καν αυτό. Το κόμμα που έχει τους πιο εκπαιδευμένους ψηφοφόρους είναι το Σ.Κ όπου το 45.14% έχουν τελειώσει το πανεπιστήμιο ή και περισσότερο.

Σχετικά με τις τάξεις που ψηφίζουν για το Δ.Κ, ο A.Krasniqi στη μελέτη του για το πώς ψηφίζουν στην Αλβανία “Sjellja zgjedhore dhe identifikimi I votes ne Shqiperi”(Η εκλογική συμπεριφορά και η ταυτοποίηση της ψήφου στην Αλβανία)

¹²⁰ ο.π σελ 38

είχε κάνει έναν πίνακα για την εξήγηση της εκλογικής συμπεριφοράς των διαφορετικών τάξεων της αλβανικής κοινωνίας.¹²¹

Με βάση τον πίνακα του Krasniqi, στην Αλβανία, στις εκλογές του 1991, ψήφισαν για το Δ.Κ οι νέοι, οι φοιτητές, αυτοί που ήθελαν πολιτική αλλαγή στη χώρα και αλλαγή της κοινωνικής τους θέσης, ενώ οι επιχειρήσεις ψήφισαν υπέρ του Σ.Κ, αυτό επειδή οι πρώτες επιχειρήσεις στη χώρα ελέγχονταν από την πρώην κομμουνιστική ελίτ.

Στις εκλογές του 1996 οι κατηγορίες των ψηφοφόρων που ψηφίζουν το Δ.Κ επεκτάθηκε, κυρίως επειδή η ψηφοφορία αυτή σχετίζεται με την τότε οικονομική κατάσταση (η περίοδος της ακμής των πυραμίδων), καθώς και τα προφανή επιτεύγματα της δεξιάς διακυβέρνησης. Έτσι οι επιχειρηματίες το 1996 ψήφισαν το Δ.Κ .

Το 2001 μετά από όλες τις ταραχές του 1997 και λόγω και της οικονομικής κατάστασης με την απάτη του πυραμιδικού σχεδίου, οι επιχειρηματίες πέρασαν από το Δ.Κ στο Σ.Κ και οι μόνοι που ψήφισαν το Δ.Κ ήταν οι άνεργοι.

Το 2005 έχουμε μεγάλη επιτυχία για το Δ.Κ. στις εκλογές αυτές μόνο οι κατηγορίες που πάντα ψηφίζουν το Σ.Κ (οι βετεράνοι του πολέμου και οι στρατιωτικοί) και οι νέοι ψηφοφόροι δεν ψήφισαν το Δ.Κ.

Στις εκλογές του 2009 ψηφίζουν για το Δ.Κ οι επιχειρηματίες, οι δημοτική υπάλληλοι, οι φοιτητές και νεολαία. Αλλά οι μετανάστες και οι άνεργοι ψήφισαν το Σ.Κ.

---

121 A.Krasniqi “Sjellja zgjedhore dhe identifikimi i votes ne Shqiperi”

https://www.academia.edu/4420863/Sjellja_zgjedhore_dhe_identifikimi_i_vot%C3%ABs_n%C3%AB_Shqip%C3%ABri

Οι κατηγορίες των ψηφοφόρων	1991	1996	2001	2005	2009
επιχειρηματίες	ΣΚ	Δ.Κ	Σ.Κ	Δ.Κ	Δ.Κ
Υπάλληλοι	Σ.Κ	Δ.Κ	Σ.Κ	Δ.Κ	Δ.Κ
Στρατιωτικοί	Σ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ
Άνεργοι	Σ.Κ	Σ.Κ	Δ.Κ	Δ.Κ	Σ.Κ
Μετανάστες	Δ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Δ.Κ	Σ.Κ
Φοιτητές	Δ.Κ	Δ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Δ.Κ
Βετεράνοι	Σ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ
Νέοι ψηφοφόροι	Δ.Κ	Δ.Κ	Σ.Κ	Σ.Κ	Δ.Κ

Ο πίνακας εξηγεί πώς ψήφισαν οι διαφορετικές τάξεις στις γενικές εκλογές της αλβανίας από 1991 μέχρι το 2009.

Πέρα από αυτές τις κατηγορίες των ψηφοφόρων που αλλάζουν κατεύθυνση με βάση διαφορετικούς παράγοντες, υπάρχουν κάποιες κατηγορίες που ψηφίζουν το ίδιο κόμμα ανεξάρτητα από το εκλογικό σύστημα, τον ηγέτη του κόμματος ή τις πιθανότητες που είχαν να κερδίσουν τις εκλογές: οι πρώην πολιτικά διωκόμενοι είναι πάντα οι ψηφοφόροι της Δεξιάς (του Δ.Κ) και οι στρατιωτικοί και οι βετεράνοι του πολέμου ψηφίζουν την Αριστερά (το Σ.Κ).

Μια άλλη κατηγορία των ψηφοφόρων που είναι πολύ ιδιαίτερη στο πώς ψηφίζει και πως επηρεάζεται από το πολιτικό πλαίσιο είναι και οι δημόσιοι υπάλληλοι.

Αυτοί ψηφίζουν σχεδόν πάντα στις εκλογές το κόμμα που κυβερνά. Στις εκλογές του 1992 κέρδισε το Δ.Κ και στις εκλογές του 1996 οι δημοτικοί υπάλληλοι ψήφισαν το Δ.Κ.

Το 1997 στις πρόωρες εκλογές κερδίζει το Σ.Κ και το 2001 αυτή κατηγορία ψηφίζει το Σ.Κ.

Στις εκλογές του 2005 κερδίζει το Δ.Κ και το 2009 πάλι οι δημοτικοί υπάλληλοι ψηφίζουν το κυβερνητικό κόμμα.

Αυτό γίνεται για δύο κυρίους λόγους. Πρώτα, το πολιτικό σύστημα και ιδιαίτερα τα δυο μεγαλύτερα κόμματα της χώρας (Δ.Κ και Σ.Κ) έχουν κρατήσει από τη παλαιά κουλτούρα το μοντέλο Κόμμα- Κράτος στη διακυβέρνηση της χώρας. Κάθε κόμμα που παίρνει την εξουσία (το Δ.Κ ή το Σ.Κ) βάζει στην δημόσια διοίκηση και στους κρατικούς θεσμούς τους υποστηρικτές τους. Και δεύτερο, πολλές φορές το κόμμα που κυβερνά αναγκάζει τον υπάλληλο ψηφοφόρο να ψηφίσει το κόμμα αυτό ώστε να μη χάσει τη δουλειά του. Αυτό το αντιμετωπίζουμε και στα δύο μεγάλα κόμματα, αλλά ήταν πιο έντονο στις περιόδους που κυβερνούσε το Δ.Κ.¹²²

3.Η αλβανική ψήφος χωρισμένη σε δύο μεγάλες περιοχές

---

¹²² αυτό το φαινόμενο το έχω ζήσει και από κοντά. Όπου πολλοί συγγενείς μου τους έχουν αναγκάσει να ψηφίζουν το κόμμα που κυβερνά για να κρατήσουν την θέση εργασίας. Και στις περιόδους που ήταν στη κυβέρνηση το Δ.Κ περισσότερο οι δημοτικοί υπάλληλοι αναγκαζόταν να αφήσουν τη δουλειά τους και να πάνε στις προεκλογικές εκδηλώσεις του κόμματος, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν συμβαίνει στα άλλα κόμματα.

Το πιο ιδιαίτερο και χαρακτηριστικό στοιχείο της ψήφου στην Αλβανία είναι η κατανομή με βάση τον χωρισμό Βόρεια και Νότια Αλβανία που παραδοσιακά η Βόρεια Αλβανία ψηφίζει το Δ.Κ και η Νότια Αλβανία ψηφίζει το Σ.Κ.

Ιστορικά, η Αλβανία ήταν πάντα μια διαιρεμένη κοινωνία. Όπως παρατηρείται συχνά, η διαίρεση είναι εν μέρει γεωγραφική (στην προκειμένη περίπτωση μεταξύ βορρά και νότου). Ωστόσο, αυτή η διαίρεση φαίνεται να είναι κάτι παραπάνω από απλά αυτό.

Για παράδειγμα, στις αρχές της δεκαετίας του 1920, το βόρειο τμήμα της Αλβανίας συνίστατο κυρίως από συντηρητικούς γαιοκτήμονες και φυλετικά «bajraktars»¹²³, με επικεφαλής τον Αχμέτ Ζόγκου (τον βασιλιά της Αλβανίας). Η Νότια Αλβανία αποτελείται από φιλελεύθερους διανοούμενους, δημοκρατικούς πολιτικούς και προοδευτικούς εμπόρους που κοίταζαν προς τη Δύση.¹²⁴

Αυτές οι δύο μεγάλες περιοχές είναι χωρισμένες και στον τρόπο ψηφοφορίας, όπου οι Τόσκ υποστηρίζουν τους κομμουνιστές και μετά το 1990 τους σοσιαλιστές, ενώ οι Γκεγκ¹²⁵ υποστηρίζουν το Δημοκρατικό Κόμμα.

Ο χωρισμός αυτός εμφανίζεται σαφώς και στους παραπάνω χάρτες των γενικών εκλογών της Αλβανίας (πίνακες 4, 5) όπου μπλέ είναι οι περιοχές που ψηφισαν το Δ.Κ και είναι προσανατολισμένες προς το Βορρά και με κόκκινο οι περιοχές της Νότιας Αλβανίας που έχουν ψηφίσει το Σ.Κ.

Για τους λόγους του φαινομένου αυτού υπάρχουν πολλές σκέψεις και θεωρίες από διαφορετικούς πολιτολόγους, όπως ο Α.Κρασνίκι¹²⁶, Ε.Ζαλόσνια, Σ.Μιντζόζι¹²⁷ και

---

¹²³ Bajraktar είναι το αλβανικό όνομα για τους βόρειους γαιοκτήμονες και ηγέτες που κυβερνούσαν την Αλβανία με βάση το παλαιό θεσμό της διαμάχης του αίματος (blood feud) και την πατριαρχική δομή της οικογένειας.

¹²⁴ Φυσικά, τη πλειοψηφία του πληθυσμού στο Νότο και στη Βορά την αποτελούσαν οι αγρότες.

Ωστόσο η πολιτική και πολιτισμική ανάπτυξη σε κάθε περιοχή καθορίστηκε κυρίως από τους μη αγρότες.

¹²⁵ Οι αλβανοί του Βορρά ονομάζονται Γκεγκ (geg), ενώ οι αλβανοί του Νότου είναι οι Τόσκ (Tosk).

¹²⁶ A.Krasniqi “Sjellja zgjedhore dhe identifikimi I votes ne Shqiperi”
https://www.academia.edu/4420863/Sjellja_zgjedhore_dhe_identifikimi_i_vot%C3%ABs_n%C3%AB_Shqip%C3%ABri

Ε.Χασίμγια¹²⁸. Αυτοί βρίσκουν τις αιτίες της διαίρεσης σε ιστορικούς και οικονομικούς λόγους, σε πολιτισμικούς λόγους και στην καταγωγή του ηγέτη του κόμματος¹²⁹.

Πολιτικούς και οικονομικούς λόγους: Οι κομμουνιστές ευνόησαν περισσότερο τον πληθυσμό της Νότιας Αλβανίας. Αυτό φαίνεται από μια απλή ματιά στην πολιτική του κομμουνιστικού κράτους και στα μέλη του. Ο ηγέτης του κομμουνιστικού κράτους, ο Ενβέρ Χότζα ήταν από τη Νότια Αλβανία, από τον Αργυρόκαστρο. Η πολιτική που ακολούθησε ο ίδιος στο οικονομικό αλλά και στο πολιτισμικό πλαίσιο ήταν πάντα υπέρ του Νότου. Από 100 μέλη της κομμουνιστικής ελίτ, 82 ήταν από το Νότο και 18 ήταν από τη κεντρική ή από τη βόρεια Αλβανία. Σε αντίθεση, από 45 μέλη των κυβερνήσεων του ΔΚ τη περίοδο 1992-1996, 26 ήταν από το Νότο και 19 από τη Βορά.¹³⁰

Το Δ.Κ συγκροτήθηκε πάνω στην ίδια παράδοση της πολιτικής των φυλών. Σε αντίθεση με τον Χότζα ο Μπερίσα ήταν από το Βορρά και έτσι ευνόησε τον πληθυσμό του Βορρά. Οι πιο σημαντικές θέσεις στη κυβέρνηση του Δ.Κ ανήκαν σε ανθρώπους που κατάγονταν από την Βόρεια Αλβανία.

---

¹²⁷ Skender Minxhozi, Eduart Zaloshnja “Veri-Jug ose PD-PS”(“Βορρά-Νότος ή Δ.Κ-Σ.Κ”) Άρθρο στην εφημερίδα «Tema»

<http://www.gazetatema.net/2011/06/07/veri-jug-ose-pd-ps/>

¹²⁸ Ermal Hasimja “Pse Veriu dhe Jugu votojne ndryshe?”(Γιατί ο Βορράς και ο Νότος ψηφίζουν διαφορετικά;) άρθρο στην εφημερίδα «Shekulli»,

<http://www.forumishqiptar.com/threads/76920-Pse-Veriu-dhe-Jugu-votojn%C3%AB-ndryshe>

¹²⁹ A.Krasniqi, ο.π

¹³⁰ Μιράντα Βίκερς, Τζέιμς Πέτιφερ “Αλβανία: από την αναρχία σε μια Βαλκανική ταυτότητα”, Αθήνα: Καστανιώτης,1998,

Όλα τα υπουργεία και ιδρύματα στελεχώθηκαν με βόρειους κατοίκους και αξιωματούχους πιστούς του Δ.Κ και ο διορισμός τους σε υπουργικό γραφείο και άλλες θέσεις συνοδεύτηκε από μια τεράστια μετανάστευση από τα βόρεια προς τα Τίρανα, καθώς οι οικογένειες επεδίωκαν να επωφεληθούν από τα μέλη της οικογένειας και τους φίλους που κατείχαν τώρα υψηλό αξίωμα στην πρωτεύουσα. Όχι μόνο αυτό αλλά έχτισαν σπίτια παράνομα και σε κτήματα που δεν τους ανήκαν αφήνοντας έτσι τους αληθινούς ιδιοκτήτες χωρίς τις περιουσίες τους.

Πολιτισμικούς λόγους: Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι Γκέγκ και οι Τόσκ έχουν διαφορετικές παραδόσεις και αξίες. Οι ψηφοφόροι στο Βορρά είναι πιο πιθανό να είναι συντηρητικοί και παραδοσιακοί, πιο πιστοί στον πολιτικό ηγέτη και εκτιμούν αξίες του ηγέτη όπως η οικογένεια και η ηθική. Αυτές τις αξίες τις βρίσκουν περισσότερο στο Δ.Κ.

Η καταγωγή του πολιτικού ηγέτη: Η αλβανική κοινωνία είναι μια κλειστή κοινωνία και έχει την τάση να ψηφίζει πιο πολύ κάποιον που είναι από την ίδια περιοχή, επειδή έτσι νομίζουν ότι θα έχουν μια πιο αποτελεσματική κυβέρνηση και θα τους βοηθήσουν περισσότερο. Ο Σαλί Μπερίσα είναι από τον Βορρά και το κόμμα του υποστηρίζεται περισσότερο από εκείνες τις περιοχές παρά το Νότο, όπου οι πλειοψηφία των ψήφων πάει στον αντίπαλο ηγέτη του Σ.Κ, στον Φατός Νάνο (μέχρι το 2005) και στη συνέχεια στον Έντι Ράμα, οι οποίοι είναι από το Νότο.

Η θρησκευτική ταυτότητα και η εκλογική συμπεριφορά

Στην Αλβανία, το θρησκευτικό κριτήριο δεν αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα στο πολιτικό σύστημα και στην πολιτική συμπεριφορά.

Με βάση μια έρευνα που έγινε σε δέκα χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, μόνο το 8% των Αλβανών ψηφοφόρων μπορεί να επηρεαστεί από τις θρησκευτικές

υποσχέσεις των πολιτικών κομμάτων. Στην ίδια έρευνα, όταν ρώτησαν τους αλβανούς πόσο σημαντική είναι η θρησκεία στη ζωή τους, είχαν το χαμηλότερο ποσοστό στην Νότιο- Ανατολική Ευρώπη με μόνο 35-36%, ενώ σε άλλες χώρες όπως το Κόσοβο και τα Σκόπια αυτό το ποσοστό κυμαίνεται από 75% έως 95%.

Η αλβανική νομοθεσία είναι μια από τις μοναδικές στην Ευρώπη που απαγορεύει την ίδρυση και την εκλογική δραστηριότητα των πολιτικών κομμάτων με κυρίαρχη ιδεολογία την θρησκεία.

Είναι γεγονός ότι στην Αλβανία τα κόμματα δεν επηρεάζονται από τη θρησκεία και δεν περιλαμβάνουν στα προγράμματά τους πολιτικές που έχουν να κάνουν με τους θρησκευτικούς θεσμούς ή με την πίστη.

Οι ψηφοφόροι στην Αλβανία υποστηρικτές του Δημοκρατικού Κόμματος ή όχι, δεν επηρεάζονται πολύ από τα θρησκευτικά στοιχεία ενός κόμματος Αυτό συμβαίνει για δυο κυρίαρχους λόγους:

1- Στην Αλβανία υπάρχουν τέσσερις επίσημες θρησκείες (οι Ορθόδοξοι χριστιανοί, οι Καθολική χριστιανοί, οι Μπεκτασήδες και οι Μουσουλμάνοι), το κράτος είναι χωρισμένο από την θρησκεία και από τους θρησκευτικούς θεσμούς, και στο κομμουνιστικό καθεστώς απαγορεύτηκε με ειδικό νόμο για 23 χρόνια (1967-1990) το δικαίωμα της πίστης και των θρησκευτικών ιδρυμάτων. Η απαγόρευση της θρησκείας συνοδεύτηκε από μια ισχυρή αντι θρησκευτική προπαγάνδα, από την κατάργηση του κλήρου και των θρησκευτικών συμβόλων και την ενίσχυση της δημιουργίας οικογενειών μικτής θρησκείας. Κατά συνέπεια, την περίοδο από το 1970 μέχρι το 1990 για δύο δεκαετίες δημιουργήθηκε το μοντέλο του νέου σοσιαλιστικού ανθρώπου, άθεος και αντιθρησκευτικός Το 1990 η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και των θρησκευτικών ιδρυμάτων δεν είχαν πια τη πρώτη ύλη (ενεργοί κληρικοί, πιστούς, θρησκευτική εκπαίδευση) και κατά τη διάρκεια της μετάβασης οι θρησκευτικές κοινότητες έχουν δουλέψει πάρα πολύ για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης να ανακτήσουν το ρόλο τους στην κοινωνία. Αν και πλέον για την αλβανική κοινωνία η θρησκεία είναι μόνο μια ονομαστική ετικέτα, καθώς οι περισσότεροι δεν ασκούν τη θρησκεία τους. Από την επισκόπηση του 2005 από το

ALPSA¹³¹, περισσότερο από 46 % δήλωσαν ότι δεν πάνε καθόλου σε τζαμί ή εκκλησία και 14% πάνε πολύ σπάνια. Αυτό αποδεικνύει και την πολύ μικρή επίδραση της θρησκείας στην αλβανική εκλογική συμπεριφορά.

2- Ο παραδοσιακός διαχωρισμός κράτους-θρησκείας. Από το 1922, οι συντάκτες του Αλβανικού Συντάγματος αποφάσισαν να απαγορεύσουν την είσοδο στη βουλή των χριστιανών ή μουσουλμάνων ιερεμένων. Αργότερα εγκρίθηκαν νόμοι και άλλες αποφάσεις για τη σύσταση των εθνικών θρησκευτικών ιδρυμάτων, τον πλήρη διαχωρισμό κράτους και θρησκείας, τον εκσυγχρονισμό των κοινωνικών σχέσεων και της κρατικής θρησκείας. Η ύπαρξη τεσσάρων θρησκευτικών πεποιθήσεων δεν επέτρεψε την κυριαρχία μιας ενιαίας κοινότητας στις άλλες, και, ως εκ τούτου, στην αντιπροσωπευτική δομή του κράτους.

Οι ψηφοφόροι δεν επηρεάζονται από τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις όταν ψηφίζουν ένα κόμμα, και τα κόμματα στην Αλβανία δεν ταυτίζονται με μια θρησκεία. Αν και οι ψηφοφόροι ενός κόμματος μπορούν να ανήκουν σε διαφορετικές θρησκείες όπως για παράδειγμα οι περισσότεροι ψηφοφόροι του Δημοκρατικού Κόμματος είναι μουσουλμάνοι και η πλειοψηφία των αθεϊστών είναι ψηφοφόροι του Σοσιαλιστικού Κόμματος, τα κόμματα στα προγράμματά τους δεν κάνουν προπαγάνδα για τη μια ή την άλλη θρησκεία.

Οι θρησκευτικές κοινότητες και τα κόμματα έχουν δημιουργήσει μια ανεξαρτησία μεταξύ τους όπου οι πρώτοι δεν παρεμβαίνουν σε πολιτικά θέματα και τα κόμματα σέβονται όλες τις θρησκείες, χωρίς να δηλώσουν υπεροχή μιας θρησκείας.

Αν σε γενικές γραμμές θα πρέπει να δούμε την θρησκευτική ταυτότητα των ψηφοφόρων του Δ.Κ, οι περισσότεροι είναι καθολικοί, με τη λογική ότι οι περισσότεροι είναι από τη Βόρεια Αλβανία και η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από την πλειοψηφία της καθολικής θρησκείας.

---

¹³¹ A.Ilijani ‘Electoral behavior in the 2005 Albanian Parliamentary elections’ ALPSA, 2005, Tirana, Albania, <http://www.alpsa.org/>

Συμπεράσματα

Το Δημοκρατικό Κόμμα της Αλβανίας είναι το μεγαλύτερο κόμμα της δεξιάς στην Αλβανία.

Συγκροτήθηκε την περίοδο που σε όλη την Ανατολική Ευρώπη είχε πέσει ο κομμουνισμός και εδραιώνεται ο πολιτικός πλουραλισμός, αλλά διαφέρει από τις άλλες χώρες λόγω ιδιαίτερης ιστορικής, κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης. Το Δημοκρατικό Κόμμα της Αλβανίας δημιουργήθηκε εκ νέου χωρίς παράδοση και προηγούμενη πολιτική βάση και σε μία νύχτα.

Δημιουργήθηκε ως κόμμα των φοιτητών με στόχο τη δημοκρατικοποίηση της χώρας και ήταν το κόμμα αυτό και τα μέλη του που έκαναν την μετάβαση από κομμουνισμό σε μια δημοκρατική κοινωνία χωρίς βία και πόλεμο. Αν και από τους φοιτητές δεν έμειναν πολλοί στο κόμμα επειδή την ηγεσία και τις πιο σημαντικές θέσεις τις πήραν πρώην κομμουνιστές αξιωματούχοι, όπως ο ίδιος ο ηγέτης Μπερίσα.

Το Δημοκρατικό Κόμμα αν και πάντα θεωρούσε τον εαυτό του ως αντι κομμουνιστικό κόμμα δεν είχε μια σαφή ιδεολογία. Στην ανάλυση των πολιτικών προγραμμάτων δεν μπορείς να καταλάβεις αν το κόμμα αυτό είναι του δεξιοστροφού ή αριστερόστροφου. Είναι πολύ δύσκολο να καθορίσεις την ιδεολογία του επειδή όπως λέει και ο Ρακίπι “ Η αριστερά και η δεξιά στην Αλβανία δεν έχουν σχέση με την ιδεολογία και με τις πολιτικές πλατφόρμες οι οποίες θεωρούνται ως κληρονομιά του παρελθόντος.”¹³²

---

¹³² Albert Rakipi, “All at sea” (όλα στη θάλασσα), Tirana Times, 2012, Διαθέσιμο στο : www.tiranatimes.com/news.php?id=13617&cat=6

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά που έχει κληρονομήσει το Δ.Κ από το κομμουνιστικό παρελθόν είναι η ισχυρή ταύτιση του κόμματος με το κράτος. Στην πραγματικότητα, σε όλα τα κομμάτια της Αλβανίας είναι η βαθιά ριζωμένη αντίληψη για την ιδέα του κόμματος-κράτους όπου το κόμμα που κερδίζει τις εκλογές θεωρείται ως ο πλήρης κυβερνήτης του κράτους.¹³³

Αυτή η αντίληψη μπορεί να είναι ένας από τους λόγους που πολλές φορές το κόμμα έχει κρατήσει εχθρική στάση απέναντι των κριτικών της αντιπολίτευσης, αλλά και των δημοσιογράφων και των απλών ανθρώπων.

Αυτή η εχθρότητα ήταν πιο έντονη στα πρώτα χρόνια της μετάβασης όπου και η κατάσταση της χώρας ήταν πολύ δύσκολη. Το Δ.Κ που κέρδισε τις εκλογές του 1992 έπρεπε να διαχειριστεί την κατάσταση της Αλβανίας. "Έν ολίγοις, το 1992, το Δημοκρατικό Κόμμα κληρονόμησε μια χώρα σε κατάσταση απροκάλυπτης κοινωνικής καταστροφής"¹³⁴

Μπροστά σ' αυτή τη δύσκολη κατάσταση και με τις μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να γίνουν αυξήθηκαν οι δυσαρέσκειες και οι κριτικές έναντι του κόμματος. Αυτό που παρατηρήθηκε όμως είναι μια εχθρική στάση του Μπερίσα και του Δ.Κ στις κριτικές. Το κόμμα άρχισε να δείχνει αντιδημοκρατικές τάσεις και ο Μπερίσα άρχισε να λαμβάνει αυταρχικά μέτρα φτάνοντας μέχρι και στη δίωξη και στη φυλάκιση πολιτικών αντιπάλων¹³⁵. Παραδείγματα είναι η φυλάκιση του ηγέτη της αντιπολίτευσης και μια προσπάθεια να περάσει ένα σύνταγμα προς όφελος του δικού του κόμματος.

Οι αυταρχικές τάσεις της κυβέρνησης έγιναν πιο εμφανείς και ενοχλητικές στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1996.

---

¹³³ Arolda Elbasani. "Democratization Process in Albania: Manipulation or Appropriation of International Norms?" (January 2004).

¹³⁴ Elez Biberaj, *Albania in Transition: The Rocky Road to Democracy* (Boulder, CO: Westview, 1998) σελ.5

¹³⁵ Democracy International, Inc. 4802 Montgomery Lane, Suite 200 Bethesda, Maryland 20814, "Albania, democracy and governance assessment", Φεβρουάριο 2006., σελ.5

Μετά το 2005 οι αυταρχικές τάσεις του Μπερίσα αρχίζουν και μαλακώνουν και το κόμμα αρχίζει και μπαίνει στο αληθινό δρόμο της δημοκρατικοποίησης.

Άλλο χαρακτηριστικό που κρατάει από τη παλαιά κουλτούρα του κομμουνισμού είναι και ο κεντρικός και καθοριστικός ρόλος του ηγέτη στο κόμμα. Αν και κάθε αλβανικό κόμμα έχει εδεχτεί όλες τις δημοκρατικές αρχές στο καταστατικό τους, αυτό είναι μόνο για τα χαρτιά. «Μια ισχυρή ταύτιση με τον ηγέτη του κόμματος παραμένει χαρακτηριστικό των μετακομμουνιστικών Αλβανικών κομμάτων και, γενικά, της αλβανικής πολιτικής»¹³⁶. Γι' αυτό στην αλβανική πολιτική σκηνή είναι συνηθισμένο το να ακούς το όνομα του ηγέτη αντί για το κόμμα. Έτσι από μια απλή παρατήρηση στον πολιτικό λόγο, στα ΜΜΕ, χρησιμοποιείται ο όρος Μπερίσα αντί για Δημοκρατικό Κόμμα ή το κόμμα του Μπερίσα. Και είναι ο ηγέτης και οι προσωπικές του πεποιθήσεις που καθορίζουν τη πολιτική πορεία του κόμματος.

Η εικόνα του ηγέτη θεωρήθηκε αυταρχική και μάλιστα αδιαμφισβήτητη, γεγονός που έκανε τους δημοκρατικούς να δημιουργήσουν ακόμη και κατακερματισμούς που παρεκκλίνουν από το μητρικό κόμμα όπως το «Μεταρρυθμισμένο Δημοκρατικό Κόμμα» του Gene Pollo στις αρχές του 2000 ή του Baimir Topi - πρώην προέδρου της χώρας που εξελέγη από τη δημοκρατική πλειοψηφία και ένας από τους πιο σύγχρονους δημοκράτες του δημοσίου που το Σεπτέμβριο του 2012, δημιούργησε το νέο του πολιτικό κόμμα «Το Νέο Δημοκρατικό Πνεύμα» ως άλλο δυσανεσθημένος κατακερματισμός από το Δ.Κ το οποίο κυριαρχείται από την πολιτική αυστηρά καθορισμένη από τον ηγέτη Μπερίσα.

Το Δ.Κ χαρακτηρίζει τον εαυτό του ως συντηρητικό κόμμα αλλά οι συντηρητικές αξίες του Δ.Κ παραμένουν μόνο στα χαρτιά.

---

¹³⁶ Barbullushi, O. 2014. "Albanian political parties, inter-party relations and the EU", in "EU

integration and party politics in the Balkans", *European Politics and Institutions*, EPC

Το κόμμα αυτό είναι μια τέλεια περίπτωση όπου ο ρόλος της ηγεσίας με σταθερό χέρι από ένα άτομο για σχεδόν 20 χρόνια έχει ερμηνεύσει και προσαρμόσει τη σημασία των συντηρητικών αξιών με στόχο τα συμφέροντα και ατομικά κέρδη του πολιτικού του κόμματος. Συμπερασματικά, το πολιτικό προφίλ του Δημοκρατικού Κόμματος της Αλβανίας εξακολουθεί να είναι πολύ διαφορετικό. Μέχρι στιγμής για σχεδόν είκοσι χρόνια το Δ.Κ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί *ως ένα νέο μπουκάλι που κρατά παλιό κρασί*¹³⁷.

Θα χρειαστεί μεγάλη εσωτερική αναμόρφωση για να ανταποκριθεί στα αληθινά πρότυπα και αξίες των συντηρητικών κομμάτων στην Ευρώπη ή τις ΗΠΑ και να δημιουργήσει μια δημοκρατική παράδοση εντός του κόμματος προκειμένου να θέσει τις βασικές αξίες με στόχο την αναβάθμισή του.

Μετά την παραίτηση του Μπερίσα από την ηγεσία του κόμματος θα φανεί αν ο διάδοχός του, ο Μπάσα θα συνεχίζει στα βήματα του Μπερίσα ή θα ενσωματώσει πραγματικά τις δημοκρατικές αξίες εντός του κόμματος όπως τα άλλα κόμματα της Ευρώπης.

Μέχρι τώρα πάντως το Δ.Κ συνεχίζει με το ίδιο μοντέλο κόμματος, με τους ίδιους ανθρώπινους υλικούς και οικονομικούς πόρους, στον ίδιο πολιτικό δρόμο και με την ίδια μεταρρυθμιστική ατζέντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

---

¹³⁷ Mirela Dubali Alhasani, “To What Extend the Democratic Party of Albania is Conservative?A Theoretical and Empirical Analysis of This Political Party”, Journal of Social Science Studies,ISSN 2329-9150 2016, Vol. 3, αρ.2, σελ.171

Alia Ramiz, Fjala ne Pleniumin e 8-te te PPSH), Τίρανα 19 « Ομιλία του Αλία στην 8^η σύνοδο Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας»

Alia Ramiz, “Jeta Ime, Kujtime”(“Η ζωή μου, αναμνήσεις”), Toena, Τίρανα, 2010.

Alia Ramiz, "Une Ramiz Alia deshmoj per historine" (Εγώ ο Ρ. Αλία, μαρτυρώ για την ιστορία), Πρίστινα, 1992.

Anduiza-Perea Eva, “Electoral behaviour in Europe”, in *European Political Science* 4, 2005

Balla Sokol, “Une Ramiz Alia, dëshmoj historinë time”, στο “33, Tranzicioni në Intervistë”, UET Press, Τίρανα, 2010

Barbullushi, O. 2014. “Albanian political parties, inter-party relations and the EU”, in “EU

integration and party politics in the Balkans”, *European Politics and Institutions*, EPC

ISSUE PAPER No. 77

Barjaba, K. (ed.) *Albania’s Democratic Elections: Analysis, Documents and Data*, (Berlin: Edition Sigma)

Biberaj Elez, “Albania in transition. The rocky road to democracy”, Westview Press, 1998

Cabanes Pierre, "Albanie - Le pays des aigles", C.Y. Chaudoreille, Edisud, Aix-En-Provence, France 1994,

Ceka Neritan, “Shqipëria mes Lindjes dhe Perendimit—demokraci e shitur” [Η Αλβανία μεταξύ Δύσης και Ανατολής- μια πουλιμένη δημοκρατία.] Η εφημερίδα

“*Koha Jone*”, 8 Αυγούστου 1992, σελ.1

Çeka Blendi, *Aplikimi i Teorive Socializuese e Zhvillimore në Sjelljen e Votuesve të Parë në Bashkinë e Tiranës. Referat në Konferencën Ndërkombëtare të Departamentit të Psikologjisë, Universiteti i Tiranës, Dhjetor 2010*

Dubali Alhasani Mirela, “To What Extend the Democratic Party of Albania is Conservative?A Theoretical and Empirical Analysis of This Political Party”, *Journal of Social Science Studies*,ISSN 2329-9150 2016, Vol. 3, ap.2,

Duka Valentina, “*Histori e Shqipërisë 1912-2000*”, Kristalina-KH, Tiranë, 2007

Elbasani, A. (2004) “Albania in Transition: Manipulation or Appropriation of International Norms”, *Southeast European Politics*, 5:1

Elbasani Arolda. “Democratization Process in Albania: Manipulation or Appropriation of International Norms?” January 2004

Fevziu Blendi, “*Piedestale pa statuja, 8 dhjetor 1990-31 mars 1991*”, UET Press, Tίρανα, 2011,

Fuga.A. “*Majtas jo djathtas*”, Tίρανα: 2003,

Gajo, Albert. “An Assessment of Land Management and Policy in Albania”.Master thesis, Institute of Social Studies, Den Haag. 1999

Givens Terry, “Voting radical right in Western Europe”, Cambridge University Press, 2005 UK.

Hobdari, Bersant : “Labor Market and Regional Differences in Unemployment in Albania”, East European Series, no. 53, Institute for Advanced Studies, Vienna, 1998

Krasniqi Afrim, “*Partite politike ne Shqiperi (1920-2006)* Tίρανα 2006.

Krasniqi Afrim, “ Zgjedhjet ne Shqiperi 1991-2008”, Proceset zgjedhore, partitë, kandidatët, fushatat elektorale.” Tiranë,2008

Korenica Fisnik, “Election briefing no.56. Europe and the Albanian parliamentary election of june 2009.” EPERN (European Parties Elections and Referendums Network)3 Σεπτεμβρίου 2010

Lami Roland, “Paqartesia e strukturimeve te raporteve parti politike-ideologji”, Διδακτορική Διατριβή , Πανεπιστήμιο Τιράνων, Tiranë, 18 Νοεμβρίου 2013

Lipset, S. M., & Rokkan, S. (1967). Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction. In S. M. Lipset & S. Rokkan (Eds.), Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives. New York: Free Press.

Lubonja Fatos, “The Introduction of Political Pluralism in Albania,” in *Albania’s Democratic Elections: Analysis, Documents and Data*, ed. Kosta Barjaba (Berlin: Edition Sigma, 2004

Lubonja Fatos, “Tranzicion apo Kalbëzim” në “Tranzicione në Pasqyrë, Një përjasje e krahasuar e proceseve të transformimit demokratik të Spanjës dhe Shqipërisë” Ciencias y humanism

Meksi Aleksander, “Dhjetor 90: Dokumente dhe material”,Tίρανα: UET PRESS

Meksi, A. (2009) “Vitet e mia në timonin e qeverisë”, MAPO, Tiranë:UET PRESS

Meny, Y. Surel. Y. “Democracies and Populist Challenges” London: Palgrave, 2002,

Norris Pippa and Mattes Robert : “Does ethnicity determine support for the governing party?”, Harvard University, 2/20/2003.

Ovalioglu, A. (1991) “ Albania and the World Bank: Building the Future”,

Pëllumbi, S. “Pluralizmi politik”, Tίρανα, IS, 2007

Reese Erlich, “ Albania’s troubled democracy”, Christian Science Monitor, 21 Αυγούστου 1992,

Robert C. Austin and Jonathan Ellison, “Post-Communist Transitional Justice in Albania” , East European Politics and Societies, Vol 22, Issue 2

Tarifa.F & Krisafi, K & Tarifa, E. (2009) Paradigma e tranzicionit demokratik, Tiranë: Ombra GVG,

Vickers Miranda and Pettifer James, “*Albania: From Anarchy to a Balkan Identity*” (London:Hurst, 1997),

Vickers Miranda, Tirana’s uneasy role in the Kosovo crisis 1998-1999, στο Kosovo: The politics of delusion. Edited by Waller, Michael Drezov, Kyril Gokay, Bulent. Frank Cass Publishers, London N14 5BP

Xhaferaj Anjeza, “Struktura dhe Organizimi i Partisë n Shqipërinë post-komuniste: □Një studim mbi Partinë Demokratike të Shqipërisë”, Το επιστημονικό περιοδικό «Polis», αρ.11, 2011

Zogaj, P. “Finalja” , , εκδόσεις Ora, Tίρανα

Κοντονής Χ., “Η Αλβανία από την κρίση στην ανάπτυξη (1999-2008): Πτυχές της εσωτερικής πολιτικής και ευρω-ατλαντικής πορείας της” στο, Ι. Αρμακόλας και Θ. Ντόκος, (επιμ), Από τα Βαλκάνια στη Νοτιανατολική Ευρώπη, Προκλήσεις και Προοπτικές στον 21ο αιώνα, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2010

Μιράντα Βίκερς, Τζέιμς Πέτιφερ, Αλβανία: από την αναρχία σε μια Βαλκανική ταυτότητα”, Αθήνα: Καστανιώτης,1998,

Τυροπόλη Μ., «Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου: Αλβανία», στο, Ντόκος Θ. και Πιερρός Φ., (επιμ), Τα Βαλκάνια μετά τον Πόλεμο του Κοσσυφοπεδίου, ΕΛΙΑΜΕΠ, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2000,

Νίνα, Διδακτορική Διατριβή « Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και η πορεία του εκδημοκρατισμού στην Αλβανία (1985-1999), Αθήνα 2002.

Το καταστατικό του Δημοκρατικού Κόμματος 17.12,1990

Το καταστατικό του Δημοκρατικού Κόμματος 2005

Το πολιτικό πρόγραμμα του Δ.Κ 1996

Το πολιτικό πρόγραμμα του Δ.Κ 2005

Το πολιτικό πρόγραμμα του Δ.Κ 2009 – 2013

Εκθέσεις και έρευνες

Albanian Political Science Association (ALPSA). “Electoral behavior in the 2005 Albanian Parliamentary elections”

Democracy International, Inc. 4802 Montgomery Lane, Suite 200 Bethesda, Maryland 20814, “Albania, democracy and governance assessment”, Φεβρουάριο 2006

“Human Development Report: Albania”, (1995)

European Bank for Reconstruction and Development, *Transition Report* (London: European Bank for Reconstruction and Development, 1996),

Economist Intelligence Unit (1994) “ Country Report: Romania, Bulgaria, Albania”, London: 2nd quarter

Christopher Jarvis, “The Rise and Fall of Albania’s Pyramid Schemes,” International Monetary Fund, *Finance and Development* 37.1 (2000).

Final Report for Reform of Higher Education and Research, 2014

U.S House Committee on International Relations, Subcommittee on International Operations and Human Rights, Bring on Human Rights and Democracy in Albania (Washington, DC:July 25.1996) επίσης U.S. Congressional Human Rights Caucus, Hearing on Human Rights in Albania (Washington DC:June 19.1996)

Εφημερίδες

Εφημερίδα “Zeri I Popullit”, 24 Ιουνίου 1992

Περιοδικό «Albania», 29 Ιουνίου 1997.

“Rilindja Demokratike” “*E duam Shqipërinë si Gjithë Europa*”, αρ.2, 1991.

Rilindja Demokratike, 5 Ιανουαρίου 1991

Rilindja Demokratike, 3 February 1993

Εφημερίδα «Tema» , Skender Minxhozi, Eduart Zalosnjaja “Veri-Jug ose PD-PS”

“Shqip”, 21 Φεβρουαρίου, 2008 Mustafaj, B. “Qeveria ka humbur lidhjet me PD- në”,

εφημερίδα “Gazeta Shqiptare”, “1997...pas 20 vitesh cfare mund te shohim ndryshe”

The New York Times. “For one visit, Bush will feel pro-US.Glow. 9 Ιουνίου 2007

Διαδίκτυο

Fevziu Blendi, Ντοκιμαντέρ «Dhjetor 1990» 12 Δεκεμβρίου 2011. Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=kn8wVBuuHW8&t=2452s>

Fevziu Blendi, Συνέντευξη του Σαλί Μπερίσα με τον δημοσιογράφο «Viti 1990 dhe Levizja e Dhjetorit» «το 1990 και το Κίνημα του Δεκεμβρίου», 9 Δεκεμβρίου 2010, <https://www.youtube.com/watch?v=qjMgiW3b3Gw>

Ermal Hasimja “ Pse Veriu dhe Jugu votojne ndryshe?” άρθρο στην εφημερίδα «Shekulli», <http://www.forumishqiptar.com/threads/76920-Pse-Veriu-dhe-Jugu-votojn%C3%AB-ndryshe>

A.Iirjani ‘Electoral behavior in the 2005 Albanian Parliamentary elections’ ALPSA, 2005, Tirana, Albania, <http://www.alpsa.org/>

Albert Rakipi, “All at sea” (όλα στη θάλασσα), Tirana Times, 2012, Διαθέσιμο στο : www.tiranatimes.com/news.php?id=13617&cat=6

<http://www.forbes.com/2010/10/08/flat-tax-albania-intelligent-investing-berisha.html>

<http://www.gazetatema.net/2011/06/07/veri-jug-ose-pd-ps/>

<https://pd.al/politika-e-jashtme/>

Krasniqi Afrim. “Sjellja zgjedhore dhe identifikimi i votës në Shqipëri”, https://www.academia.edu/4420863/Sjellja_zgjedhore_dhe_identifikimi_i_vot%C3%ABs_n%C3%AB_Shqip%C3%ABri

<http://27.al/kur-niste-udhe-rilindja-e-demokrateve-numri-dhe-shkrimi-i-pare-i-rd-se-dhe-nje-urim-nga-driteroi/>

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/03/jarvis.htm>.

<http://arkiva.km.gov.al/print.php?id=8615>

<https://doi.org/10.1177/0888325408315768>

[http://www.un.org/webcast/a60/statements/alb050921eng.pdf/](http://www.un.org/webcast/a60/statements/alb050921eng.pdf)

<https://www.thenews.com.pk/news.asp?cat>

<http://www.apa.at>

https://www.kuvendikosooves.org/common/docs/Dek_Pav_sh.pdf

<https://www.osce.org/sq/albania/159511?download=true>

<http://www.cec.org.al/sq-al/>

<http://www.gsh.al/2017/08/20/1997pas-20-vjetesh-cfare-mund-te-shohim-ndryshe/>

http://www.gjk.gov.al/web/kushtetuta_e_integruar_me_ndryshimet_e_2016_1648.pdf

<http://www.cec.org.al/sq-al/Zgjedhjet/Zgjedhjet-p%C3%ABr-Kuvend/Zgjedhjet-2001/Rezultatet/Rezultatet-n%C3%AB-100-Zona>

http://www.instat.gov.al/media/2065/anketa_e_matjes_se_nivelit_te_jeteses_2012_ri_shikuar.pdf

